

**4483 SAYILI KANUN BAĞLAMINDA MEMURLAR
VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN
SORUŞTURULMASI VE KOVUŞTURULMASI
USULÜ**

Süleyman Emre AKTAŞ
Yüksek Lisans Tezi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Ana Bilim Dalı
Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN
2025
(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

4483 SAYILI KANUN BAĞLAMINDA MEMURLAR VE DİĞER KAMU
GÖREVLİLERİNİN SORUŞTURULMASI VE KOVUŞTURULMASI USULÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Süleyman Emre AKTAŞ

Danışman: Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN

BAYBURT - 2025

KABUL VE ONAY

Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN danışmanlığında, Süleyman Emre AKTAŞ tarafından hazırlanan “4483 Sayılı Kanun Bağlamında Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Soruşturulması ve Kovuşturulması Usulü” başlıklı bu çalışma, 23.07.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Abdullah UZUN

Üye : Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KAPUSIZOĞLU

Bu tezin kabulü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun/...../20... tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Bünyamin ALİM
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN danışmanlığında hazırlamış olduğum “4483 Sayılı Kanun Bağlamında Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Soruşturulması ve Kovuşturulması Usulü ” başlıklı program seçin tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

23.07.2025

Süleyman Emre AKTAŞ

ÖN SÖZ

Kamu görevlilerinin ceza soruşturmalarına tabi tutulma usulü, hukuk devleti ilkesinin uygulanabilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun, yalnızca bir prosedür düzenlemesi değil; aynı zamanda idare-yargı ilişkisini, hesap verebilirliği ve kamu hizmetinin dokunulmazlığına ilişkin temel dengeleri ilgilendiren bir hukuki rejim oluşturmaktadır. Bu çalışmada, söz konusu Kanun'un teorik temelleri ile uygulamadaki sonuçları karşılaştırmalı olarak ele alınarak değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Tez çalışmam süresince bilgi, görüş ve yönlendirmeleriyle katkı sunan, akademik disiplini ve titizliğiyle bana yol gösteren değerli danışman hocam Prof.Dr. Hayriye ŞENGÜN'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca lisansüstü eğitim sürecim boyunca desteklerini esirgemeyen Bayburt Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Fakültesi'nin öğretim üyelerine ve idari personeline de şükranlarımı sunarım.

Tez süreci boyunca akademik motivasyonumu sürdürebilmemi sağlayan, sabırları ve destekleriyle daima yanımda olan aileme minnettarım. Özellikle manevi desteğini her zaman hissettiğim eşim Sahra Nur AKTAŞ ve oğlum Ali Alperen AKTAŞ'a da özel olarak teşekkür etmek isterim.

Bu çalışmanın, kamu yönetimine ve kamu görevlilerinin ceza sorumluluğu alanındaki akademik tartışmalara mütevazı da olsa bir katkı sağlaması en büyük temennimdir.

Süleyman Emre AKTAŞ

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

4483 SAYILI KANUN BAĞLAMINDA MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN SORUŞTURULMASI VE KOVUŞTURULMASI USULÜ

Süleyman Emre AKTAŞ

Bayburt Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN

Bayburt-2025, Sayfa: 98

Bu çalışma, kamu görevlilerinin ceza soruşturmalarına tabi tutulmasında uygulanan özel usulleri, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Söz konusu Kanun'un, kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri fiillerden dolayı doğrudan adli merciler tarafından değil, belirli idari prosedürler işletildikten sonra soruşturulabilmesini öngörmesi, hukuk devleti, eşitlik ve yargı bağımsızlığı ilkeleri açısından çeşitli tartışmaları gündeme getirmektedir. Araştırmada öncelikle kamu görevlisi ve memur kavramı, kamu görevlisinin ve memurun statüsünün hukuki niteliği ve kamu hizmetine özgü sorumluluklar değerlendirilmiştir. Devamında, memurlara özgü soruşturma usulünün Türk hukukundaki tarihsel gelişimi, normatif yapısı, mukayeseli hukuktaki yeri, uygulama örnekleri, Yargıtay ve Danıştay içtihatları ışığında soruşturma izni mekanizmasının işleyişi analiz edilmiştir. Ayrıca, bu özel usulün uygulamada yol açtığı sorunlar eleştirel bir bakışla değerlendirilmiştir. Tezde yöntem olarak doküman incelemesi ve karşılaştırmalı norm analizi tercih edilmiş, nitel bir yaklaşımla normatif hükümler ile uygulama pratiği arasındaki tutarlılık sorgulanmıştır. Çalışmanın sonunda, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ile öngörülen özel soruşturma izni sisteminin çağdaş ceza muhakemesi ilkeleriyle bağdaşmadığı, bu sistemin tamamen kaldırılması ve kamu görevlileri hakkında soruşturma işlemlerinin doğrudan Cumhuriyet savcıları tarafından yürütülmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu araştırma, kamu görevlilerine yönelik ceza soruşturmalarında uygulanan özel usulün hem hukuki temellerini hem de fiili etkilerini irdeleyerek, adalet sisteminin tarafsızlığı ve etkililiği açısından daha uygun bir model önerisinde bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Memur, kamu görevlisi, soruşturma izni, ön inceleme, cumhuriyet savcısı.

ABSTRACT

M. SC. THESIS

PROCEDURAL FRAMEWORK FOR THE INVESTIGATION AND PROSECUTION OF CIVIL SERVANTS AND OTHER PUBLIC OFFICIALS UNDER LAW NO. 4483

Süleyman Emre AKTAŞ

Bayburt University

Institute of Graduate Studies

Department of Political Science and Public Administration

Thesis Advisor: Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN

Bayburt-2025, Pages: 98

This study aims to examine the special procedures applied to the criminal investigation of public officials within the framework of Law No. 4483 on the Trial of Civil Servants and Other Public Officials. The fact that this Law stipulates that public officials can only be investigated for acts committed in the course of their duties after certain administrative procedures are followed rather than being directly subjected to judicial authorities raises various debates in terms of the principles of the rule of law, equality, and judicial independence. The research first evaluates the concepts of public official and civil servant, the legal nature of their status, and the responsibilities unique to public service. It then analyzes the historical development, normative structure, comparative legal context, practical examples, and the operation of the investigation permission mechanism in light of the jurisprudence of the Court of Cassation (Yargıtay) and the Council of State (Danıştay). Furthermore, the study critically assesses the problems caused by the implementation of this special procedure. The methodology of the thesis includes document analysis and comparative norm analysis, and it employs a qualitative approach to question the consistency between normative provisions and practical implementation. The study concludes that the special investigation permission system established by Law No. 4483 is incompatible with contemporary principles of criminal procedure law. It argues that the system should be completely abolished and that criminal investigations concerning public officials should be conducted directly by public prosecutors. By examining both the legal foundations and practical impacts of the special procedures applied to public officials, this research proposes a more suitable model for ensuring the impartiality and effectiveness of the justice system.

Keywords: Civil servant, public official, investigation permit, preliminary examination, public prosecutor.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	II
BEYANNAME	III
ÖN SÖZ	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMALAR	X
GİRİŞ	1
Araştırmanın Konusu ve Problemi	1
Araştırmanın Amacı	2
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	2
Araştırmanın Sınırlılıkları	3
Varsayımlar	4
Terim ve Tanımları	4
BİRİNCİ BÖLÜM	6
1. TÜRK CEZA HUKUKUNDA MEMUR VE KAMU GÖREVLİSİ KAVRAMI VE ÖZEL SORUŞTURMA USULÜ	6
1.1. MEMUR VE KAMU GÖREVLİSİ KAVRAMI	6
1.1.1. 765 Sayılı Mülga Türk Ceza Kanunu'nda Memur Kavramı	7
1.1.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Memur ve Kamu Görevlisi	8
1.2. MEMUR VE KAMU GÖREVLİSİNİN ÖZEL SORUŞTURMA USULÜ	10
1.2.1. Türk Hukuku'nda Özel Soruşturma Usulünün Tarihi Gelişim Süreçleri	10
1.2.1.1. Tanzimat öncesi dönem	10
1.2.1.2. Tanzimat sonrası dönem	12
1.2.2. Özel Soruşturma Usulü Hakkındaki Görüşler	14
1.2.2.1. Doktrinindeki görüşler	15
1.2.2.2. Yargıdaki görüşler	17
1.2.3. Mukayeseli Hukukta Özel Yargılama Usullerine Yaklaşımlar	18
1.2.3.1. İtalyan hukukundaki yaklaşım	18
1.2.3.2. Fransız hukukundaki yaklaşım	19
1.2.3.3. İsviçre hukukundaki yaklaşım	21
1.2.3.4. Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri hukukundaki yaklaşım	22
1.2.3.5. Diğer ülkeler	22
1.2.4. Özel Soruşturma Usulündeki Sistemler	23
1.2.4.1. Yargısal güvence sistemi	23
1.2.4.2. Yönetmelik güvence sistemi	24
İKİNCİ BÖLÜM	26
2. 4483 SAYILI MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI HAKKINDA KANUN'UN KAPSAMI	26
2.1. KİŞİ BAKIMINDAN 4483 SAYILI MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI HAKKINDA KANUN'UN KAPSAMI	26
2.1.1. Memurlar	27
2.1.2. Diğer Kamu Görevlileri	28

2.1.3.	4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un Kapsamına Özel Hüküm Gereği Dâhil Edilen Kişiler.....	29
2.1.3.1.	4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un hükümleri ile dâhil edilen kişiler	30
2.1.3.2.	Diğer özel kanunlardaki hükümler gereği kapsama alınanlar.....	30
2.1.4.	4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un Kapsamında Olmayan Memur ve Diğer Kamu Görevlileri.....	31
2.2.	SUÇLAR BAKIMINDAN 4483 SAYILI MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI HAKKINDA KANUN'UN KAPSAMI.....	31
2.2.1.	Görev Sebebiyle İşlenen Suçlar	32
2.2.2.	Görev Sebebiyle İşlense Dahı Kanun'un Kapsamı Dışındaki Suçlar.....	33
2.2.2.1.	Ağır cezayı gerektiren suçüstü halleri	33
2.2.2.2.	Adliye ile ilgili görevlerden kaynaklı suçlar	34
2.2.2.3.	İşkence suçu ve zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu.....	35
2.2.2.4.	Özel kanunlarda yer alan suçlar.....	36
2.2.3.	4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Kapsamında Uygulamada En Sık Rastlanan Suç Tipleri.....	37
2.3.	4483 SAYILI MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI HAKKINDA KANUN UYGULAMASINDA ÖNE ÇIKAN MESLEK GRUPLARI	38
2.3.1.	Muhtarlar	38
2.3.2.	Doktorlar ve Sağlık Personeli	39
2.3.3.	Öğretmenler ve Eğitim Personeli.....	39
2.3.4.	Mahalli İdarelerin Personeli.....	40
	ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	42
3.	4483 SAYILI MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI HAKKINDAKİ KANUN KAPSAMINDA SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ.....	42
3.1.	İHBAR VE ŞİKÂyetLERİN BİLDİRİLMESİ	42
3.1.1.	İhbar veya Şikâyetin Cumhuriyet Başsavcısı Tarafından Öğrenilmesiyle Yetkili Mercie İletilmesi	43
3.1.2.	Olayın Kamu Görevlileri ve Diğer İlgili Makamlarca Öğrenilmesi ve Yetkili Mercie Bildirilmesi	45
3.1.3.	Olayın Soruşturma İzni Vermeye Yetkili Mercie Tarafından Doğrudan Öğrenilmesi ..	47
3.1.4.	İhbar ve Şikâyetin Taşınması Gereken Nitelikler	48
3.1.4.1.	İhbar ve şikâyetlerin soyut ve genel nitelikte olmaması.....	48
3.1.4.2.	İhbar ve şikâyetlerin kişi veya olay içermesi.....	49
3.1.4.3.	İhbar ve şikâyetlerin ciddi bulgu ve belgelere dayanması.....	49
3.1.4.4.	İhbar ve şikâyetinde bulunan kişinin bilgilerinin yer alması.....	49
3.1.5.	Taşınması Gereken Nitelikleri Haiz Olmayan İhbar ve Şikâyetler	50
3.2.	ÖN İNCELEME AŞAMASI	52
3.2.1.	Ön İncelemeyi Başlatabilecek Makamlar	52
3.2.2.	Mükerrer Ön İnceleme	55
3.2.3.	Ön İncelemenin Başlatılmasına İlişkin Emir ve Görevlendirme İşlemleri	55
3.2.4.	Ön İncelemeyi Yapacak Makam ve Görevlilerin Yetkileri	57
3.2.4.1.	İlgililerin beyanlarının alınması	58

3.2.4.2. Bilirkişiye başvurma	61
3.2.4.3. Keşif yapılması	62
3.2.4.4. Koruma tebdirlerine başvurma	62
3.2.5. Ön İnceleme Görevlisinin Görevi ve Raporu	63
3.2.6. Ön İnceleme Raporu Sonucunda Yetkili Makamlar Tarafından Yapılacak İşlemler ..	65
3.2.6.1. Soruşturma izni verilmesi kararı	67
3.2.6.2. Soruşturma izni verilmemesi kararı	68
3.2.6.3. Diğer kararlar	69
3.3. TEBLİĞ VE İTİRAZ	70
3.3.1. Kararın Tebliği	71
3.3.2. Karara Karşı İtiraz Yolu	72
3.3.2.1. İtiraz edebilecek kişiler ve itiraz usulü	72
3.3.2.2. İtiraz süresi	73
3.3.2.3. İtiraz merci	74
3.3.2.4. İtirazın sonuçlandırılması	74
3.4. MEMUR VEYA KAMU GÖREVLİSİ HAKKINDA SUÇ UYDURANLARIN SORUŞTURMASI	77
3.5. SORUŞTURMA AŞAMASI	77
3.5.1. Soruşturma Aşamasında Yetkili Merciler	78
3.5.2. Soruşturma Sonucunda Verilebilecek Kararlar	78
3.5.2.1. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar	79
3.5.2.2. İddianame tanzim edilmesi	80
3.6. KOVUŞTURMA AŞAMASI	80
3.6.1. Yetkili ve Görevli Mahkeme	81
3.6.2. Kovuşturma Şartı	81
3.6.2.1. Kovuşturma şartı olarak soruşturma izni	82
3.6.2.2. Soruşturma izninin eksikliği durumunda yapılacak işlemler	82
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	84
Sonuç	84
Tartışma	85
Öneriler	87
KAYNAKÇA	89
ÖZ GEÇMİŞ	98

KISALTMALAR

AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BM	: Birleşmiş Milletler
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu (5271 s.K.)
Danıştay	: Danıştay Başkanlığı
DDK	: Devlet Denetleme Kurumu
DMK	: Devlet Memurları Kanunu
HSK	: Hâkimler ve Savcılar Kurulu
MKGKYK	: Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun (4483 s.K.)
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu (5237 s.K.)
Yargıtay	: Yargıtay Başkanlığı
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

GİRİŞ

Devlet mekanizması işlemlerini kendi bünyesinde istihdam ettiği belirli hak ve yükümlülükleri bulunan personel eliyle yapmaktadır. Devletlerin kendi anayasaları ve yasaları doğrultusunda personeline sunduğu bu hak ve yükümlülükler onları diğer vatandaşlardan ayrı bir konuma taşımaktadır. Türkiye Cumhuriyeti’nde kendisine hak ve yükümlülükler tanınan devlet personeli memur yahut kamu görevlisi sıfatıyla anılmaktadır. Memur ve kamu görevlilerinin ayrı olan bu konumunun maddi ceza hukukuna yansması bazen gerçekleştirdikleri suç teşkil eden bir eylemin karşılığında daha ağır bir cezai yaptırım ile karşılaşmaları bazen de kendilerine karşı işlenen suçların yaptırımının ağırlaşması şeklinde görülmektedir. Muhakeme hukuku açısından ise memur ve kamu görevlilerinin işledikleri suçlara ilişkin genel soruşturma hükümlerinden ayrı bir soruşturma usulü izlenmesi şüphesiz bulundukları konumdan kaynaklı olarak yapılan bir tercihtir.

Araştırmanın Konusu ve Problemi

Bu çalışmanın araştırma konusunu, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun ile getirilen özel soruşturma usulünün hukuki yapısı ve uygulama alanı oluşturmaktadır (4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun, 1999). MKGYK, kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri fiillere ilişkin adli soruşturmanın, doğrudan Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından değil, yetkili idari makamın iznine bağlı olarak başlatılabileceğini hükme bağlamaktadır. Bu düzenlemenin, kamu görevlisinin görevini icra ederken keyfi ve gereksiz müdahalelere maruz kalmasını engellemeyi, böylece kamu hizmetinin sürekliliğini ve güvenliğini sağlamayı amaçladığı ileri sürülmektedir.

Ancak uygulamada, bu düzenlemenin ceza adaleti sisteminde eşitlik ilkesine aykırılık oluşturup oluşturmadığı, kamu görevlileri açısından “cezasızlık algısı” yaratıp yaratmadığı ve yargı bağımsızlığına etkisinin olup olmadığı ciddi biçimde tartışılmaktadır. Mevzuatın amacı ile uygulamada doğan sonuçlar arasındaki uyumsuzluk, araştırmanın temel problemini teşkil etmektedir. Özellikle, soruşturma izni kararlarının keyfi biçimde verilmesi ya da verilmemesi, kamu vicdanında adalet duygusunun zedelenmesine neden olabilmektedir.

Bu çerçevede araştırmanın temel problemi, MKGYK ile getirilen soruşturma izni mekanizmasının hukuki dayanaklarının yeterliliği, uygulamadaki işleyişinin ne ölçüde öngörülebilir ve denetlenebilir olduğu ve bu sistemin hukuk devleti ilkeleriyle ne ölçüde bağdaştığının bilimsel olarak sorgulanmasıdır. Ayrıca, ilgili düzenlemenin yargı kararları

ışığında ne tür uygulama sorunları doğurduğu ve bu sorunların hangi yasal reform ihtiyacını gündeme getirdiği de çalışma kapsamında analiz edilecektir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, MKGYK ile öngörülen özel soruşturma usulünü, hem normatif hem de uygulama temelli bir perspektifle incelemek ve bu düzenlemenin uygulanabilirliğinin değerlendirmesini yapmaktır.

Araştırma kapsamında, MKGYK'nın öngördüğü soruşturma izni sisteminin, kamu görevlilerinin görevlerini yerine getirirken karşılaştıkları adli risklere karşı bir güvence mekanizması mı yoksa ceza sorumluluğundan kaçışa zemin hazırlayan bir zafiyet alanı mı oluşturduğu sorusuna yanıt aranacaktır. Bu amaçla, yalnızca yasa metni ve doktrin değil, Danıştay ve Yargıtay içtihatları ile uygulamada ortaya çıkan sistematik sorunlar da kapsamlı biçimde analiz edilecektir.

Ayrıca, çalışmada karşılaştırmalı hukuk incelemeleri yoluyla, benzer statüdeki kamu görevlilerine ilişkin diğer ülkelerdeki soruşturma rejimleri incelenerek, Türkiye'deki uygulamanın evrensel hukuk normlarıyla ne ölçüde örtüştüğü ortaya konulacaktır. Bu bağlamda araştırmanın hedefi, mevcut düzenlemenin geleceğinin nasıl şekillenmesi gerektiğini bilimsel dayanaklara dayalı biçimde ortaya koymaktır.

Sonuç olarak, bu çalışma, MKGYK kapsamında tanımlanan soruşturma rejiminin yalnızca teknik analizini yapmakla yetinmeyip, aynı zamanda düzenlemenin meşruiyeti, sürdürülebilirliği ve kamu hukuku bağlamındaki yerini sorgulayarak hem teoriye hem de uygulamaya katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Kamu görevlilerinin ceza hukuku sorumluluğuna tabi olmaları, hukuk devleti ilkesinin ve hesap verebilir kamu yönetimi anlayışının bir gereğidir. Bununla birlikte, kamu hizmetinin niteliği gereği, kamu görevlilerinin görevlerini icra ederken adli makamlar nezdinde keyfi ya da siyasi amaçlarla soruşturmalara maruz kalmamaları da kamu hizmetinin güvenliği ve sürekliliği açısından önem taşımaktadır. MKGYK ile getirilen özel soruşturma usulü, bu iki anayasal değer dengelemesine yönelik bir çözüm olarak tasarlanmıştır. Ancak, uygulamada söz konusu sistemin, ceza adaletine olan güveni zedeleyebilecek ölçüde cezasızlık algısı doğurması, kamu vicdanında adalet duygusunu zayıflatması ve yargı bağımsızlığına yönelik olası etkileri, bu sistemin yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu çerçevede araştırma, MKGYK'nın yürürlükteki uygulamasının sadece hukuki temellerini değil, aynı zamanda yargı içtihatları ve uygulayıcı pratikleri çerçevesinde ortaya çıkan sorunları da ele alarak değerlendirmeyi hedeflemektedir. Özellikle soruşturma izni sürecinin belirsizlikleri, idari makamların takdir yetkisine dayalı karar alma biçimleri ve bu kararların yargısal denetim sınırları gibi unsurlar, araştırmanın gerekçesini oluşturan ana problemler arasında yer almaktadır.

Ayrıca, çalışmanın taşıdığı önem, sadece teoriye katkı sunmakla sınırlı olmayıp; yargı mensupları, idari makamlar ve yasa koyucu açısından pratik politika önerileri geliştirme potansiyeline de dayanmaktadır. Türkiye’de yargı reformu ve kamu yönetiminin şeffaflaştırılması çabaları dikkate alındığında, MKGYK gibi kilit öneme sahip düzenlemelerin eleştirel ve bilimsel temelde yeniden ele alınması, hukuk pratiğinin gelişimi açısından stratejik bir gerekliliktir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, temel olarak MKGYK kapsamında öngörülen özel soruşturma usulünü konu edinmekte olup, kapsamını yalnızca bu düzenleme ile sınırlı tutmaktadır. Hâkimler ve Savcılar Kanunu, Avukatlık Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Sayıştay Kanunu gibi farklı meslek gruplarına özgü soruşturma rejimlerini düzenleyen diğer özel kanunların soruşturma usulünün nasıl olduğuna yer verilmemiştir. Bu tercih, karşılaştırmalı norm analizinin derinleştirilmesi ve MKGYK özelindeki yapısal ve uygulamaya dair sorunların daha odaklı biçimde ele alınabilmesini sağlamak amacıyla yapılmıştır.

Ayrıca çalışmada, uygulama örneklerinin değerlendirilmesinde esas alınan yargı kararları Danıştay ve Yargıtay’ın özellikle MKGYK’nın yürürlüğe girdiği 1999 yılından bugüne kadar olan dönemi kapsayan içtihatları ile sınırlı tutulmuştur. Yargı kararları, UYAP veri tabanları aracılığıyla erişilebilen ve gerekçeli metinlerine ulaşılabilen örneklerle sınırlı olarak seçilmiştir. Bu kararların tamamının uygulama pratiğini temsil ettiği iddiası taşınmamakla birlikte, seçilen örnekler temsiliyet ve güncellik bakımından titizlikle belirlenmiştir.

Bununla birlikte, çalışma herhangi bir ampirik veri toplama yöntemine, anket ya da görüşmeye dayanmamakta; yalnızca mevzuat, literatür ve yargı kararları çerçevesinde normatif analiz yöntemiyle yürütülmektedir. Dolayısıyla, bulguların genellenebilirliği, bu sınırlar çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Bu sınırlılıklar ışığında çalışmanın amacı, derinlikli ancak dar kapsamlı bir analizle MKGYK'nın soruşturma mekanizmasını bilimsel zeminde tartışmaya açmak ve bu mekanizmanın gelişime açık yönlerini tespit etmektir.

Varsayımlar

Bu çalışmanın hareket noktası, MKGYK ile öngörülen soruşturma izni mekanizmasının, kamu hizmetinin güvenliğini ve sürekliliğini sağlamayı hedefleyen bir koruma aracı olduğu varsayımdır. İlgili düzenlemenin, kamu görevlilerinin görevlerini yürütürken karşılaşılabilecekleri keyfi ve maksatlı adli müdahalelere karşı bir tür idari filtre işlevi gördüğü kabul edilmektedir.

Ancak bu varsayım, mutlak bir savunuyu değil; sistemin uygulama süreçlerinde hangi sorunları doğurduğu, hangi durumlarda cezasızlık algısı ürettiği ve bu sonuçların hukuk devleti ilkesine etkisinin ne olduğu sorularını da içeren eleştirel bir değerlendirmeye tabidir. Bu doğrultuda, sistemin yalnızca koruyucu değil, aynı zamanda potansiyel olarak yargı denetimini sınırlayıcı yönlerinin bulunduğu da varsayılmaktadır.

Bunun yanında çalışmada, MKGYK hükümlerinin hâlihazırda yürürlükte olduğu; idari mercilerin soruşturma izni süreçlerine ilişkin kararlarını mevzuat doğrultusunda tesis ettikleri ve çalışmada incelenen yargı kararlarının uygulama pratiğini temsilen yeterli olduğu kabul edilmiştir. Yine bu kapsamda, örnek kararların içerik, tarih ve konu bakımından çeşitlilik içermesi gerektiği varsayımıyla yargı içtihatları seçilmiştir.

Son olarak, araştırma süresince kullanılan normatif kaynakların ve yargı kararlarının hukuk sisteminin işleyişine ilişkin tutarlı ve temsili veriler sunduğu, bu nedenle yapılan değerlendirmelerin akademik anlamda geçerli sonuçlara ulaşmak açısından yeterli olduğu kabul edilmiştir.

Terim ve Tanımları

Bu bölümde, tez kapsamında sıkça kullanılan ve hukuki anlamları itibarıyla belirli bir kavramsal çerçeveye oturtulması gereken temel terimlere yer verilmiştir. Tanımların açıklığa kavuşturulması, hem çalışmanın sistematik bir şekilde anlaşılmasına katkı sağlamakta hem de terminolojik tutarlılığı temin etmektedir.

Kamu Görevlisi: Anayasa ve özel kanunlar çerçevesinde kamu hizmetini ifa eden kişidir. Bu tezde, “kamu görevlisi” terimi, özellikle MKGYK kapsamında belirtilen kişi gruplarını içerecek şekilde kullanılmaktadır. Tanım; memurların yanı sıra sözleşmeli personel,

geçici personel ve diğer kamu gücü kullanan görevlileri de içerecek şekilde geniş yorumlanmaktadır.

Memur: Türk hukuk mevzuatı uyarınca, asli ve sürekli kamu hizmetlerini yürütmek üzere atanan ve aylıkla çalışan kişidir. Tez boyunca “memur” kavramı, gerek mevzuattaki dar tanımıyla gerekse kamu görevlileri bağlamında geniş anlamıyla ele alınmaktadır.

Soruşturma İzni: MKGYK kapsamında, kamu görevlisinin görev gereği işlediği iddia edilen suçlar hakkında adli soruşturma başlatılabilmesi için yetkili idari merci tarafından verilmesi gereken ön izindir. Bu izin, ceza yargılamasının başlaması bakımından şart niteliği taşımaktadır ve idarenin cezai sürece girişe ilişkin filtreleme işlevini yansıtır.

Ön İnceleme: Soruşturma izni verilmesine esas teşkil etmek üzere yetkili idari makam tarafından görevlendirilen kişilerce gerçekleştirilen, olayın hukuki niteliğinin, delil durumunun ve fiilin görevle bağlantısının değerlendirildiği idari değerlendirme sürecidir. Bu aşamada hazırlanan rapor, soruşturma izni kararı açısından belirleyici rol oynar.

Görev Suçu: Kamu görevlisinin, görevinden kaynaklanan yetki, sorumluluk veya konumu dolayısıyla işlediği ve göreviyle bağlantılı olan fiiller nedeniyle oluşan suçlardır. Bu suçlar, MKGYK kapsamında özel soruşturma usulüne tabi olup, genel ceza muhakemesi hükümlerinden ayrılan prosedürlerle ele alınmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TÜRK CEZA HUKUKUNDA MEMUR VE KAMU GÖREVLİSİ KAVRAMI VE ÖZEL SORUŞTURMA USULÜ

Türk ceza hukukunda memur ve diğer kamu görevlileri hakkında uygulanan özel soruşturma usulü, ceza muhakemesinin genel ilkelerinden kısmen ayrılan kendine özgü bir yapıya sahiptir. Bu usul, kamu görevlilerinin görevlerinden kaynaklanan ceza sorumluluğunun adil, etkili ve idari-hukuki denge gözetilerek soruşturulmasını amaçlamaktadır. Bu bölümde, söz konusu özel usulün hukuki dayanağını oluşturabilmek için öncelikle “memur” ve “kamu görevlisi” kavramlarının Türk ceza mevzuatındaki tanım ve kapsamı ele alınacak; ardından bu kişilere özgü soruşturma rejiminin tarihsel gelişimi, teorik temelleri, mukayeseli hukuktaki yeri ve sistemsal yaklaşımları incelenecektir. Bu özel soruşturma usulünü doğru biçimde anlayabilmek için öncelikle, bu usule tabi olan kişiler olan “memur” ve “kamu görevlisi” kavramlarının ceza hukuku bağlamında nasıl tanımlandığını açıklamak gerekmektedir.

1.1. MEMUR VE KAMU GÖREVLİSİ KAVRAMI

Türk hukukunda “memur” ile “kamu görevlisi” kavramları gerek mevzuatta gerekse yargı kararlarında farklı suretlerde tanımlanmışlardır. Halen yürürlükte olan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın (1982) 128’inci maddesinde “Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.” (m.128) hükmüne yer verilerek normlar hiyerarşisinin en üst basamağında memur ve kamu görevlisi kavramları tanımlanmaya çalışılmıştır.

Diğer yandan, kamu görevlisi kavramının mevzuatta farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Örneğin, 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu’nun 3. maddesinde kamu görevlisi, işçi statüsünde olmayan ve bu Kanun kapsamındaki kurumlarda kadro veya pozisyon bazında istihdam edilen kişiler olarak tanımlanmakta; bu tanım, kavramı işçi dışı kamu istihdamıyla sınırlandırmaktadır (4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu, 2001). Benzer şekilde, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 4. maddesinde memur tanımı daha geniş bir yapıyla ele alınmakta; asli ve sürekli görevleri genel idare esaslarına göre yürüten kamu personelinin yanı sıra, politika belirleme, araştırma ve denetim gibi faaliyetleri üstlenen kişilerin de bu kapsamda değerlendirileceği ifade edilmektedir (657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 1965).

Bu kavramsal farklılıklar, özellikle ceza hukuku bağlamında 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu ile 5237 sayılı güncel Türk Ceza Kanunu arasında ortaya çıkan terminolojik

değişimi anlamlandırmak açısından dikkate değerdir (765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 1926; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 2005). Nitekim çalışmanın bu bölümünde, mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda yer alan “memur” kavramı ile 5237 sayılı TCK’da kullanılan “memur” ve “kamu görevlisi” kavramı karşılaştırmalı olarak ele alınacak; Yargıtay içtihatlarına da yer verilerek bu kavramların ceza hukuku uygulamasındaki yeri analiz edilecektir. Memur ve kamu görevlisi kavramlarının tarihsel ve yasal çerçevesini anlamak için öncelikle, bu kavramların mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’ndaki yerini ve uygulanışını ele almak önemlidir.

1.1.1. 765 Sayılı Mülga Türk Ceza Kanunu’nda Memur Kavramı

765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu’nun “Ceza Kanunu’nun Uygulanması Bakımından Memur ve Kamu Hizmeti Gören Kimse” başlıklı 279.maddesinde “amme hizmeti yapan” ve “amme vazifesi gören” olmak üzere ikili bir ayrım bulunmaktadır. Bu ayrım doğrultusunda, memur kavramı yalnızca “amme vazifesini gören” kişiler için kullanılmış; amme hizmeti yapanlar ise teknik anlamda memur olarak kabul edilmemiştir.

Söz konusu hüküm çerçevesinde memur statüsünün belirlenmesinde esas unsur, kişinin kamusal alanda çalışıp çalışmadığı değil; yürütülen görevin niteliği ve fiilen yerine getirilen görev kapsamında üstlenilen sorumluluktur (Gökcan & Artuç, 2016, s. 1). Kanun, kavramlara ilişkin açık tanımlamalar getirmemiş ve bu alanı doktrin ile yargı uygulamasına bırakmıştır. Ancak, yapılan yorum ve tanımlamalarda ortak bir görüş birliği sağlanamamıştır (Çelik, 2022, s. 8). Kavram üzerinde yaşanan uzun soluklu tartışmaları büyük ölçüde istikrara kavuşturan ise yargı tarafından oluşturulan içtihatlar olmuştur. Ceza hukuku bağlamında memur kavramının tanımı yalnızca teorik izahlarla sınırlı kalmamakta, yargı içtihatlarıyla da şekillenmektedir. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun yerleşik içtihatlarından birinde, memur; “devlete ait hukuki bir iktidar ve selahiyeti kullanarak hukuki tasarruf veya fiilin icrasını gerçekleştirenlerle, bu hukuki tasarruf ve fiilin icrasına amme hukuku usulüne uygun bir şekilde iştirak ve yardım edenler” olarak tanımlanmış; icra ettikleri faaliyet bu nitelikte olmayan kişilerin ise memur sayılamayacağı ifade edilmiştir (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 1985, E. 1985/410, K. 1985/595, 25.11.1985; Akt., Çelik, 2022, s. 9).

Bu tanımın neticesinde bir kamu kurumunda çalışan yazı işleri müdürü, vergi denetmeni veya muhasebe birimi personeli olan kişiler memur olarak kabul edilmekteyken aynı kamu kurumunda şoför, güvenlik görevlisi, hizmetli ve benzeri olarak çalışan kişiler memur kabul edilmemekte, kabul edilmemelerinin sebebi ise amme hizmeti yükümlüsü olmaları olarak değerlendiriliyordu (Gökcan H. T., 2015, s. 149). 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu’nda yer alan “amme vazifesi gören” ile “amme hizmeti yapan” ayrımı, doktrinde eleştirilere konu olmuştur. Bu eleştirilerin temelinde; aynı görev alanında kamu hizmeti sunan personelin bir

kısımının memur sayılarak yalnızca memurlar tarafından işlenebileceği ceza mevzuatı çerçevesinde kabul edilmiş olan suçların faili olabileceği, diğerlerinin ise bu kapsama alınmaması nedeniyle söz konusu suçlardan sorumlu tutulamayacağı yönündeki çelişki yer almaktadır. Yanı sıra, kamu adına yürütülen faaliyetlere kamu personeli sıfatıyla katılan kimseler ile kamu gücünü az ya da çok temsil eden kimselerin memur olarak kabul görmemesinin belirsizlik doğurduğuna da değinilmektedir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 3). Bu bağlamda Özgenç (1994), terminolojik ve hukuki tutarlılığın sağlanabilmesi açısından “memur” kavramı yerine “kamu görevlisi” teriminin kullanılmasının daha uygun olacağını savunmuştur. Ayrıca bu yöndeki eleştiriler arasında, 279. maddenin özellikle değişiklik teklifleri sonrası memur tanımını karşılamada yetersiz kaldığı ve bu nedenle çeşitli kanunlarla tamamlanmaya çalışıldığı; bunun ise kavramsal karmaşaya neden olduğu ifade edilmiştir (Demren Dönmez, 2011, s. 106).

Uygulama açısından amme hizmeti yapan ve amme vazifesi gören şeklindeki ayırım özellikle soruşturma aşamasında tereddütlere yol açma potansiyeline sahiptir. Hakkında soruşturma yürütülen kişinin genel soruşturma usulüne göre mi özel soruşturma usulüne göre mi yürütüleceği ve bahse konu kişi hakkında koruma tedbirlerinin (yakalama, gözaltına alma, tutuklama, arama, elkoyma ve benzeri) uygulanabilirliği hususu yaşanabilecek tereddütlere örnek gösterilebilir (Özen & Tozman, 2009, s. 36). Bunun yanı sıra, failin de cezai anlamda memur sayılıp sayılmayacağı konusunda açık bir belirleme yapılmaması, halen yürürlükte olan 1982 Anayasası'nın 2. maddesinde ifadesini bulan ve hukuk devletinin temel ilkelerinden biri olan belirlilik ilkesine de aykırılık teşkil etmektedir (Türkiye Cumhuriyeti, 1982). Kanun koyucu da, 5237 sayılı TCK ile 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nda yer alan bu ayrımı ortadan kaldırmıştır. 5237 sayılı TCK'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte, memur tanımında önemli bir paradigma değişimi yaşanmış ve önceki düzenlemelerden farklı bir yaklaşım benimsenmiştir.

1.1.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Memur ve Kamu Görevlisi

5237 sayılı TCK'nın yürürlüğe girmesiyle amme hizmeti yapan “hizmetli” ile amme vazifesi gören “memur” ayrımı yerini “kamu görevlisi” tanımına bırakmıştır. 5237 sayılı TCK'nın “Tanımlar” başlıklı 6.maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine göre “kamu görevlisi” deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi” anlaşılmalıdır. Madde gerekçesinde de bir kimsenin kamu görevlisi olarak sayılabilmesi için aranan tek ölçütün gördüğü işin bir kamusal faaliyet olup olmadığı belirtilmiştir (5237 sayılı Türk Ceza Kanunu gerekçesi, 2005).

5237 sayılı TCK'da yapılan tanım doğrultusunda, 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu döneminde olduğu gibi kamu personelinin idari fonksiyon içindeki yerinin ve işlevinin tespitine ihtiyaç kalmamıştır. Bu tespitin yerine idarenin yürüttüğü faaliyetin kamusal nitelik taşıyıp taşımadığı ile personelin bu faaliyete kanunlara uygun olarak katılıp katılmadığı esas alınmaktadır (Gökcan & Artuç, 2021, s. 38).

Kamu görevlisinin tanımlandığı 5237 sayılı TCK'nın 6. maddesinin gerekçesinde kamusal faaliyet de tanımlanmıştır. Gerekçedeki bu tanıma göre; “Anayasa ve kanunlarla belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararla, bir hizmetin kamu adına yürütülmesi” kamusal faaliyettir. Gerekçede yer alan tanımda kamusal faaliyetin varlığı için kamu adına sürdürülen bir hizmetin varlığı, hizmetin kuruluşunun kanuna ve siyasi iradeye dayanması ve hizmetin sürdürülmesi sırasında kamu gücünün kullanılması şartlarının arandığı görülmektedir. Ayrıca Kanun gerekçesinde kamusal faaliyetin yürütülmesine iştirak eden kişilerin maddi bir karşılık alıp almadıkları ve faaliyeti süreli, sürekli ya da geçici olarak yapıp yapmadıklarının önemi bulunmadığına da değinilmiştir.

Kamusal faaliyetin, madde gerekçesinde belirtildiği şekilde, yalnızca siyasal kararlara dayalı hizmetlere hasredilmesi doktrinde eleştirilmektedir. Kamu görevlilerinin tespiti bakımından kıstas olarak alınan kamusal faaliyetin tanımında kamu kudreti ölçütünden hareketle yapılacak bir değerlendirmenin daha uygun olacağı ifade edilmiştir (Şen, 2006, s. 23).

Yargıtay'a göre ise; kamu görevlisi toplumu oluşturan bireyler adına kamu erkini kullanmak suretiyle kamu görevini ifa eden kişi, bir başka deyişle devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, kamu hizmetini yerine getirmek için, kamu hukuku usulüne uygun olarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 128. maddesindeki ifadeyle genel idare esaslarına göre sürekli veya süreli olarak atanan, seçilen ya da başka bir şekilde görevlendirilen kişidir (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2020a; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2020b; 2022).

Netice itibarıyla, mevzuat, doktrindeki görüşler ve yargı kararları göz önünde bulundurulduğunda, ceza hukuku anlamında Anayasa ve diğer yasalarda belirlenen usuller doğrultusunda, devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından sürdürülen veya bunların denetimi altında özel hukuk kişileri tarafından kamu yararına uygun olarak yürütülen faaliyetler; kamusal faaliyet olarak kabul edilir. Bu faaliyetlere seçilme, atanma yahut başka bir yöntemle süreli, geçici veya daimi olarak katılan personele ise kamu görevlisi denir. Kavramsal temelin ortaya konulmasının ardından, şimdi bu kişilere özgü yargılama sürecini farklılaştıran özel soruşturma usulünün doğasını, tarihsel gelişimini ve mukayeseli hukuktaki yerini incelemek gerekmektedir.

1.2. MEMUR VE KAMU GÖREVLİSİNİN ÖZEL SORUŞTURMA USULÜ

Türk ceza hukukunda memur ve kamu görevlileri hakkında uygulanan özel soruşturma usulü, yalnızca teknik bir düzenleme değil; aynı zamanda idare-yargı ilişkisini, ceza adalet sistemini ve kamu hizmetinin korunmasını doğrudan etkileyen, yapısal nitelikte bir hukuk rejimidir. Bu özel usul, memurların görev sırasında işledikleri iddia edilen suçların doğrudan adli mercilerce değil, öncelikle idari makamların değerlendirmesine tabi tutulmasını öngörerek genel ceza muhakemesi ilkelerinden ayrılmaktadır. Dolayısıyla, bu sistem hem hukuki hem de siyasal sonuçlar doğuran, çok yönlü bir yapıya sahiptir.

Bu bölümde öncelikle, söz konusu özel soruşturma usulünün tarihsel gelişim süreci Tanzimat öncesi ve sonrası dönemler dikkate alınarak ele alınacak; ardından sistemin bugünkü hukuki niteliği, öğretideki tartışmalar ve yargı içtihatları ışığında değerlendirilecektir. Ayrıca, mukayeseli hukuk incelemesi yoluyla çeşitli ülkelerdeki uygulamalar karşılaştırılarak Türkiye'deki sistemin özgün yönleri ortaya konacak; son olarak bu farklı yaklaşımlar çerçevesinde şekillenen “yargısal güvence” ve “yönetimsel güvence” sistemleri sistematik biçimde analiz edilecektir.

Böylece, hem normatif çerçevenin hem de uygulamadaki sorun alanlarının daha sağlıklı kavranabilmesi için, özel soruşturma usulüne ilişkin teorik, tarihsel ve karşılaştırmalı temeller bütüncül bir yaklaşımla sunulacaktır.

1.2.1. Türk Hukuku'nda Özel Soruşturma Usulünün Tarihi Gelişim Süreçleri

Türk ceza hukukunda kamu görevlilerine özgü yargılama sisteminin tarihsel gelişimi, bu alandaki normatif düzenlemelerin dayandığı zihinsel, siyasal ve toplumsal altyapının anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Özel soruşturma usulüne ilişkin ilk örnekler ve koruma mekanizmalarının kökenleri, Osmanlı Devleti'nin modernleşme süreci olan on dokuzuncu yüzyıldan başlayarak çeşitli dönemlerde farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Tanzimat sonrası döneme dâhil olan 1913 tarihli Memurin Muhakematı hakkındaki kanun Cumhuriyet döneminde de yürürlükte kaldığı için ayrıca bir başlık altında Cumhuriyet dönemini incelemede yarar görülmemiştir. Bu bölümde, bahsedilen gerekçe doğrultusunda söz konusu gelişim süreci Tanzimat öncesi ve sonrası olacak şekilde dönemselleştirilerek sunulacaktır.

1.2.1.1. Tanzimat öncesi dönem

Tanzimat öncesi döneme ait hukukî sürecin ayrıntılı olarak izlenmesine imkân tanıyacak nitelikte belge ve kaynakların sınırlı olması, kapsamlı bir değerlendirme yapılmasını güçleştirmektedir. Bununla birlikte, mevcut veriler doğrultusunda genel bir yargıya varmak

mümkündür. Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren 1830'lu yıllara kadar memurluk rejiminin aynı esaslar üzerinden yürüdüğünü söylemek mümkündür. Klasik dönem Osmanlı memurluk düzeninde, padişaha kişisel bağlılık rejimin temel ilkesini oluşturmuş; memuriyet, büyük ölçüde hukuki normlardan ziyade siyasal sadakatle tanımlanmıştır (Aslan, 2019, s. 252, 253).

Bu yapının hukuki boyutunu ortaya koyan normatif düzenlemelerden biri de I. Süleyman'ın (Kanuni) Kanunnamesi'dir. Kanunnamenin giriş kısmında yer alan “*evvelki bab dört fiil üzerine tertip olunup cinayat mukabelesinde olan cürüm ve siyaset beyanında vaz olundu ki sipahi ve raiyet ve şerif ve vazi ve den'i refi arasında müşterektir.*” (Velidedeoğlu, 1940, s. 159) biçimindeki ifadede; cinayet karşılığı suç ve cezalarda esas alınan dört fiilin, toplumdaki tüm sınıflar (asker, halk, soylular, din adamları ve yüksek statü sahipleri) için uygulanacağı görülmektedir. Bu da, kanuna uyma konusunda askerî ya da sivil, din adamı ya da halk ayrımı yapılmaksızın herkesin aynı esaslara tabi tutulduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, Tanzimat öncesi dönemde dahi kanun önünde eşitlik ilkesinin ceza usulü bakımından geçerli bir ölçüt olarak benimsendiğini göstermektedir (Erdoğdu, 1968, s. 873).

Tanzimat öncesi dönemlerde memurların vatandaşların şikâyetine konu eylemleri “zulüm” kavramı ile ifade edilmektedir. Bu tür eylemlerin soruşturulmasında, usul olarak Divan-ı Hümayun tarafından görevlendirilen kadılar yerinde teftiş gerçekleştirirdi. Bununla birlikte, kimi zaman şikâyetle konu olan memurlar merkeze çağrılarak haklarında doğrudan tahkikat yapılması da söz konusu olmuştur (Mumcu, 1985, s. 24). Padişah da doğrudan halktan şikâyetleri dinleyebildiği gibi, kimi durumlarda bu şikâyetlerin taşradan kadı aracılığıyla iletildiği de görülmüştür. Osmanlı toplumsal yapısında yer alan reaya ile askerî sınıf ya da Müslümanlar ile gayrimüslim zimmîler arasında hukuki statü farklılıkları bulunsa da, tüm bireylerin devlete şikâyetlerini iletme hakkı mevcuttu (İnalcık, 2021, s. 52, 53). Kadıların yerinde teftişine örnek olabilecek Hicri 990 yılının Receb ayında kaleme alınan bir emr-i şerif, Bayburt kadısının bir davada taraflı davrandığı yönündeki şikâyetler üzerine düzenlenmiştir. Söz konusu belgede, davacının elindeki resmi evrakların zorla alınıp yakıldığı ve gönderilen mübaşirin de kadı ile birlikte adaletsizliğe ortak olduğu bildirilmiş; bu iddiaların araştırılması ve yerinde soruşturma yapılması için Ankara müftüsü, kadısı ve Anadolu beylerbeyine bir emr-i şerif yazılmıştır (Ongan, 1958, s. 39). Merkeze çağrılarak yürütülen tahkikatlara örnek olarak da; “Netâyicü'l-Vukûât” (Olayların Sonuçları) isimli eserinde Mustafa Nuri Paşa'nın aktardığı belgelere göre, 16. yüzyılda vergi toplama sürecinde zeamet ve aşarları rüşvet karşılığında başkalarına devreden kişilerin yargılamalarının Divan-ı Hümayun'da yapılması amacıyla İstanbul'a gönderilmeleri gösterilebilir (Orhun, 1946, s. 123). Her ne kadar uygulamada belirli

yöntemler tercih edilse de, bu tercihleri yönlendiren sistematik bir yapı veya kurumsal usulden söz edilememektedir.

Tanzimat'a yaklaşan dönemde ise, memuriyet alanındaki ilk yazılı düzenlemelere rastlanmakta; bu da klasik dönemdeki uygulamaların yerini kurumsallaşma çabalarına bırakmaya başladığını göstermektedir. 1838 tarihli Memurine Mahsus Ceza Kanunnamesi'nde ilk defa memur suçları detaylı olarak yer almıştır. Kanunnameye göre; zulümde bulunmak, emir ve irade dışında vergi toplamak, idam ve müsaderede uygulamak suç sayılmıştır (Salihoğlu & Demirkol, 2010, s. 2). Yine aynı Ceza Kanunnamesi'nde rüşvetin kati suretle yasaklandığı, rüşvet alan ve veren büyük ya da küçük her dereceden memurun cezaî yaptırım ile karşılaşacağı belirtilmiştir. Ayrıca kamu görevinde bulunan her bir memurun, kendisine verilen görevi eksiksiz ve özenli biçimde yerine getirmesi gerektiği; eğer görev ihmali nedeniyle devlete bir zarar verilmişse, ilgili memurun görevden alınacağı ve meydana gelen zararın da kendisinden tahsil edileceği vurgulanmıştır (Keleş, 2005, s. 261). Bu çerçevede, Tanzimat Fermanı ile birlikte memuriyet rejiminde daha sistematik ve kurumsal bir sürecin başladığı görülmektedir.

1.2.1.2. Tanzimat sonrası dönem

1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı, giriş kısmında Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu problemleri dile getirmiş; bu sorunların çözülmesi ve ülkenin iyi idare edilmesi amacıyla yeni kanunların çıkarılmasının zorunlu olduğunu vurgulamıştır. Ferman'da, can, mal ve namus güvenliğinin sağlanacağı; keyfî mal müsaderesi uygulamasına son verileceği; ceza davalarının açık ve adil biçimde yürütüleceği, suçlular hakkında şer'î hüküm verilmedikçe kimsenin cezalandırılmayacağı belirtilmiştir. Ayrıca çıkarılacak yeni ceza kanununa göre, kişilerin rütbesi veya konumu ne olursa olsun hukuka aykırı davranışlarda bulunan herkesin cezalandırılacağı ifade edilmiştir. Tanzimat Fermanı'nın ilanından yaklaşık yedi ay sonra 3 Mayıs 1840 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu kabul edilmiştir (Bozkurt, G., 2020, s. 97).

1840 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu'nda memur suçları ayrı bölümde özel olarak düzenlenmiştir. On iki fasıldan oluşan 1840 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu'nun rüşvet konusunu düzenleyen beşinci faslında, devlet memurlarına yeterli maaşın sağlandığı ve bu nedenle hiçbir memurun rüşvet alma yoluna gitmemesi gerektiği belirtilmiştir. Buna rağmen böyle bir eyleme kalkışanların, aldıkları rüşvetin devlet hazinesine irad kaydedileceği ve kendilerine ayrıca cezai yaptırım uygulanacağı hükmüne bağlanmıştır. Altıncı faslında, devletin mali işlerinden sorumlu olan görevliler ile devlet adına tahsilat ve harcamalarda bulunan kişiler ve gümrük memurlarının da maaşla çalıştıkları hatırlatılmış; buna rağmen irtikâp ve hırsızlık fiillerinde bulunanların cezalandırılacağı belirtilmiştir (Candan, 2015, s. 77). Yaklaşık on bir

yıl yürürlükte kalan bu kanunname, 1851 tarihinde çıkarılan Kanun-ı Cedîd ile yürürlükten kaldırılmıştır.

1851 tarihli Kanun-ı Cedîd, 1840 tarihli ceza kanununun bir nevi gözden geçirilmiş halidir. Bu sebeple, Kanun-ı Cedîd’de yer alan bazı hükümlerin, 1840 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu’ndaki düzenlemelerle benzerlik taşıdığı görülmektedir. Bir mukaddime ve üç fasıldan oluşan 1851 tarihli Kanun-ı Cedîd’de, fasıl başlıklarına yer verilmemiş; her fasıl içerisindeki hükümler birden başlayarak numaralandırılmıştır. Birinci fasılda on yedi, ikinci fasılda yedi ve üçüncü fasılda on dokuz madde yer almakta olup, kanun toplamda kırk üç maddeden oluşmaktadır. 1851 tarihli Kanun-ı Cedîd’in üçüncü faslında diğer başka suçlar ile birlikte irtikab ve ihtilas, rüşvet gibi suçların cezaları ayrıca düzenlenmiştir (Özkan, 2022, s. 252, 253).

Rüşvet ve irtikâp uygulamalarının Osmanlı toplumunda yaygınlık kazanarak kamu düzeni, devlet otoritesi ve dış itibarı açısından ciddi bir tehdit haline gelmesi, mevcut cezai yaptırımların caydırıcılık bakımından yetersiz kalması, memuriyetlerin liyakat yerine maddi menfaat karşılığı elde edilmesinin olağanlaşması ve bu durumun sistematik bir yozlaşmaya yol açması üzerine, 1855 tarihli Men’-i İrtikâb Kanunnamesi çıkarılmış; bu düzenleme ile kamu görevlileri için özel nitelikli ve disipline edici hükümler içeren kapsamlı bir ceza normu oluşturulmuştur. Bu Kanunname, özellikle rüşvet ve zimmet suçlarına ilişkin hükümleriyle 1858 tarihli Ceza Kanunnamesi’ne kaynaklık etmiş; böylece memur suçları, genel ceza sistematigi içerisinde ayrıca ve açık şekilde ele alınmıştır. 1858 tarihli Kanunname ise, sistematik yapısı, maddelendirilmiş hükümleri ve modern Avrupa ceza hukuku sistemlerinden etkilenmiş içeriğiyle, Osmanlı ceza mevzuatında dönüm noktası niteliği taşımaktadır (Akgündüz, 1987, s. 153-197).

1872 tarihli Memurin Muhakematı Hakkında Nizamname, memurların yargılama usulüne ilişkin ilk müstakil düzenleme olma niteliğini taşımaktadır. Nizamname’de, memurların görev suçlarına yönelik olarak yürütülen bir soruşturma türü olan “tahkikat-ı evveliyeye” düzenlenmiştir. Bu soruşturma türünün temel amacı, ilgili memur hakkında son soruşturma açılmasının gerekip gerekmediğini tespit etmektir. Nizamname’de, hangi memur hakkında soruşturmanın hangi merci tarafından yürütüleceği de belirlenmiş; genellikle bu süreç, memurun bağlı bulunduğu daire veya nezaret tarafından yürütülmüştür. Hakkında tahkikat-ı evveliyeye yürütülen bir memur için son soruşturma açılmasına karar verilmesi hâlinde, bu aşama yine idari makamlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Son soruşturma sonucunda verilen kararlara karşı ise, Nizamname’de öngörülen idari mercilere istinaf başvurusunda bulunulabilmektedir. Bu çerçevede, memur suçlarına ilişkin olarak 1872 tarihli Nizamname’ye

göre soruşturma ve kovuşturma aşamalarının tamamında idari makamların yetkili ve görevli olduğu anlaşılmaktadır (Keyman, 1962, s. 75).

Modern anlamda ilk Türk Anayasası olan 1876 tarihli Kanun-ı Esasi’de memurların yargılanmasına ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmemiş olmakla birlikte, 4 Şubat 1913 tarihinde Kanun-ı Esasi’nin 36. maddesi uyarınca çıkarılan Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat, bu konuda çıkarılan ilk kanun olma özelliğini taşımaktadır. Bu kanun 1872 tarihli Nizamname’den önemli ölçüde farklılıklar içermektedir. En temel farklılık son soruşturmanın yapılmasını genel yetkili mahkemelere bırakmasıdır. Fakat ilk tahkikatı önceki düzenlemede olduğu gibi idari makamların uhdesinde bırakmıştır. Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat 04 Aralık 1999 tarihli 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun’un yürürlüğe girmesinin ardından 86 yıllık uygulamanın ardından yürürlükten kaldırılmıştır.

Öte yandan 1921, 1924 ve 1961 Anayasalarında, memurların yargılanma usulüne ilişkin herhangi bir özel hükme yer verilmemiştir (Yüzbaşıoğlu, 2024). Anayasal ve yasal düzlemde yaşanan bu dönüşümler, memur yargılamasının neden ayrı bir usule bağlandığını kavrayabilmek için gerekli olan arka planı ortaya koymaktadır. Özel soruşturma usulünün tarihsel gelişimi, sistemin kökenlerini ve geçirdiği dönüşümleri göstermesi açısından da önemlidir. Ancak bu sistemin mevcut hali, yalnızca tarihsel değil; doktrinsel ve yargısal düzeyde de önemli tartışmalara konu olmaktadır.

1.2.2. Özel Soruşturma Usulü Hakkındaki Görüşler

Ceza muhakemesi hukukunda, suçun öğrenilmesinden hükmün kesinleşmesine kadar geçen süreçte, şüpheli veya sanık hakkında yürütülecek işlemlerin adli makamlarca gerçekleştirilmesi kural olarak benimsenmiştir (Zengin, 2006, s. 31). Türkiye’de kamu görevlilerinin görevleriyle bağlantılı olarak işledikleri suçlar söz konusu olduğunda, adli mercilerin doğrudan soruşturma başlatmaları mümkün olmayıp, öncelikle yetkili idari makamların soruşturma izni vermesi gerekmektedir. Bu izin süreci tamamlanmadan adli makamlarca soruşturma ve kovuşturma aşamasına geçilememektedir (Keyman, 1962, s. 173). Genel kuraldan sapılarak özel düzenlemelere yer verilmesi, birçok hukuk sisteminde tartışmalara neden olmuştur (Mumcu, 1971, s. 131). Türkiye’de de uzun süredir tartışılan bir meseledir. Öğretide ve yargıda özel soruşturma usulüne ilişkin lehte ve aleyhte görüşler mevcuttur.

1.2.2.1. Doktrindeki görüşler

Özel bir soruşturma usulünün düzenlenmesi, memur ve kamu görevlilerine yönelik yargı sürecine etkisi, farklı hukukçular tarafından çeşitli açılardan değerlendirilmiş; kimi yazarlar düzenlemenin kamu hizmetinin etkinliği ve sürekliliği açısından zorunlu olduğunu savunurken, bazıları ise bu yöntemin ceza adaletini zedelediğini ve ayrıcalıklı bir koruma rejimi oluşturduğunu ileri sürmüştür. Aşağıda, bu görüşler lehte ve aleyhte olmak üzere iki ana başlık altında incelenmektedir.

Lehte görüşler

Memur ve kamu görevlilerinin özel yargılama usulüne tabi tutulmasını savunan görüşler, genellikle mülki idare amirleri, idarede görev almış kişiler ve siyasal bilgiler mezunları tarafından ileri sürülmekte olup, bu kesimler düzenlemenin idari işleyiş ve kamu hizmeti açısından zorunlu olduğunu vurgulamaktadır (Zengin, 2006, s. 34).

Bu yazarlara göre kamu görevlilerinin görevlerini bağımsız ve tarafsız şekilde yürütebilmeleri, yürütme organının yargının etkisinden uzak olmasıyla güvence altına alınabilir. Dayanağı olmayan şikâyet veya iftiralar nedeniyle bu görevlilerin sürekli olarak yargı önüne çıkarılması, hem kişisel itibarlarını zedeler hem de kamu hizmetlerinin etkinliğini olumsuz etkiler. Bu durum, nihayetinde kamu otoritesine olan güveni sarsar (Kayra, 1950; Erdoğan, 1963).

Kamu görevlilerinin yargılanmasında özel usuller öngörenlerin en sık dile getirdiği gerekçelerden biri, idari otoritelerin bağımsızlığının korunmasıdır (Mumcu, 1971, s. 181). Bu çerçevede, idari ve yargı organlarının birbirinden ayrı olduğu ve aralarında görev paylaşımı bulunduğu genel olarak kabul görmüş bir ilkedir. Kuvvetler ayrılığı prensibi gereği, yargı ve yürütme birbirinin etkisinden uzak olmalı; yargı organları idari işlemlere müdahale etmemelidir. Bu nedenle, kamu görevlilerinin görevleriyle bağlantılı suçlar açısından özel bir yargılama sürecine tabi tutulmaları, söz konusu ilkenin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir (Keyman, 1962, s. 177).

İdari ve yargı organlarının karşılıklı bağımsızlıklarını sürdürebilmeleri için, taraflardan birinin diğerine etki edebileceği sistemlerin terk edilmesi gerekir. Nasıl hâkim ve Cumhuriyet savcısının görevini dış baskılardan uzak bir şekilde yerine getirmesi elzemse, kamu hizmeti sunan bir görevlinin de benzer biçimde baskılardan uzak bir ortamda çalışmasının aynı ölçüde önem taşıdığı tespitlerine yer verilmiştir (Özek, 1960, s. 78).

Kamu görevlilerinin ceza soruşturmalarında özel bir yargılama usulüne tabi tutulmasını savunanların sıkça vurguladığı gerekçelerden biri de, bu tür suçların tespitinin uzmanlık

gerektiren bir alan olduğudur (Keyman, 1962, s. 177; Özek, 1960, s. 78). Tüm bu gerekçelere rağmen, kamu görevlilerinin özel bir yargılama usulüne tabi tutulmasına yönelik yaklaşım, çeşitli açılardan eleştiriye açık bir nitelik taşımaktadır.

Aleyhte görüşler

Kamu görevlilerinin özel yargılama usulüne tabi tutulması hakkında lehte olan görüşlere karşı eleştirel nitelikte aleyhte görüşler de ileri sürülmüştür.

Yargı mensupları, nasıl ki sıradan vatandaşın haklarını güvence altına almakla yükümlüyse, kamu görevlilerinin haklarını da aynı şekilde korumakla yükümlüdür. Bu nedenle memur ve kamu görevlilerinin haksız şikâyet ve iftiralarından korunmaları gerektiği iddiası ikna edici bulunmamaktadır. Eğer bu türden bir koruma mekanizmasına ihtiyaç duyuluyorsa, bu koruma tüm bireyler için eşit şekilde sağlanmalıdır (Kunter, 1954, s. 191). Ayrıca Cumhuriyet savcısının soruşturma yürütmesi memur veya kamu görevlisinin aleyhine değil lehinedir. Çünkü şüpheli yalnızca aleyhine değil lehine de delil toplama konusunda yükümlülüğü ve eğitimi olan Cumhuriyet savcılarının doğrudan yürütecekleri soruşturma hukuk eğitimi almamış ön inceleme görevlilerinin yapacakları incelemeden daha profesyonel olacaktır.

İddia edildiği gibi idari makamların bağımsızlığı adına kamu görevlilerinin özel bir yargılama usulüne tabi tutulması, kuvvetler ayrılığı ilkesine uygun bir yaklaşım değildir. Aksine, görev sırasında suç işleyen kamu görevlisinin yargıdan muaf tutulması, yargının yetki alanına müdahale anlamına gelir ve bu durum yargı bağımsızlığını zedeler. Yönetimin değil, yargının bağımsızlığını esas alan bir hukuk devleti anlayışı içinde, idarenin yargı denetimine tabi olması doğaldır. Bu nedenle, yargı birliğinden ayrılmayı meşrulaştıran özel usuller, demokratik hukuk devleti ilkesine aykırı bir “çok hukukluluk” durumu yaratmaktadır (Keleş, 1996, s. 63).

Özel bir soruşturma usulünün varlığı idareye, Cumhuriyet savcısına ceza mevzuatı kapsamında tanınan yetkilerden daha geniş bir yetki ya da takdir hakkı vermemektedir. Bu nedenle, ilk soruşturmanın idari merciler tarafından mı yoksa genel yargı organları tarafından mı yürütüldüğü arasında, kamu görevlisinin görev güvencesi açısından somut bir fark bulunmamaktadır. Kaldı ki, kamu hizmetinin aksamaması veya memurun görevinden uzak kalmaması gibi gerekçeler de ikna edici değildir. Çünkü idari soruşturma sürecinde de benzer usul işlemleri yürütülmekte; memur bu süreçte yine görevinden fiilen uzaklaşmakta ve hizmet etkinliği azalmaktadır (Zafer, 1998, s. 226).

Adli mercilerin idari yapıyı ve süreçleri yeterince bilmediği yönündeki iddia da ikna edici değildir. Ceza yargılamasında hâkim ve Cumhuriyet savcılarının uzmanlık gerektiren

konularda bilirkişiye başvurma imkânı bulunmaktadır. Kaldı ki, bazı görev suçlarının özel soruşturma usulü dışına çıkarılmış olması da bu gerekçenin tutarlılığını zayıflatmaktadır. Bu durum, adliyenin idari konularda yetersiz kaldığı iddiasının genellenemeyeceğini açıkça ortaya koymaktadır (Kozan, 1999, s. 18). Modern hukuk sistemlerinde kamu görevlileri için özel yargılama usulleri büyük ölçüde terk edilmiştir. (Zengin, 2006, s. 43). Memurlar hakkında yürütülen ön incelemede, incelemeyi yürüten kişiler ile soruşturma izni veren kişilerin çoğu zaman hukuki bir formasyona sahip olmamaları önemli bir sorundur. Uygulamada, soruşturma izni verilmesine ya da verilmemesine dair kararlarının hangi hukuki gerekçelere dayandığı çoğu zaman açıkça anlaşılamamakta; bu da kararların keyfi ya da denetime kapalı bir biçimde verildiği izlenimini doğurmaktadır (Zafer, 1998, s. 229).

Kamu görevlilerinin özel yargılama usulüne tabi tutulmasına ilişkin bu lehe ve aleyhe yaklaşımlar doktrindeki tartışmaları yansıtırken, konunun uygulamadaki yansıması ise özellikle yargı kararları üzerinden daha somut biçimde izlenebilmektedir. Bu çerçevede, yargı organlarının konuya ilişkin içtihatları ayrı bir değerlendirmeyi gerektirmektedir.

1.2.2.2. Yargıdaki görüşler

Kamu görevlilerinin özel soruşturma usulüne tabi tutulması, yalnızca öğretilerde değil, yargı kararlarında da tartışmalı bir konu olarak öne çıkmaktadır. Teorik tartışmaların ötesinde, özel soruşturma usulüne dair en somut yansımalar yargı kararlarında gözlemlenmektedir. Yargı organları, genel olarak özel soruşturma usulünü kamu hizmetinin sürekliliği ve idari istikrar açısından bir güvence mekanizması olarak değerlendirmekte; ancak bu korumanın istisnai nitelikte tutulması ve keyfiliğe yol açmayacak şekilde uygulanması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu çerçevede, yüksek yargı kararlarında hem lehe hem de aleyhe değerlendirmeler yer almakta; konuya ilişkin içtihatlar zaman zaman farklı yönlerde gelişebilmektedir.

1982 Anayasası'ndan önce, Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanun'un anayasaya aykırı olduğu sıkça ileri sürülse de, Anayasa Mahkemesi bu başvuruları çoğunlukla reddetmiştir (Terzioğlu, 2023, s. 14). Nitekim 1965'teki kararda da görüldüğü gibi, yapılan somut norm denetimi başvurusu kabul edilmemiştir (Anayasa Mahkemesi, 1965). 1982 Anayasası sonrasında da Anayasa Mahkemesi; gerek Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanun'un gerekse de MKGYK'nın yürürlükte olduğu dönemlerde de anılan Kanunlara dair somut norm denetimi kapsamında yaptığı incelemeler sonucunda Anayasa'ya aykırılık iddialarını 2006 tarihli bir kararında da olduğu gibi reddetmiştir (Anayasa Mahkemesi, 2006).

Danıştay, kamu görevlilerinin görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri iddia edilen suçlarda özel soruşturma ve yargılama usulüne tabi tutulmalarının nedenini, kamu hizmetlerinin korku ve endişeden uzak şekilde yürütülmesini sağlamak olarak açıklamıştır. Bu koruma, memurun şahsı için değil, kamu görevinin güvenliği için bir teminattır. Danıştay, bu sistemin eşitlik ve kuvvetler ayrılığı ilkelerine aykırı olmadığını, memura bir ayrıcalık tanımadığını ve kamu yararı amacı taşıdığını vurgulamıştır. Ayrıca, Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanun'un "tabii hâkim", Anayasa'nın 129. maddesi ve zaman aşımı gibi eleştiriler karşısında da bu iddiaların gerçeği yansıtmadığını belirtmiştir. Sonuç olarak Danıştay, sistemin tamamen kaldırılması yerine, uygulamadan kaynaklı sorunların giderilerek yasanın yeniden düzenlenmesi gerektiği kanaatine varmıştır (Danıştay Başkanlığı, 1983, s. 3).

Yargıtay ise, müstakar olan içtihatlarında kamu görevlileri hakkında gereksiz yere dava açılmasını önlemek ve kamu görevinin aksamadan yürütülmesini sağlamak amacıyla özel soruşturma usulüne tabi tutulduklarını kabul etmektedir (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 1999; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 1996; Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 2015). Bu noktada, diğer ülkelerdeki düzenlemelere de kısaca değinmek yararlı olacaktır.

1.2.3. Mukayeseli Hukukta Özel Yargılama Usullerine Yaklaşımlar

Kamu görevlilerinin ceza sorumluluğuna ilişkin özel yargılama usulleri, ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte, çoğu çağdaş hukuk sistemi bu konuda sınırlı ve istisnai düzenlemeleri benimsemiştir. Türk hukukundaki düzenlemelerin daha geniş bir bağlamda anlaşılabilmesi için, diğer ülke hukuklarında benzer mekanizmaların nasıl düzenlendiğine bakmak yararlı olacaktır. Bu bölümde; İtalya, Fransa, İsviçre, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri gibi çeşitli hukuk geleneklerini temsil eden ülkelerde kamu görevlilerinin yargılanmasına ilişkin yaklaşımlar incelenecektir.

1.2.3.1. İtalyan hukukundaki yaklaşım

İtalya, başlangıçta kamu görevlilerinin yargılanmasında izin sistemine karşı bir tutum benimsemişse de, zamanla bu yaklaşımdan vazgeçmiş ve 20 Mart 1865 tarihli İller Kanunu ile söz konusu sistemi yazılı hukuk düzenine dâhil etmiştir (Zengin, 2006, s. 19). Bahse konu Kanun'un 8. maddesine göre, vali, kaymakam ve bunların vekilleri hakkında görevleriyle bağlantılı bir suç isnadında bulunulması halinde, dava açılabilmesi için öncelikle Danıştay'ın görüşünün alınması ve ardından kraldan izin alınması zorunludur. Aynı Kanun'un 110. maddesi ise bu hükmün belediye başkanları hakkında da uygulanacağını açıkça düzenlemektedir. 1916 yılına gelindiğinde ise İtalyan Yüksek Mahkemesi, söz konusu izin sisteminin kapsamını daraltarak yalnızca "görev sırasında yetkinin kötüye kullanılması" fiilleriyle sınırlı biçimde

uygulanabileceğine karar vermiştir (Tosun, 1983, s. 468). 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu’nun 15. maddesi, devlete karşı işlenen belirli suçlar bakımından yasama organı üyeleri hakkında özel yargılama koşulları öngörmekteydi. Aynı Kanun’un 16. maddesi ise adli kolluk görevlileri, güvenlik personeli ve bu görevleri ifa eden askerlerin, görev esnasında silah veya benzeri araçlar kullanarak işledikleri suçlarda yargılamaya geçilebilmesi için Adalet Bakanı’ndan izin alınmasını şart koşmaktaydı. Bu iki hüküm, Anayasa’ya aykırılık iddiasıyla İtalyan Anayasa Mahkemesi’ne taşınmıştır. Mahkeme, 15. maddeye yönelik başvuruyu reddetmiş; ancak 16. maddenin, Anayasa’nın eşitlik ilkesi, kamu görevlilerinin bireysel sorumluluğunu öngören hükümleri ve yargının kolluk gücü üzerindeki yetkisini düzenleyen hükümleriyle bağdaşmadığına hükmederek bu maddeyi iptal etmiştir (Bozkurt, 2020, s. 16). Krallık döneminden miras kalan söz konusu maddelerin iptaliyle birlikte, bu alandaki uygulama 22 Eylül 1988 tarihli ve 447 sayılı Ceza Yargılama Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle sona ermiştir. Bu gelişmeleri dikkate alan İtalyan Parlamentosu, 1990 yılında kabul ettiği düzenlemelerle 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu’nda, kamu görevlilerinin ceza sorumluluğuna ilişkin önemli değişiklikler gerçekleştirmiştir. Yapılan reformlarla birlikte kamu görevlilerinin suçlarıyla ilgili kavramlar yeniden tanımlanmış, suç tiplerinin sınırları belirlenmiş, yaptırımlar gözden geçirilmiş ve özellikle yönetsel işleyişin demokratikleştirilmesi ile saydamlığının artırılması hedeflenmiştir (Selçuk, 2017, s. 31). Ayrıca, 29 Ekim 1993 tarihinde gerçekleştirilen Anayasa değişikliğiyle birlikte, milletvekillerine tanınan dokunulmazlık kapsamı daraltılmış; bu kapsamda, meclisin kararına gerek olmaksızın kamu davası açılabilmesi ve kesinleşmiş mahkûmiyet kararlarının infazı mümkün hale getirilmiştir (Karakaş, 2002, s. 31).

1.2.3.2. Fransız hukukundaki yaklaşım

Fransa’da mutlak monarşi döneminde, kamu görevlileri görevle ilgili suçlar nedeniyle yargıya güvenilmediğinden genellikle idari yapı içinde yargılanmakta ve bu nedenle genel ceza kurallarından ayırık özel usullere tabi tutulmaktaydılar. Kamu görevlilerine özgü bu özel yargılama rejimini düzenleyen ilk kanuni düzenlemelerin de bu bağlamda Fransa’da ortaya çıktığı görülmektedir (Bozkurt, R. E., 2020, s. 17).

Fransa’da Orta Çağ’dan itibaren yargı yetkisi, kilise mahkemeleri ve feodal beylerin mahkemeleriyle sınırlı kalmamış; aynı zamanda kralın otoritesi altında olduğu varsayılan ancak pratikte bağımsız hareket eden “Parlement” adlı yüksek mahkemeler de önemli bir rol oynamıştır. Bu mahkemelerin üyeleri, yalnızca merkezi yönetime değil, ait oldukları şehirlerin yerel çıkarlarına karşı da bağımsız konumdaydı ve ceza yargılamalarında geniş yetkilere sahiptiler. Ancak bu yapılar, her şeyi merkezileştirmek isteyen iktidar için ciddi bir sorun teşkil etmekteydi. Bu nedenle, yargı yetkisini merkeze bağlı ve denetim altındaki yeni organlara

aktarmak amacıyla, kamu görevlilerine özgü davaların yönetim içinde kurulacak özel mahkemelerde görülmesi yönünde adımlar atılmıştır. Bu yapılar, Krallık Mahkemeleri olarak anılmış ve kamu yararı gerekçesiyle Parlementlerde görülmekte olan bazı davalara müdahale edebilmişlerdir. 1789 Devrimi sonrası Kurucu Meclis, geçmişteki yargı organlarının siyasi müdahalelerine ve keyfi uygulamalarına duyulan tepkiyle, yönetim ile yargı arasındaki sınırları kesin şekilde ayırmayı hedeflemiştir. İlk olarak milletvekilleri ve bakanlar için dokunulmazlık getirilerek siyasal güvence sağlanmış, ardından kamu görevlilerinin yargılanması için izin sistemi tesis edilmiştir. 1799 Anayasası'nda yer alan bu sistem, görev sırasında suç işleyen bir kamu görevlisi hakkında ceza soruşturması açılabilmesi, ilgili idari amirin iznine ve yalnızca Danıştay tarafından verilecek karara bağlı hale getirilmiştir. Böylece kamu görevlileri açısından yargı süreci idarenin denetimine alınmış ve görev güvencesi adı altında özel bir koruma mekanizması oluşturulmuştur (Selçuk, 2017, s. 35-37).

Fransız Devrimi sonrasında kabul edilen izin sistemi, uygulamada çeşitli sorunlara yol açmıştır. Alt düzeydeki görevlerde bulunan memurlar bu sistemden etkilenmezken, üst düzey kamu görevlilerine soruşturma izni verilmemesi veya izin taleplerinin gerekçesiz şekilde reddedilmesi kamuoyunda rahatsızlık yaratmıştır. 1852-1865 yılları arasını kapsayan bir araştırmaya göre, izin taleplerinin yalnızca %14'ünün kabul edildiği; bu izinlerin büyük kısmının da yalnızca mahalle ve kır bekçileri gibi alt düzey görevliler için verildiği tespit edilmiştir (Günerbüyük, 2010, s. 9). Bazı durumlarda, kamu görevlilerinin yetkilerini aşarak keyfi işlem yaptıkları tespit edilmiş; ancak haklarında yalnızca disiplin cezası uygulanmakla yetinilmiş, ceza yargılamasına gidilmemesi ise ciddi eleştirilere ve skandallara neden olmuştur. Bu eleştiriler sonucunda, III. Napolyon döneminde, Ulusal Savunma Hükümeti tarafından 19 Eylül 1870 tarihli bir kanun hükmünde kararnameyle, izin sisteminin temel dayanağını oluşturan Ceza Kanunu'nun 75. maddesi ile ilgili diğer genel ve özel düzenlemeler özellikle 127. ve 129. maddeler yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece, kamu görevlilerinin ceza sorumluluğunu idarenin iznine bağlayan sistem sona erdirilmiş; görevle bağlantılı olsun ya da olmasın, kamu görevlileri hakkında dava açılabilmesi için artık herhangi bir idari merci veya Danıştay kararına ihtiyaç kalmamıştır (Özek, 1960, s. 35; Tosun, 1983, s.465).

Görüldüğü üzere, izin sisteminin doğduğu ülke olan Fransa'da dahi yönetsel güvence anlayışı terk edilmiş; hukuk önünde eşitlik ilkesi doğrultusunda tüm bireyler gibi kamu görevlilerinin de genel ceza yargısı kapsamında yargılanması benimsenmiştir (Zengin, 2006, s. 22).

1.2.3.3. İsviçre hukukundaki yaklaşım

Türkiye dışında memurlar hakkında sınırlı da olsa özel soruşturma usulü benimseyen sayılı ülkelerden biri İsviçre’dir. İsviçre hukuk sisteminde, memurlar ve diğer kamu görevlileri farklı yargılama usullerine tabi tutulmaktadır. Bu kapsamda iki temel düzenleme öne çıkmaktadır: İlki, 9 Aralık 1850 tarihli ve Konfederasyon makamları ile kamu görevlilerinin sorumluluğunu düzenleyen kanundur. İkincisi ise 1927 tarihli Genel Federal Kanun olup, özellikle Federal Meclis ve bu meclis tarafından atanmış kamu görevlilerinin hukuki statüsünü ve ceza sorumluluğunu belirlemektedir.

1927 tarihli bu düzenlemeye göre, Federal Meclis’in atadığı memurlar hakkında ceza soruşturması yürütülebilmesi için her iki meclisin de (Ulusal Konsey ve Kantonlar Konseyi) onayı gerekmektedir. Federal memur sayılabilmek için ilgili kişinin Federal Konsey tarafından atanmış olması gerekmektedir. Buna karşılık, diğer kamu görevlileri hakkında ise genel ceza hukuku hükümleri uygulanmakta ve herhangi bir özel izin şartı aranmamaktaydı. Bununla birlikte, Konfederasyon hukukunun ihlal edilmesi gibi durumlarda Ulusal Konsey, ilgili dosyayı doğrudan Federal Mahkeme’ye sevk etme yetkisini elinde bulundurmaktaydı (Bozkurt R. E., 2020, s. 18). İsviçre’de kamu görevlilerinin ceza sorumluluğuna ilişkin özel düzenlemelerin bir kısmı, ülkenin federal yapısından kaynaklanmaktadır. Özellikle izin sistemine dayanak oluşturan 1927 tarihli Genel Federal Kanun’un 15. maddesi, federal düzeyde görev yapan memurların, kantonal ceza makamlarının yetki aşımı veya siyasi saiklerle hareket etmeleri ihtimaline karşı korunmasını amaçlamaktadır. Bu düzenlemenin temel gerekçesi, federal görevlilerin keyfi müdahalelere maruz kalmaksızın görevlerini sürdürebilmelerini sağlamak ve böylece federal yönetim etkinliğinin kesintiye uğramasını önlemektir (Zengin, 2006, s. 22). Bu noktada göz ardı edilmemesi gereken önemli bir husus, federal devlet yapısına sahip ülkelerde yargılamanın da ikili bir düzende işlemesidir. İsviçre’de olduğu gibi, bu sistemde bir yandan federal düzeyde yargı organları faaliyet gösterirken, diğer yandan kantonal (federe) yargı kurumları kendi yetki alanlarında yargılama yapmaktadır.

1958 tarihli Kanun’un 15. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, bir federal görevli hakkında cezaî kovuşturma başlatılabilmesi için öncelikle isnat edilen fiilin, söz konusu görevlendirme ile bağlantılı bir kamu hizmeti kapsamında gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Aynı maddenin devamında yer alan düzenlemeye göre, görevle ilgili suçlar bakımından soruşturma açılabilmesi, önceden alınacak bir izne bağlıdır. Bu izin sisteminin amacı, kişisel olarak memuru korumaktan ziyade, yürütülen kamu hizmetinin bütünlüğünü ve federal otoritenin işleyişini güvence altına almaktır (Selçuk, 2017, s. 48-51).

Özetle, bazı istisnai durumlarda sınırlı bir izin mekanizması bulunsa da, İsviçre esas itibarıyla kuvvetler ayrılığı ilkesini benimseyen ve memurların hem cezai hem de hukuki sorumluluğunu doğrudan adli yargı mercilerinin yetkisine bırakmış olan bir yaklaşım tercih etmiştir.

1.2.3.4. Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri hukukundaki yaklaşım

İngiltere’de bazı ceza davalarının açılması için başsavcıya ya da belirli kamu otoritelerine izin verme yetkisi tanınmış olsa da, bu uygulama Kara Avrupası’nda görülen klasik izin sisteminden farklı bir yapıya sahiptir. Bu farklılık, Anglo-Sakson hukuk sisteminin yapısal özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Nitekim 1889 ve 1906 tarihli yasalar uyarınca, kamu görevlilerinin yolsuzlukla ilgili suçlarına dair önemli davaların açılabilmesi için başsavcının izni zorunlu tutulmuştur. Benzer şekilde, 1911 tarihli yasa ile resmî sırların ifşasına ilişkin suçlarda da aynı izin şartı getirilmiştir. Öte yandan, 1879 yılında kurulan ve önemli kamu davalarının takibinden sorumlu olan “Director of Public Prosecutions” (Kamu Davaları Direktörü) isimli kurum, 1961 tarihli yasaya göre intihara yardım, yakın akrabayla cinsel ilişki gibi suçlarda; 1967 yasasına göre suçluya yardım etme; ve 1986 yasası uyarınca kamu düzenini bozma gibi bazı suç türlerinde dava açılmasına ilişkin izin vermektedir. Ancak bu sınırlı izin mekanizması, esas itibarıyla yargı organlarının denetimi altında işlemektedir (Zengin, 2006, s. 23).

Özetle, İngiltere’de kamu görevlilerinin ceza sorumluluğu bakımından sıradan bireylerden farklı bir yargılama rejimine tabi tutulmaları söz konusu değildir. Kamu görevlilerine tanınan bazı ayrıcalıklar bulunsa da, bu durum onları genel ceza yargısının dışında bırakmamaktadır. Anglo-Sakson hukuk sisteminde, özellikle İngiltere’de, hiçbir bireyin özel bir mahkeme önüne çıkarılamayacağı ilkesi temel bir anayasal prensip olarak kabul edilmektedir. Kamu Otoritesini Koruma Kanunu dahi, kamu görevlilerine özgü bir yargı dokunulmazlığı öngörmemiştir. Benzer biçimde, Amerika Birleşik Devletleri’nde de kamu görevlileri açısından özel yargı rejimlerine yer verilmemektedir (Selçuk, 2017, s. 56-58).

1.2.3.5. Diğer ülkeler

Sayılan örneklerin dışında kalan bazı ülkelerde de çeşitli özgün yaklaşımlar mevcuttur. Bu ülkelerdeki uygulamalar da küresel eğilimlerin anlaşılması açısından değerlendirilmeye değerdir. Almanya’da devlet memurlarının yargılanmasına ilişkin olarak özel bir soruşturma usulü öngörülmemektedir. Ancak Devlet Başkanı ve Anayasa Mahkemesi üyeleri bakımından yargılama yetkisi, doğrudan Anayasa Mahkemesi’ne ait olacak şekilde düzenlenmiştir (Erdoğan, 1963, s. 64)

Avusturya hukukunda ise izin sistemi benimsenmemiş olmakla birlikte, federal sistem çerçevesinde eyaletlerin yüksek organ temsilcilerinin görevleriyle ilgili işledikleri suçlardan dolayı Anayasa Mahkemesi'nde yargılanmaları öngörülmüştür (Şekercioğlu, 1974, s. 73).

Latin Amerika ülkeleri arasında Brezilya, Arjantin, Haiti, Ekvator, Kolombiya, Kosta Rika, Meksika, Peru, Şili, Uruguay ve Venezuela'da özel soruşturma usulü kabul edilmemiştir (Selçuk, 2017, s. 60).

İspanya, Portekiz, Danimarka, İsveç, Norveç, Finlandiya, İzlanda ve Yunanistan gibi Avrupa ülkelerinde de memurlar açısından özel bir soruşturma mekanizması bulunmamaktadır (Cömert, 2006, s. 12).

Afrika ülkeleri bakımından incelendiğinde, Somali'de mahkeme başkanı ve üyeleri, Sayıştay görevlileri, yerel yöneticiler, belediye başkanları, yönetsel kolluk görevlileri gibi kişilerin silah veya fiziki güç kullanarak işledikleri fiiller dolayısıyla yargılanmaları, Devrim Yüksek Kurulu'nun iznine tabidir. Benzer şekilde, Togo'da hâkim, savcı, vali, kaymakam, belediye başkanı ve kanton şefleri hakkında ceza soruşturması başlatılabilmesi için Adalet Bakanı'nın izni gerekmektedir (Selçuk, 2017, s. 61).

Dünya genelindeki uygulamalar incelendiğinde, kamu görevlilerinin yargılanmasına ilişkin farklı modellerin benimsendiği, bazı ülkelerde özel soruşturma usulü öngörülmezken bazı ülkelerde yargısal ya da yönetsel güvence sistemlerinin uygulanmakta olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, kamu görevlilerine özgü özel soruşturma usulünün dayandığı sistematik temelleri anlayabilmek için öncelikle bu sistemlerin yapısal ve işlevsel özelliklerinin ele alınması gerekmektedir.

1.2.4. Özel Soruşturma Usulündeki Sistemler

Farklı ülke örneklerinden hareketle, özel soruşturma usullerinin hangi yapısal sistemler üzerine kurulduğunu değerlendirmek, uygulamada karşılaşılan farklılıkları anlamayı kolaylaştıracaktır. Memur ve kamu görevlilerinin iş ve işlemleri sırasında meydana gelebilecek suç teşkil eden eylemlerinin yargılanmasına ilişkin temelde iki tane sistem mevcuttur. Bu sistemlerden ilki idarenin hiçbir dahlinin olmadığı yargısal güvence sistemidir. Diğerisi ise idarenin müdahil olduğu yönetsel güvence sistemidir.

1.2.4.1. Yargısal güvence sistemi

İlk kez Anglo-Sakson hukuk sisteminin öncüsü olan İngiltere'de ortaya çıkan yargısal güvence sistemi, temelinde memurların görevleriyle bağlantılı olarak işledikleri ileri sürülen suçların soruşturulmasının ve kovuşturulmasının tarafsız ve bağımsız yargı organları eliyle

yürütülmesini öngörmektedir. Memur hakkındaki soruşturmanın başlangıcı ve yürütülmesi ile mahkeme huzurunda yargılanması dâhil olmak üzere hiçbir aşamada idari makamların bir diğer deyişle yürütmenin etkin olmadığı, adli işlemlerin adli makamlarca yerine getirildiği bir sistem uygulanmaktadır (Boz, 2014, s. 22).

Yargısal güvence sisteminde; adli makamların, idari makamlara nazaran daha güçlü olduğu kabulüne dayanılarak, memurların yersiz şikâyetlere maruz kalamayacağı düşünülmüştür. Bu düşünce doğrultusunda da memurların ayrıca bir güvenceye tabi olmasına gerek bulunmadığından, yalnızca yargısal güvence yeterli görülmüştür (Eren, 2000, s. 64). Yargısal güvence sistemine alternatif olarak geliştirilen bir diğer yaklaşım ise, idari müdahalenin öne çıktığı yönetsel güvence sistemidir.

1.2.4.2. Yönetsel güvence sistemi

Kamu görevlilerinin görevleri gereği işledikleri iddia olunan suçların doğrudan adli makamlar tarafından yargılanması sisteminin benimsenmediği, yargılamanın öncesinde ya da yargılama sırasında ezcümle yargılamanın herhangi bir aşamasında idari makamların da söz ve etki sahibi olabildiği sistemler bulunmaktadır. Bu sistemlerde; idarenin müdahil olması, kamu görevlilerine güvence sağladığı için doktrinde yönetsel güvence sistemi şeklinde kavramsallaştırılmıştır (İzmir, 2019, s. 13).

İdari makamların kamu görevlilerinin yargılanmasının hangi aşamasında etkin olduğuna bağlı olarak yönetsel güvence sistemi; muhakeme sistemi, tahkik sistemi ve izin sistemi olmak üzere üç ayrı başlık altında ele alınmıştır (Bozkurt, R.E., 2020, s. 14). Yönetsel güvence sisteminin kapsamı ve uygulama esaslarının açık şekilde ortaya konulabilmesi için, bu sisteme dayanak oluşturan üç alt modelin ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir.

Muhakeme sistemi, idarenin kamu görevlilerinin yargılanmasında en fazla etkiye sahip olduğu sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü kamu görevlisi hakkında hem soruşturma hem de kovuşturma idare eliyle yapılmaktadır.

Türk hukukunda muhakeme sistemi 1872 tarihli Memurin Muhakematına Dair Nizamname ile kabul edilmiştir. Bahse konu Nizamname'ye göre idari makamlar günümüzde yalnızca adli makamlar tarafından kullanılabilen arama, tutuklama gibi koruma tedbirlerine dair hem karar alabilmekte hem de aldıkları kararı bizzat icra ettirebilmektedir. Hâlihazırda uygulama alanı bulunmayan bu sistemde Türk hukukunda 1872-1913 yılları arasında uygulanmıştır (İzmir, 2019, s. 36).

Tahkik sistemi

Bu sistem çerçevesinde, kamu görevlisinin görev sırasında suç teşkil eden bir eylemde bulunup bulunmadığı, birbirini izleyen iki ayrı soruşturma süreciyle belirlenmektedir. Bu süreçlerden ilki ön soruşturma olarak adlandırılan ve idari makamlar tarafından yürütülen soruşturmadır. Suç işlediği hususunda bildirim yapılan kamu görevlisi hakkında yetkili idari amir tarafından ön soruşturma yürütülmektedir. Yürütülen ön soruşturma sonucunda ilgili kamu görevlisi hakkında lüzum-u muhakeme ya da men-i muhakeme kararı verilmektedir. Hakkında lüzum-u muhakeme kararı verilen kamu görevlisinin ön soruşturma evrakı görevli ve yetkili adli makama intikal ettirilmektedir. Bu intikal ile birlikte ilk soruşturma süreci tamamlanmaktadır. İkinci soruşturma süreci ise tahkikat dosyasının adli makamlara intikalini müteakip yapılan yargılama işlemidir. Bu işleme son soruşturma bir diğer deyişle kovuşturma denmektedir. İdari makamların ön soruşturma sonucu verebileceği lüzum-u muhakeme kararı adli makamlar tarafından kovuşturma yapılabilmesi için bir yargılama şartı olarak düzenlenmiştir (İzmir, 2019, s. 36,37).

Türk hukukunda tahkik sistemi 1913 ila 1999 tarihleri arasında yürürlükte bulunan Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunu Muvakkat döneminde benimsenmiştir. Muhakeme sistemi ile tahkik sistemi arasındaki en temel farklılık son soruşturma yani kovuşturma aşamasının adli makamlar tarafından yürütülerek nihai kararın yine adli yargı sistemi içerisinde hüküm altına alınması olmuştur (Bozkurt, R. E., 2020, s. 14-15).

İzin sistemi

İzin sisteminde kamu görevlilerinin işlediği iddia olunan görevleriyle ilgili suçların soruşturulabilmesi için idari makamlardan izin alma şartı bulunmaktadır. Kendisine kamu görevlisi hakkında görev suçu ihbarı ya da şikâyeti ulaşan Cumhuriyet savcısı soruşturma yürütebilmek için idari makamlardan izin istemektedir. İzin istenen idari makamın izin vermemesi durumunda soruşturmaya devam edilememektedir. Şayet idari makamlardan izin talep edilmeksizin ya da izin talebine karşılık izin verilmemesine rağmen kamu davası açılması halinde yargılama şartında eksiklik olduğundan bahisle bu eksiklik giderilmeden kovuşturmaya devam edilememektedir (İzmir, 2019, s. 37).

Türk hukukunda 04.02.1999 tarihinde MKGYK'nın yürürlüğe girmesinden günümüze dek uygulanan sistem, izin sistemidir (Bozkurt, R. E., 2020, s. 15). Bu noktadan sonra, izin sistemini düzenleyen temel yasal metin olan MKGYK'nın kapsamına geçilecek; Kanun'un uygulama alanı kişi ve konu yönünden incelenecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. 4483 SAYILI MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI HAKKINDA KANUN’UN KAPSAMI

Bu bölümde MKGYK kapsamında yer alan kişiler ve konu incelenecektir. Kapsam hususu MKGYK’nın “Kapsam” başlıklı 2.maddesinde yer almaktadır. MKGYK’nın 2.maddenin birinci fıkrasında, devletin ve kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına uygun olarak yürüttükleri kamu hizmetlerinde görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlilerinin, görevleri sebebiyle işledikleri suçlarla ilgili olarak bu kanunun uygulanacağını belirten bir hüküm bulunmaktadır. Bu hükümde kapsamın kişi yönünden memur ve diğer kamu görevlileri, konu yönünden ise görev gereği işlenen suçlardan ibaret olduğu şeklinde genel bir çerçeve çizilmiştir. Takip eden ikinci fıkrada ise görevleri veya sıfatları nedeniyle özel soruşturma ve kovuşturma usullerine tabi olanlar hakkında ilgili kanun hükümleri ile suçun niteliği açısından kanunlarda belirtilen soruşturma ve kovuşturma usullerinin geçerliliğini koruduğuna değinilerek, kişiler yönüyle bir istisna ortaya konmuştur. Üçüncü fıkrada ise ağır cezayı gerektiren bir suçüstü durumu olması halinde genel hükümlerin uygulanması gerektiği belirtilerek hem suç hem tespit edilme şekli bakımından iki şartın bir araya geldiği bir olgunun istisnailiği belirtilmiştir.

MKGYK’nın 2.maddesinin gerekçesinde getirilen sistemin hangi memur ve kamu görevlileri için uygulama bulacağına dair birinci fıkrada açıklandığı, ikinci fıkrada kişi yönüyle getirilen istisnanın olduğu, üçüncü ve dördüncü fıkrada da diğer hususlardaki istisnalara değinilmiştir. İkinci fıkraya ilişkin ayrıca örnek olarak Silahlı Kuvvetlere mensup olan kişiler, hâkimler, Cumhuriyet savcılar ve yükseköğretim elemanları sayılmıştır (4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun gerekçesi, 1999). MKGYK’nın kapsamını daha detaylı inceleyebilmek için kişi ve konu bakımından bir ayırım yapılması konunun anlaşılması için elzemdir.

2.1. KİŞİ BAKIMINDAN 4483 SAYILI MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI HAKKINDA KANUN’UN KAPSAMI

Bir memur veya kamu görevlisinin işlemiş olduğu eylemine dair MKGYK kapsamında değerlendirme yapılabilmesi için birtakım koşul ve niteliklerin varlığı aranmaktadır. Devlet veya diğer kamu tüzel kişiliğine bağlı olarak görev yapma, genel idare esaslarına göre görevini yürütüyor olma, asli ve sürekli bir biçimde görevini ifa etme MKGYK’nın aradığı koşul ve niteliklerdir. Bu koşul ve nitelikleri sağlayan kişinin görevi sebebiyle suç işlemesi değerlendirilmesi gereken esas noktayı oluşturmaktadır.

Burada devlet teşkilatında çalışma dendiğinde işaret edilen; yasama, yürütme veya yargı organlarından birinde görevli olmaktır (Gökcan & Artuç, 2016, s. 532). Bu organlarda görev yapan; idarenin hiyerarşik yapısına tabi olarak kamu erkine dayalı emir ve idare yetkisini kullanan ya da bu yetkiye bağlı şekilde hareket eden ve görevini sürekli bir biçimde ifa eden kamu görevlileri, özel mevzuatlarında aksi bir hüküm bulunmadıkça, genel idare esaslarına göre yürüttükleri asli ve sürekli görevleri nedeniyle MKGYK'nın kapsamına girmektedir (İzmir, 2019, s. 46). Benzer şekilde, diğer kamu tüzel kişiliklerinde görev yapan kişiler de genel çerçevede bu Kanun'un kapsamına dâhil edilmektedir. Bu çerçevede, kişi bakımından kapsam belirlenirken öncelikle klasik anlamda “memur” statüsündeki kamu görevlilerinin durumu değerlendirilmelidir. Aşağıda, MKGYK'nın memur kavramına yaklaşımı ve bunun yanında “diğer kamu görevlileri” ile özel hüküm gereği kapsama alınan kişi grupları detaylı biçimde ele alınacaktır.

2.1.1. Memurlar

765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan “memur” ve “kamu görevlisi” kavramları, çalışmanın birinci bölümünde ayrıntılı olarak incelendiğinden, bu başlık altında tekrar edilmeyecek; bunun yerine, MKGYK kapsamında “memur” kavramının taşıdığı anlam, bir diğer ifadeyle MKGYK'nın kimleri muhatap aldığı konusu üzerinde durulacaktır.

765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun uygulandığı dönemdeki “memur” kavramı ile MKGYK'nın 2.maddesinde yer alan “asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlileri” tanımı arasında anlam bakımından bir paralellik bulunmaktadır. Çünkü 765 sayılı TCK devlete ait kamu kudreti ve yetkisini kullanarak hukuki tasarruf veya fiil icra eden ya da buna kamu hukuku usullerine uygun biçimde iştirak veya yardım eden kişileri memur tanımı içine alırken; şoför, aşçı gibi kamu hizmetlilerini memur teriminin kapsamı dışında tutmaktadır. Bu bağlamda, 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu döneminde yargı kararlarında “asli ve sürekli görev” kavramının detaylandırılmasına ihtiyaç duyulmamış; bu Kanun kapsamında “memur” olarak değerlendirilen kişiler doğrudan MKGYK'nın kapsamı içerisinde ele alınmıştır. Zira MKGYK, tüm kamu personelini değil, yalnızca asli ve sürekli nitelikteki görevleri ifa eden kamu görevlilerini kapsayarak bu kişileri izin prosedürüne tabi tutmuştur.

Buna karşın, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda daha geniş bir anlam ifade edecek şekilde “kamu görevlisi” tanımına yer verilmiştir. MKGYK'nın kapsamının 5237 sayılı Kanun'ndaki “kamu görevlisi” tanımından daha dar olduğu görülmektedir. Her ne kadar 5237 sayılı Kanun'un 5'nci maddesi Türk Ceza Kanunu'nun genel hükümlerinin özel ceza kanunları ve ceza hükmü içeren diğer kanunlardaki suçlar için de uygulanacağını ifade etmesi nedeniyle

MKGYK bakımından da bahse konu hükmün cari olduğu düşünülebilir ise de bu hukuken mümkün değildir. Çünkü MKGYK yalnızca bir “usul kanunu”dur. Bir diğer deyişle özel bir ceza kanunu ya da ceza içeren bir kanun olmadığı için 5237 sayılı Kanun’un “kamu görevlisi” tanımı MKGYK’nın doğrudan kapsamını belirlememektedir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 556,557).

Sonuç olarak yürürlükte bulunan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda yer alan daha geniş kapsamlı “kamu görevlisi” tanımı da dikkate alındığında MKGYK açısından “memur” teriminin 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’ndan da yola çıkarak devletin hukuki güç ve yetkisini kullanarak yasal işlem veya eylem icra eden kişiler ile bu yasal işlem veya eylemin icrasına kamu hukuku usulüne uygun bir biçimde iştirak eden ya da yardım eden kişileri kapsadığı ifade edilebilir (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 57). Memur tanımının ardından, MKGYK’nın kapsamı içinde yer alan ancak memur kavramı ile ifade edilmeyen “diğer kamu görevlileri” kavramı da ayrıca ele alınmalıdır.

2.1.2. Diğer Kamu Görevlileri

Türk hukuk terminolojisine 1982 Anayasası ile birlikte giren “diğer kamu görevlileri” kavramının açıklanması cezai anlamda sorumluluğun tespiti ve tabi olunacak mevzuat hükümleri açısından önem arz etmektedir. 1982 Anayasası’nın 128.maddesinde “Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.” şeklinde düzenleme bulunmaktadır. Bu düzenleme memur statüsüne girmeyen başka kamu personelinin de varlığını göstermektedir. Öte yandan hukuki durumları itibariyle bu kişiler de memurlar ile aynı niteliktedir. Zira mezkûr 128.maddenin ikinci fıkrasındaki “Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir.” şeklindeki hüküm, diğer kamu görevlilerinin de memurlar ile aynı düzenlemelere tabi olduğunu gösterir.

Diğer kamu görevlilerini kapsayıcı biçimde tanımlayan ya da onları açıkça sıralayan belirli bir düzenleme mevcut değildir. Bununla birlikte, bu görevliler de tıpkı memurlar gibi, kamu hizmetinin gerektirdiği asli ve sürekli nitelikteki görevleri, genel idare esasları doğrultusunda yerine getirmektedir. Bir başka ifadeyle diğer kamu görevlilerinin yerine getirecekleri görevler de, genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli nitelikte görevlerdir. Memurların dışında kalan diğer kamu görevlileri kapsamında hâkim ve Cumhuriyet savcıları, askerler, üniversite öğretim üyeleri gibi ayrı personel rejimine tabi olan kamu görevlileri girmektedir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 560). Anayasa Mahkemesi, kamu

iktisadi teşebbüslerinin personel rejimini düzenleyen 308 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin iptali talebiyle ilgili olarak yapmış olduğu somut norm denetimde diğer kamu görevlileri kavramından Devletin yanı sıra kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişiliklerinde, kamu hizmetlerini genel idare esaslarına uygun biçimde yürüten, asli ve sürekli görevlerde bulunan ve atamaya tabi olan personelin anlaşılması gerektiği sonucuna varmıştır (Anayasa Mahkemesi, 1991). Anayasa Mahkemesi'nin bu kararında, Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan hükümlerin sadece memurlar için değil, aynı zamanda diğer kamu görevlileri için de geçerli olduğu ifade edilmiştir. Ancak bu bağlamda, genel anlamda sözleşmeli personelin “diğer kamu görevlisi” tanımına her zaman dâhil edilemeyeceği belirtilmiştir. Kararda, söz konusu görevlilerin memurlar gibi atama prosedürüne tabi oldukları durumlarda dahi, atama işleminin hukuki anlamda bir şart işlem niteliği taşıdığı, yani bu işlemin taraflar arasında bir irade uyuşmasına dayanmadığı ve idarenin tek taraflı iradesiyle yapıldığı vurgulanmıştır. Oysa sözleşmeli istihdamda durum farklıdır; burada idare ile personel arasında karşılıklı bir sözleşme ilişkisi kurulmakta, taraflar özgür iradeleriyle bu ilişkiyi oluşturmakta ve bu nedenle sözleşmeli personelin, 128. madde kapsamında sayılan “diğer kamu görevliler” arasında yer almasının mümkün olmadığı ifade edilmektedir (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 59).

Bunlara ek olarak, MKGYK'nın 3. maddesi incelendiğinde, köy ve mahalle muhtarları, belediye başkanları, belediye ve il genel meclisi üyeleri gibi bazı kişilerin “diğer kamu görevlisi” kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Çünkü bu kişiler, her ne kadar “memur” statüsünde bulunmasalar da, TCK anlamında “kamusal faaliyet” yürüten bireyler olarak kamu görevlisi sayılmaktadırlar.

MKGYK kapsamına yalnızca anayasal veya genel normlarla değil, bazı özel hükümler aracılığıyla doğrudan dâhil edilen görevli grupları da bulunmaktadır. Aşağıda bu tür özel düzenlemelere göre kapsama giren kişilere yer verilecektir.

2.1.3. 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un Kapsamına Özel Hüküm Gereği Dâhil Edilen Kişiler

Gerek bizzat MKGYK hükümlerinden ve gerekse diğer bazı özel kanunlardaki hükümlerden dolayı kimi görevliler MKGYK kapsamına alınmıştır. Haklarında bu tür düzenlemeler bulunan kimseler başka herhangi bir hususa bakılmaksızın MKGYK kapsamında değerlendirilecektir.

2.1.3.1. 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un hükümleri ile dâhil edilen kişiler

MKGYK'nın 3. maddesi kapsamında, belirli kamu görevlileri görevleriyle bağlantılı olarak işledikleri fiiller bakımından doğrudan kanun kapsamına dâhil edilmiştir. Anılan maddenin (f) bendinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri ve yardımcıları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri; (g) bendinde Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri ile Cumhurbaşkanlığında görev yapan kamu görevlileri ve memurlar; (h) ve (i) bentlerinde belediye başkanları ile belediye meclis üyeleri; (j) bendinde ise köy ve mahalle muhtarları bu kapsama alınmıştır. Ayrıca, 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 11. maddesinin (d) bendinde, görevleri esnasında suç işleyen Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT) genel müdürleri ve yönetim kurulu üyeleri hakkında da MKGYK hükümleri uygulanacağı öngörülmektedir (399 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 1990). Bu düzenlemeler, belirtilen görevlerde bulunan kişiler bakımından herhangi bir ek koşula gerek olmaksızın yargılama usulünün MKGYK çerçevesinde yürütülmesini zorunlu kılmaktadır. MKGYK kapsamında sayılan kişiler yalnızca bu Kanun'un kendi hükümlerine dayanarak belirlenmemektedir. Bazı özel kanunlarla açıkça MKGYK kapsamına alınan kişi grupları da bulunmaktadır. Bu kişilere ilişkin hükümler aşağıda açıklanacaktır.

2.1.3.2. Diğer özel kanunlardaki hükümler gereği kapsama alınanlar

Yalnızca MKGYK'da yer alan hükümlerle sınırlı kalmaksızın, bazı özel kanunlarda yer verilen açık düzenlemelerle de kamu görevlileri bu kanun kapsamına dâhil edilmiştir. Örneğin; 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun, 3233 sayılı Kanun'un 7. maddesi ile değiştirilen ek 9. maddesi uyarınca, idari görevlerini yerine getirirken zorunlu olarak silah kullanan polis memurlarının cezai sorumluluğunun tespitinde MKGYK hükümleri uygulanmaktadır (2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, 1934; 3233 sayılı Kanun, 1985). Bu düzenleme esasen silah kullanımıyla sınırlı görünmekle birlikte, kolluk kuvvetlerinin diğer idari görevleri için de MKGYK uygulama alanı bulmaktadır. Ayrıca, 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu'nun 28. maddesinin altıncı fıkrası doğrultusunda Kurum personeli de MKGYK kapsamında değerlendirilir (5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu, 2006). Benzer şekilde, 320 sayılı Milli Piyango Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 44. maddesi gereğince, Milli Piyango İdaresi personeli hakkında da aynı usul uygulanmaktadır. Bu tür özel hükümlere yer verilmiş olması, ilgili personelin cezai sorumluluklarının MKGYK'nın genel rejimden sapma yaratan özel usulünü esas kılar (320 sayılı Milli Piyango Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 1988). MKGYK kapsamına dâhil edilen kişi gruplarına değinildikten sonra, kapsam dışında bırakılan memur veya kamu görevlilerinin kimler olduğu

da ayrı bir başlık altında ele alınmalıdır. Bu istisnalar, hem özel düzenlemelere hem de anayasal statülere dayanmaktadır.

2.1.4. 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un Kapsamında Olmayan Memur ve Diğer Kamu Görevlileri

Her ne kadar kamu hizmeti ifa etseler de bazı memur ve diğer kamu görevlileri, özel yasal düzenlemeler nedeniyle MKGYK'nın uygulama alanı dışında bırakılmıştır. Bu kapsamda, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu hükümlerine tabi olarak görev yapan hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile bu sınıftan sayılan diğer görevliler hakkında, MKGYK'da öngörülen yargılama usulü değil; anılan Kanun'un 82 ila 98. maddeleri arasında düzenlenen özel soruşturma ve kovuşturma usulleri uygulanmaktadır (2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu, 1983). Öte yandan, kamu iktisadi teşebbüsleri ile belirli özel bütçeli idarelerde görev yapanlar, kendilerine karşı işlenen fiiller yönünden kamu görevlisi sayılmakla birlikte, kendilerinin işlediği iddia edilen fiiller yönünden MKGYK kapsamına dâhil edilmemektedir. Ayrıca, anayasal statüleri gereği milletvekilleri, bakanlar ve Cumhurbaşkanı da bu Kanun kapsamı dışında yer alan diğer kişilerdendir(Salihoğlu & Demirkol, 2010, s. 21). 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 53.maddesine göre yükseköğretim üst kuruluşları başkan ve üyeleri, yükseköğretim kurumu yöneticileri, öğretim elemanları ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi personelin görevleri sebebiyle veya görevlerini ifa ettikleri sırada işledikleri ileri sürülen suçlar hakkında soruşturma usulü özel düzenlemelere tabidir ve MKGYK uygulanmaz. Bu kapsamdaki memur veya kamu görevlileri bakımından soruşturma aşamasının hiçbir safhası Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülmemektedir. Örneğin, bir öğretim görevlisinin görevi sırasındaki hakaretinde dahi Cumhuriyet Başsavcılığı görevli olmamakta, soruşturma 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu 53/c maddesine göre görevli olan makamlar tarafından yapılabilmektedir. Yargıtay'ın bu örneğe ilişkin 2014 tarihli bir içtihadı da bulunmaktadır (Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 2014). MKGYK kapsamının yalnızca kişiler bakımından değil, işlenen fiiller yani suçlar bakımından da sınırları bulunmaktadır. Aşağıda, görevle bağlantılı suçlar bakımından bu Kanun'un uygulama alanı detaylandırılacaktır.

2.2. SUÇLAR BAKIMINDAN 4483 SAYILI MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI HAKKINDA KANUN'UN KAPSAMI

Kamu görevlilerinin yargılanmasında yalnızca kim oldukları değil, hangi fiilleri işledikleri de belirleyici olmaktadır. Bu bağlamda, MKGYK'nın uygulanabilirliği, görevle bağlantılı suçların kapsamına girip girmediğine ve suçun niteliğine bağlı olarak şekillenmektedir. İşlenen suçlar bakımından MKGYK'nın kapsamının değerlendirilmesinde ortaya konacak perspektif; suçun görevle ilgisi ve suçun niteliği ile doğrudan irtibatlıdır. Bu

husus; MKGYK'nın "Kapsam" başlıklı 2. maddesinin birinci fıkrasında memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlar hakkında bu Kanun'un uygulanacağı yönündeki hükümle ve yine aynı maddenin ikinci fıkrasının son cümlesinde suçun niteliği yönünden özel kanunlarda gösterilen soruşturma ve kovuşturma usullerine ilişkin hükümlerin saklı olduğuna dair düzenlemeyle ortaya konmuştur.

Bu kapsamın belirlenmesi, görev sırasında işlenen her suçun değil, yalnızca görevin ifasıyla doğrudan bağlantılı olan fiillerin değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Aşağıda görev sebebiyle işlenen suçlar ile görevle bağlantılı olsa da MKGYK kapsamında değerlendirilmeyen istisnai suçlar ayrı başlıklar altında incelenecektir.

2.2.1. Görev Sebebiyle İşlenen Suçlar

MKGYK'a göre memur veya kamu görevlilerinin işledikleri iddia olunan her suç bakımından değil yalnızca görev sebebiyle işlenen suçlar bakımından özel soruşturma usulü öngörülmektedir. Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat'ın uygulama döneminde gerek görev sebebiyle gerekse görev sırasında işlenen suçlara ilişkin özel soruşturma usulünün uygulanacağının hüküm altına alınmış olması nedeniyle MKGYK ile kapsamın daraltıldığı ifade edilmektedir. Bu daraltma ile birlikte görev sebebiyle ilgisi bulunmayan ancak görev sırasında işlenen suçlar genel hükümlere tabi kılınmıştır (Gökcan & Artuç, 2016, s. 536).

657 sayılı DMK'nın 11. maddesi uyarınca, memurlar kendilerine verilen görevleri mevzuata uygun biçimde yerine getirmek ve bu görevlerin doğru şekilde yürütülmesini sağlamakla yükümlüdür. Ayrıca görevlerini yerine getirirken amirlerine karşı sorumluluk taşırlar. Bu hüküm, kamu görevlisinin görev tanımı ve sorumluluk çerçevesini belirlemektedir. Ayrıca görevlerini yerine getirirken amirlerine karşı sorumluluk taşırlar. Görev sebebiyle işlenen suç tanımı ise, memur veya kamu görevlisinin kanun ve ilgili mevzuat çerçevesinde ifa etmekle yükümlü olduğu görevi nedeniyle, doğrudan görevin içeriğine veya şekli unsurlarına bağlı olarak gerçekleştirdiği fiilleri kapsamaktadır. Bu şekilde işlenen suç ile görevin arasında illiyet bağı bulunması gerekir (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 81). Söz konusu suçlar, memurun görevine ilişkin yetkilerini kullanması veya kullanmaması suretiyle ortaya çıkabilmektedir. Görev kapsamındaki iş ve işlemlerin usulüne, zamanına ve şekline uygun yerine getirilip getirilmediği, bu fiillerin memuriyet göreviyle bağlantısını ortaya koyan belirleyici unsurlardır (Malkoç, 2006, s. 23). Başka bir ifadeyle, görev nedeniyle işlenen suç; görev ifasının geciktirilmesi, eksik ya da usulsüz yerine getirilmesi veya yetkinin kötüye kullanılması suretiyle meydana gelen fiilleri ifade etmektedir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 536). Görevle bağlantılı suçlar kapsamında MKGYK'nın uygulama alanı belirlenirken, her görev sırasında

işlenen suçun bu Kanun kapsamına girmediği unutulmamalıdır. Aşağıda, görevle ilgisi bulunsa da Kanun kapsamında değerlendirilmeyen suç türlerine değinilecektir.

2.2.2. Görev Sebebiyle İşlense Dahi Kanun'un Kapsamı Dışındaki Suçlar

Her ne kadar bir suç, memur ya da diğer kamu görevlisinin görevi sebebiyle işlenmiş olsa da, bazı fiiller MKGYK kapsamı dışında bırakılmış ve genel ceza muhakemesi usullerine tabi tutulmuştur. Bu durum, MKGYK'nın 2. maddesinin ikinci fıkrasında açıkça belirtilmiştir. İlgili hüküm uyarınca, görevle bağlantılı suç olsa dahi, suçun niteliğine göre bazı fiiller hakkında özel soruşturma usullerinin geçerliliğini koruduğu ifade edilmiştir.

Bu kapsamda, ağır ceza gerektiren suçüstü halleri, adliye karşı işlenen suçlar, işkence suçu (TCK m.94 ve m.95), zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu (TCK m.256) ile özel kanunlarda açıkça belirtilmiş bazı fiiller, görev sebebiyle işlenmiş olsa bile MKGYK'ya tabi tutulmayarak doğrudan Cumhuriyet savcılarının soruşturma yetkisine bırakılmıştır.

Aşağıda, MKGYK kapsamı dışında bırakılan bu istisnai fiiller başlıklar hâlinde ayrı ayrı incelenecektir.

2.2.2.1. Ağır cezayı gerektiren suçüstü halleri

MKGYK'nın 2.maddesinin üçüncü fıkrasında ağır cezayı gerektiren suçüstü hallerinin bu Kanun kapsamı dışında kaldığı ve genel hükümlere tabi olduğu açıkça belirtilmiştir. Buna göre, bir memur veya kamu görevlisi görevinden kaynaklı bile olsa, ağır cezayı gerektiren bir fiili işlerken suçüstü halinde yakalanması durumunda, hakkında MKGYK'daki soruşturma izni prosedürü işletilmeyecek; soruşturma ve kovuşturma işlemleri doğrudan genel hükümler uyarınca yürütülecektir.

Ağır cezayı gerektiren suçlar tabiri ile ceza yargılamasında görevli mahkemeler yönünden, ağır ceza mahkemelerinin görev alanına giren suçlar kastedilmektedir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 798). 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 12.maddesine göre, bazı suçlar ve cezai yaptırımlar açısından ağır ceza mahkemeleri görevli kılınmıştır (5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun, 2005). Bu çerçevede, yağma (TCK m. 148), irtikâp (TCK m. 250/1-2), resmî belgede sahtecilik (TCK m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (TCK m. 158), hileli iflâs (TCK m. 161) gibi suçlarla birlikte; 5237 sayılı TCK'nın İkinci Kitap Dördüncü Kısımının 4., 5., 6. ve 7. bölümlerinde düzenlenen (m. 318, 319, 324, 325 ve 332 hariç) suçlar ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren fiiller hakkında açılan davalarda görevli mahkeme ağır ceza mahkemesidir. Ayrıca, ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yılı aşan hapis

cezalarını gerektiren suçlar bakımından da ağır ceza mahkemeleri yetkilidir. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay'ın yargı yetkisine giren kişiler, askerî yargı ve çocuklara özgü kovuşturma usulleri özel düzenlemelere tabidir. Bahse konu Kanun'un 14.maddesine göre ceza yargılamasında görevli mahkemenin belirlenmesinde, suçun niteliği kadar, cezanın kanuni sınırları da belirleyici unsurdur. Bu bağlamda, suçun vasfı ve mahiyeti değerlendirilirken, ağırlaştırıcı ya da hafifletici nedenler dikkate alınmaksızın, sadece ilgili suç tipi için kanunda öngörülen cezanın üst sınırı esas alınır.

Suçüstü hali kavramı ise 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 2.maddesinin (j) bendinde tanımsal olarak düzenlenmiştir (5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 2005). Buna göre suçüstü; işlenmekte olan bir suçu, henüz işlenmiş bir fiil ile fiilin işlenmesinin hemen ardından kolluk, suçtan zarar gören veya üçüncü kişiler tarafından takip edilmek suretiyle yakalanan kişinin işlediği suçu ve yine fiilin pek az bir süre önce işlendiğini gösteren eşya veya delillerle yakalanan kişinin suçu anlamında tanımlanmıştır.

Örneğin nitelikli dolandırıcılık gibi ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren bir suçu işlerken suçüstü halinde yakalanan bir memur veya kamu görevlisi hakkında, MKGYK'daki soruşturma izni prosedürü uygulanmaksızın, Cumhuriyet savcısı doğrudan genel hükümlere göre soruşturma başlatma yetkisine sahiptir.

2.2.2.2. Adliye ile ilgili görevlerden kaynaklı suçlar

MKGKYK'nın 2.maddesinde 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 154. maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında yürütülecek soruşturma ve kovuşturmalarda bu Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır. 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 154.maddesinin hâlihazırda yürürlükte bulunan 5271 sayılı CMK'nın 161.maddesinin beşinci fıkrasına isabet ettiği konusunda şüphe bulunmamaktadır (Salihoğlu & Demirkol, 2010, s. 33).

5271 sayılı CMK'nın 161.maddesinin beşinci fıkrasında, kanunla kendilerine tevdi edilen veya yasal çerçevede kendilerinden talep edilen adliye ile ilgili görev ve işlemleri yerine getirirken görevi kötüye kullandığı veya ihmali görülen kamu görevlileri ile Cumhuriyet savcılarının sözlü yahut yazılı talimatlarını uygulama esnasında kötüye kullanma veya ihmali bulunan kolluk amir ve memurları hakkında, Cumhuriyet savcılarının doğrudan soruşturma yapma yetkisine sahip olduğu düzenlenmiştir. Ayrıca vali ve kaymakamlar bakımından MKGYK'nın hükümlerinin uygulanacağı, en üst dereceli kolluk amirleri hakkında ise hâkimlerin görevlerinden dolayı tabi oldukları yargılama usulünün esas alınacağı aynı fıkra da belirtilmiştir. Anılan fıkra da yalnızca Cumhuriyet savcısının suç soruşturmasına ilişkin emir ve

talepleri değil; aynı zamanda kanunlar veya yetkili makamlar tarafından adliyeye dair olarak memur veya kamu görevlilerine tevdi edilen her türlü görev ve işlerin de kapsam dâhilinde olduğu kabul edilmektedir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 801).

5271 sayılı CMK'nın 332. maddesi uyarınca, suçların soruşturulması ve kovuşturulması sürecinde, Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından yazılı olarak talep edilen bilgi ve belgelerin en geç on gün içerisinde ilgili makama iletilmesi zorunludur. Şayet bu sürede talep edilen bilgilerin sunulması mümkün değilse, gecikmenin gerekçesiyle birlikte en geç hangi tarihte yanıt verileceği aynı süre içinde bildirilmelidir. Bu yükümlülüğe ilişkin yazılı talepte bilgi verme zorunluluğu ve bu zorunluluğa aykırı hareket edilmesi halinde 5237 sayılı TCK'nın 257. maddesi kapsamında görevi kötüye kullanma suçunun oluşabileceği açıkça belirtilir. Bu kapsamda, hakkında soruşturma yapılabilmesi kural olarak izin veya karar alınmasına bağlı bulunan kamu görevlileri açısından, yasama dokunulmazlığı saklı kalmak kaydıyla, doğrudan soruşturma yapılabilmesi düzenlenmiştir.

2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 357.maddesine göre icra memurunun isteklerini yerine getirmemekte doğan suçlarla ilgili olarak görevliler hakkında Cumhuriyet savcısı tarafından doğrudan soruşturma yapılabilmesi düzenlenmiştir (2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu, 1932). Bu husus Yargıtay'ın 2023 tarihli bir içtihadında da vurgulanmıştır (Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 2023).

2.2.2.3. İşkence suçu ve zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na göre işkence suçunun fiil unsurunu; bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayacak şekilde gerçekleştirilen, bedensel veya ruhsal açıdan acı çekmesine, algılama ya da irade yeteneğinin zayıflamasına yahut aşağılanmasına neden olan davranışlar oluşturmaktadır (Başbüyük, 2010, s. 1451). Zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçunun fiili unsurunu ise, kişiler üzerinde görevin gerektirdiği ölçünün dışında veya orantısız güç ya da kuvvet kullanılması oluşturmaktadır (Çelik Başbozkurt, 2025, s. 660). İşkence suçu ve zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu bakımından öncelikle hangi memur veya kamu görevlilerinin bu iddialar ile itham olunabileceği değerlendirilmelidir. Bu kapsamda, öncelikle kuvvet kullanma yetkisine sahip olan polis, jandarma, infaz ve koruma memuru gibi görevleri nedeniyle kuvvet ve silah kullanma yetkisine sahip kişiler düşünülebilir (Demir Koşar, 2019, s. 108). MKGYK'nın 2.maddesinde 2003 yılında yapılan değişiklik ile memur veya kamu görevlilerinin işkence ve zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçlarında soruşturma izin prosedürünün uygulanamayacağı, bu suçlar yönünden Cumhuriyet savcısının doğrudan soruşturma yapabilme yetkisi bulunduğu istisnai bir hüküm

düzenlenmiştir. Kamu gücünün kötüye kullanımına ilişkin bu fiillerde, soruşturmanın gecikmeksizin yürütülmesi amacıyla istisnai bir düzenlemeye yer verilmiştir.

2.2.2.4. Özel kanunlarda yer alan suçlar

MKGYK'nın 2. maddesinin ikinci fıkrasında, bazı suçların memur veya kamu görevlisinin göreviyle ilgili olsa dahi bu Kanun kapsamında değerlendirilemeyeceği açıkça ifade edilmiştir. Ayrıca, farklı yasal düzenlemelerde belirli suç tiplerinin doğrudan Cumhuriyet savcıları tarafından soruşturulacağı hükme bağlanarak, bu suçlar için özel soruşturma usulü dışında bir yol benimsenmiştir. Bu durum, söz konusu suçların niteliği gereği gecikmeksizin adli mercilerin müdahalesini gerekli kılmasından kaynaklanmaktadır (Salihoğlu & Demirkol, 2010, s. 25).

3628 Sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'nda yazılı suçlar

3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, kamu görevlilerinin mal varlıklarına ilişkin bildirim yükümlülüklerini ve kamu görevlileri eliyle işlenebilecek rüşvet, irtikâp gibi suçlarla mücadeleye ilişkin düzenlemeleri içeren özel bir mevzuattır (3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, 1990). Bu Kanun'un 17. maddesinin birinci fıkrasında; 3628 sayılı Kanun ve 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nda yer alan suçlar ile birlikte irtikâp, rüşvet, zimmet (basit ve nitelikli), görev dolayısıyla kaçakçılık, resmi ihaleye veya kamu alım-satımlarına fesat karıştırma, Devlet sırlarının açıklanması veya açıklanmasına sebebiyet verilmesi suçları bakımından, MKGYK hükümlerinin uygulanmayacağı açıkça belirtilmiştir. Bununla birlikte, anılan hükmün istisnası olarak bakan yardımcılar, valiler ve kaymakamlar hakkında bu suçlar yönünden MKGYK'nın hükümleri uygulanmaya devam edecektir. Bu görevliler yönünden idari izin süreci, genel usul çerçevesinde işletilir. 3628 sayılı Kanun'da suç olarak tanımlanan başlıca fiiller ise; mal bildiriminde bulunmamak, yapılan bildirim içeriğini gizlememek veya usule aykırı şekilde açıklamak, gerçeğe aykırı bildirimde bulunmak, haksız mal edinmek ve mal kaçırmak ya da gizlemektir (Çetin, 2003, s. 536).

5186 Sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun'da yazılı suçlar

5186 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun, Mustafa Kemal Atatürk'ün hatırasına ve şahsiyetine yönelik saldırılara karşı özel ceza normları içeren bir düzenlemedir (5186 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun, 1951). Bu Kanun'un 3. maddesi uyarınca, Kanun kapsamında tanımlanan suçlarla ilgili olarak Cumhuriyet savcıları tarafından doğrudan ve re'sen soruşturma yapılması esastır.

Bu çerçevede, ilgili suç bir kamu görevlisinin işlemesi durumunda, diğer ceza normlarının aksine MKGYK'nın hükümleri devreye girmez. Başka bir ifadeyle, bu gibi durumlarda izin usulü işletilmez, doğrudan genel ceza yargılaması usulü uygulanır.

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'ndan kaynaklanan görevler nedeniyle işlenen suçlar

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 44. maddesi uyarınca, bu Kanun kapsamındaki görevlerin icrası sırasında işlenen fiiller nedeniyle, ilgili kamu görevlileri hakkında MKGYK'nın hükümleri uygulanmaz (5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2005c).

Bu doğrultuda, söz konusu görevleri ifa eden sosyal çalışma görevlileri, sosyal inceleme elemanları, denetim görevlileri ve benzeri kamu personelinin bu Kanun çerçevesinde yürüttükleri faaliyetler sırasında işledikleri suçlara ilişkin olarak özel soruşturma usulü işletilmez. Aksine, bu durumlarda doğrudan genel ceza muhakemesi hükümleri çerçevesinde Cumhuriyet savcılarınca soruşturma başlatılması gerekir.

298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanun'da yazılı suçlar

298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 174. maddesinde, bu Kanun'da yazılı suçları işleyenlerin veya uygulamaya ilişkin olarak genel hükümlere göre cezalandırılması gereken fiilleri gerçekleştirenlerin, sıfat ve unvanlarına bakılmaksızın genel hükümler doğrultusunda soruşturulacağı düzenlenmiştir (298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun, 1961). Aynı maddede ayrıca, vali ve kaymakamlar bakımından özel bir prosedüre yer verilmiş ve hâkimler için özel soruşturma usulünün saklı tutulduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda, seçim suçu teşkil eden fiilleri işleyen memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında, MKGYK'daki soruşturma izni usulü uygulanmaz; doğrudan genel ceza muhakemesi hükümleri uyarınca soruşturma açılır.

2.2.3. 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Kapsamında Uygulamada En Sık Rastlanan Suç Tipleri

MKGYK'nın kapsamına giren suçların niteliksel çerçevesi ve kapsam dışı bırakılan istisnalar değerlendirildikten sonra, uygulamada en çok karşılaşılan suç türlerinin ele alınması, konunun bütüncül biçimde anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin, görevleri sebebiyle işledikleri ve MKGYK gereği soruşturma izni alınması gereken başlıca suçlar arasında; görevi kötüye kullanma (TCK m. 257), taksirle yaralama (TCK m.89), mühürde sahtecilik (TCK m. 202), mühür fekki (TCK m. 203), resmî belgede sahtecilik (TCK m. 204), resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek (TCK m. 205), resmî belgenin

düzenlenmesinde yalan beyan (TCK m. 206), açığa imzanın kötüye kullanılması (TCK m. 209), ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (TCK m. 239), denetim görevinin ihmali (TCK m. 251/2), nüfuz ticareti (TCK m. 255), zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması (TCK m. 256), göreve ilişkin sırrın açıklanması (TCK m. 258), kamu görevlisinin ticareti (TCK m. 259), kişilerin malları üzerinde usulsüz tasarruf (TCK m. 261), kamu görevini terk veya ifa etmeme (TCK m. 260), kamu görevine ait araç ve gereçleri suçta kullanma (TCK m. 266), gerçeğe aykırı bilirkişilik ve tercümanlık (TCK m. 276), kamu görevlisinin suçu bildirmemesi (TCK m. 279), suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme (TCK m. 281) ile 3628 sayılı Kanun kapsamına giren irtikâp, rüşvet, zimmet, kaçakçılık ve devlet sırrına ilişkin suçların müsteşar, vali veya kaymakamlar tarafından işlenmesi (3628 sayılı Kanun m. 17) gibi suçlar yer almaktadır. Uygulamada sıklıkla karşılaşılan bu suç tiplerinin yanı sıra, bu fiilleri işleyen kişilerin görev unvanları da MKGYK'nın uygulanabilirliği açısından belirleyici olduğundan, yargı kararlarında hangi meslek gruplarının bu Kanun kapsamında değerlendirildiği ayrı bir başlık altında incelenmelidir.

2.3. 4483 SAYILI MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI HAKKINDA KANUN UYGULAMASINDA ÖNE ÇIKAN MESLEK GRUPLARI

Bu bölümde, MKGYK kapsamında yargı kararlarında sıklıkla değerlendirilen bazı meslek gruplarına yer verilmiştir. İlgili içtihatlar çerçevesinde hangi mesleklerin daha çok hangi eylemleri neticesinde MKGYK bağlamında yargı kararlarına konu oldukları ele alınmıştır. Özellikle muhtarlar, doktorlar, öğretmenler ve mahalli idare personeli gibi kamu hizmeti sunan gruplar, uygulamada sıkça karşılaşılan örneklerdir. Bu nedenle bahse konu meslek gruplarına ilişkin içtihatlarla yer verilmiştir.

2.3.1. Muhtarlar

Muhtar, 442 sayılı Köy Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu kapsamında, köy veya mahalle halkı tarafından seçilen ve devletin belirli idari görevlerini yerel düzeyde yürüten kamu görevlisidir (5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005d; 442 sayılı Köy Kanunu, 1924). Görevlerini yerine getirirken işledikleri iddia edilen fiiller, Yargıtay kararlarında MKGYK kapsamında değerlendirilmektedir. Uygulamada da muhtarlar, MKGYK bağlamında sıklıkla yargı kararlarına konu olan kamu görevlilerindendir. Bu doğrultuda, görevle bağlantılı eylemlerine ilişkin Yargıtay kararlarında izlenen yaklaşım aşağıda örneklerle sunulmuştur.

Yargıtay 5. Ceza Dairesi, köy muhtarının Tebligat Kanunu'nun 21. maddesi kapsamında kendisine tebliğ edilen icra ödeme emrini muhatabına vermemesi nedeniyle "7201 sayılı Kanun'a muhalefet" suçundan soruşturulmasının, MKGYK kapsamında yetkili merciden

izin alınmasını gerektirdiğine hükmetmiştir (Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 2016a). Yargıtay Ceza Genel Kurulu, köy muhtarlarının evlendirme memurluğu görevlerini ifa ettikleri sırada işledikleri iddia edilen suçlar yönünden, Köy Kanunu uyarınca Devlet memuru gibi soruşturulmaları gerektiğini ve dolayısıyla MKGYK kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2019). Yargıtay 11. Ceza Dairesi ise, mahalle muhtarlarının da köy muhtarları gibi MKGYK kapsamına dâhil olduğunu açıkça ifade etmiştir (Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 2018). Bu kararlar, muhtarların görevleriyle bağlantılı fiilleri nedeniyle MKGYK kapsamında değerlendirildiklerine dair Yargıtay'ın istikrarlı yaklaşımını ortaya koymaktadır.

2.3.2. Doktorlar ve Sağlık Personeli

Doktorlar ve diğer sağlık personeli kişilerin görevleriyle bağlantılı fiilleri, yargı kararlarında sıklıkla MKGYK çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi, hastanede idari ve mali hizmetler müdürü olarak görev yapan sanığın görev unvanının MKGYK kapsamında değerlendirilip değerlendirilmediği açıkça belirlenmeden yargılamaya devam edilmesini eksik inceleme olarak kabul etmiştir (Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 2020). Benzer şekilde, Devlet hastanesinde görevli bir doktorun, hastane otomasyon sistemine giriş yaparak bir mağdurun cep telefonu numarasını ele geçirmesi olayında, fiilin görevin gereklerine aykırı şekilde işlendiği gerekçesiyle, MKGYK uyarınca soruşturma izni alınması gerektiği ifade edilmiştir (Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 2018). Kamu hastanesinde çalışan bir doktorun, hak sahiplerinin bilgisi dışında sahte reçeteler düzenlediği olayda ise, resmi belgede sahtecilik suçunun görev nedeniyle işlendiği değerlendirilmiş ve MKGYK hükümlerine göre soruşturma izni olmadan yargılama yapılmasının usule aykırı olduğu belirtilmiştir (Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 2020a). Buna karşılık, Yargıtay Ceza Genel Kurulu, bir sağlık ocağında görevli ambulans şoförünün, hasta nakli sırasında yaptığı trafik kazasında taksirle yaralamaya neden olması olayında, sanığın kamu görevlisi olmasına rağmen fiilin görev nedeniyle işlenmemesi nedeniyle MKGYK kapsamında değerlendirme yapılmasına gerek olmadığına hükmetmiştir (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2014). Sağlık personeline ilişkin kararlar, MKGYK kapsamının belirlenmesinde yalnızca kamu görevlisi statüsünün değil, aynı zamanda fiilin görevle organik bağının da dikkate alındığını göstermektedir.

2.3.3. Öğretmenler ve Eğitim Personeli

Eğitim hizmeti, kamu hizmetlerinin temel unsurlarındandır. Bu hizmeti yürüten öğretmen ve eğitim personelinin, görevleri nedeniyle işledikleri fiillerin MKGYK kapsamında

değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, diğer meslek gruplarında olduğu gibi, somut olayın niteliğine ve fiilin görevle ilişkisine göre belirlenmektedir.

Yargıtay 11. Ceza Dairesi, özel öğretim kurumunda görev yapan bir öğretmenin resmi belgede sahtecilik suçuyla ilgili olarak yaptığı değerlendirmede, öğretmenin 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu uyarınca kamu görevlisi sayıldığını ve bu nedenle hakkında soruşturma izni alınması gerektiğini belirtmiştir (Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 2020b). Bu karar, özel öğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin dahi MKGYK'nın özel soruşturma usulü içerisinde değerlendirildiğini ortaya koymaktadır.

Buna karşılık, bazı fiillerin kişisel nitelik taşıdığı gerekçesiyle MKGYK kapsamı dışında kaldığı durumlar da mevcuttur. Yargıtay 1. Ceza Dairesi, müdür yardımcısı olan sanığın üzerine atılı aynı okulda öğrenci olan mağduru kasten yaralama suçunun görevi sebebiyle işlenen ve göreviyle ilgisi bulunan suç kapsamında olmaması, kişisel suç olması nedeniyle MKGYK uyarınca soruşturma izni alınmasına gerek bulunmadığına karar vermiştir (Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 2024). Bu örnekler, öğretmen ve eğitim personelinin karşılaştığı fiillere yönelik Yargıtay'ın yaklaşımını ortaya koymaktadır.

2.3.4. Mahalli İdarelerin Personeli

Mahalli idareler, yerinden yönetim esasına göre kamu hizmeti sunan anayasal idari birimlerdir. Yargıtay 5. Ceza Dairesi, belediyede görevli sanıkların mahkemeye yanlış bilgi verdikleri olayda, fiilin görev sebebiyle işlendiğini belirterek, soruşturma izni alınmadan açılan kamu davasının yargılama şartı eksikliği nedeniyle hukuka aykırı olduğunu belirtmiş ve hükmü bozmuştur (Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 2014). Benzer şekilde, belediye başkanlığının mahkeme kararlarını yerine getirmemesi eyleminde de MKGYK'ya göre soruşturma izni alınması gerektiğini, bu işlem yapılmadan doğrudan iddianame tanzim edilerek kamu davası açılmasının hukuka aykırı olduğunu ifade etmiştir (Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 2012).

Yargıtay 12. Ceza Dairesi, Niğde Belediyesi'nde görev yapan kanalizasyon işleri müdür vekili ve ekip sorumlusu sanıkların, görevlerinin MKGYK kapsamına girip girmediği belirlenmeden mahkûm edilmelerinin eksik inceleme olduğunu, bu durumun bozma nedeni sayılacağını belirtmiştir (Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 2020). Ayrıca, 5355 sayılı Kanun kapsamında kurulan mahalli idare birliklerinin yürüttüğü hizmetlerin de MKGYK kapsamında olduğuna dair Yargıtay'ın müstakar kararları bulunmaktadır (Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 2013; Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 2017). Bu kararlar, mahalli idare personelinin görevleri nedeniyle karşılaştığı fiillerin yargı mercilerince MKGYK kapsamında nasıl ele alındığını ortaya

koymaktadır. İzleyen bölümde ise, MKGYK kapsamında uygulanacak soruşturma izni süreci ve bu sürecin safhaları, idari makamların görevleri çerçevesinde ele alınacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. 4483 SAYILI MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI HAKKINDAKİ KANUN KAPSAMINDA SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ

İkinci bölümde, MKGYK'nın uygulama alanı kişi ve suç türleri bakımından kapsamlı biçimde incelenmiş; hangi kamu görevlilerinin ve hangi fiillerin bu özel soruşturma usulü kapsamında değerlendirileceği açıklığa kavuşturulmuştur. Bu kapsamın belirlenmesi, yalnızca teorik sınırlamalar açısından değil, uygulamada yargılama süreçlerinin şekillenmesi açısından da doğrudan etkili olmaktadır.

Bu bağlamda üçüncü bölümde, MKGYK'nın en temel işleyiş mekanizması olan “soruşturma izni süreci” detaylı şekilde ele alınacaktır. Cumhuriyet savcısının rolü, idari makamların yetki ve sorumluluğu, şikâyet ve ihbarların değerlendirilme biçimi, bu sürecin esasını oluşturmaktadır. Ayrıca bu sürece ilişkin yargı denetimi ve itiraz yolları da bölüm kapsamında değerlendirilecektir. Sonrasında ise Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturma ve mahkeme tarafından tamamlanan kovuşturma aşamalarına değinilecektir.

Kamu görevlilerinin görevleriyle bağlantılı olarak işledikleri suçların soruşturulması ve kovuşturulması, ceza muhakemesinin genel hükümlerine tabi olmayıp, MKGYK ile ayrıksı bir usule bağlıdır. Bu Kanun, kamu görevlilerinin görevlerini yerine getirirken gerçekleştirdikleri eylemler nedeniyle ceza sorumluluğuna tabi tutulmalarında, doğrudan adli makamların değil, öncelikle idari mercilerin devreye girmesini zorunlu kılmaktadır. Yargılamaya geçilmeden önce belirli usul adımlarının izlenmesi, yetkili idari merciin soruşturma izni vermesi ve bu sürecin yasal güvenceler çerçevesinde işletilmesi gerekmektedir.

3.1. İHBAR VE ŞİKÂyetLERİN BİLDİRİLMESİ

İhbar ve şikâyet, kamu görevlilerinin görevleri sırasında işledikleri suçların öğrenilmesi açısından sürecin başlangıç adımını teşkil eder. Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan suçlar bakımından, suçtan zarar görenin yetkili makamlara başvurarak failin cezalandırılmasını talep etmesi, “şikâyet” olarak tanımlanır. Genel kural gereği, suçlar re’sen yani herhangi bir başvuru aranmaksızın soruşturulup kovuşturulabilir. Bu sebeple, şikâyete bağlılık bir istisna niteliğinde olup, yalnızca mevzuatta açıkça düzenlenmiş olması halinde mümkündür. Şikâyet ile ihbar ise birbirinden ayrılmaktadır. Re’sen soruşturulabilen suçlar bakımından, suç kim tarafından bildirilirse bildirilsin bu bildirim “ihbar” niteliği taşır. Aynı şekilde, şikâyete bağlı suçlar söz konusu olduğunda, bu suçlara ilişkin bildirimin suçtan zarar gören kişi dışında biri tarafından yapılması da ihbar olarak değerlendirilir. Genel olarak, ihbar

veya şikâyet yazılı olarak yapılabileceği gibi, tutanağa geçirilmek kaydıyla sözlü olarak da gerçekleştirilebilir (CMK m. 158/5). Şikâyetin içeriği şekle bağlı değildir. Failin cezalandırılmasına yönelik herhangi bir biçimde ortaya konması, şikâyetin varlığı açısından yeterli kabul edilmektedir (Şahin & Göktürk, 2024, s. 58-63).

Bir memur yahut kamu görevlisi hakkındaki şikâyet ve ihbarda da aynı şekilde; yazılı ya da sözlü olarak bildirimde bulunmak mümkündür. Bildirimi yapılan ihbar veya şikâyetin kamu görevlisinin görevi gereği yaptığı bir işlemten kaynaklı olması durumunda, hususiyetin bildirilmesi gereken merciler MKGYK'nın 4.maddesinde hüküm altına alınmıştır. Bahse konu düzenlemeye göre izin vermeye yetkili mercie ihbar veya şikâyetin iletilmesi üç şekilde olabilmektedir. İhbar veya şikâyetin doğrudan Cumhuriyet Başsavcıları tarafından öğrenilmesiyle iletilmesi, diğer makam ve memurlarla kamu görevlileri tarafından öğrenilmesi ile iletilmesi ve suçun doğrudan doğruya yetkili merci tarafından öğrenilmesi biçimindedir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 567). İhbar veya şikâyetin değerlendirilmesinde ilk durum, suçun doğrudan Cumhuriyet savcısı tarafından öğrenilmesi hâlidir.

3.1.1. İhbar veya Şikâyetin Cumhuriyet Başsavcısı Tarafından Öğrenilmesiyle Yetkili Mercie İletilmesi

Cumhuriyet Başsavcılarının, MKGYK kapsamına giren bir suça dair ihbar ya da şikâyeti aldıklarında veya böyle bir durumdan haberdar olduklarında; yalnızca ivedilikle toplanması gereken ve kaybolma ihtimali bulunan delilleri tespit edip başkaca bir işlem yapmadan ve şikâyet edilenin ifadesini almadan evrakın bir örneğini soruşturma izni vermeye yetkili olan ilgili makama göndererek izin istemeleri gerektiği hususu MKGYK'nın 4.maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiştir.

Bahis konusu Kanun metninden yer alan “Cumhuriyet başsavcıları” ifadesinden anlaşılması gerekenin doğrudan Cumhuriyet Başsavcısı mı yoksa genel manada Cumhuriyet Başsavcılığı mı olduğu konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Ancak uygulamada memur suçlarına ilişkin soruşturma işlemlerinin; Cumhuriyet Başsavcısı tarafından bizzat yürütülebileceği gibi işbölümü gereği görevlendirdiği bir Cumhuriyet Savcısı tarafından da yürütülebileceği hususu kabul görmektedir. Nitekim Cumhuriyet Başsavcılıklarının çoğunluğunda “memur suçları” şeklinde ayrı bir büro ve bürodan sorumlu ihtisaslaşmış bir ya da birden fazla Cumhuriyet Savcısı bulunmaktadır (Kılıç, 2023, s. 114).

İhbar ya da şikâyet yoluyla veya kendiliğinden görev sebebiyle işlenen suçtan haberdar olan Cumhuriyet savcısı ilk aşamada suç isnat edilen kişinin çalıştığı kurumun kuruluş kanununu inceleyip değerlendirme yapacaktır. Kuruluş kanununun yanı sıra suç isnat edilen kişinin kurum ile ilişkisinin; sözleşmeli personel, kadrolu personeli veya geçici personel gibi

statüsünün ve hukuki olarak durumunun ne olduğuna dair de araştırma yapacaktır. Bu araştırma kapsamında suç isnat edilen personelin kurumu ile yazışma yapılması mümkündür. Suç isnat edilen kişiye dair yapılacak bahis konusu araştırma ve değerlendirmeler kişi hakkında yürütülecek soruşturmanın Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenen genel hükümlere göre mi yoksa MKGYK'da düzenlenen özel soruşturma hükümlerine göre mi yapılacağını belirleyecektir.

Suç isnat edilen kişinin MKGYK kapsamındaki memur veya kamu görevlisi sıfatını haiz olduğunun belirlenmesi durumunda da isnat edilen eylemi görev sebebiyle işleyip işlemediği değerlendirilecektir. Görev sebebiyle işlediği kanaatine varıldığı takdirde de suç isnat edilen kişinin MKGYK'nın 2.maddesinde belirtilen görev veya sıfat nedeniyle özel usule tabi kişilerden olup olmadığına, atılı suçun niteliğine göre kanunlarda öngörülen soruşturma ve kovuşturma usulleri ile disiplin hükümleri ve ağır cezayı gerektiren suçüstü halleri genel hükümlere tabi olup olmadığına, 5237 sayılı TCK'nın işkence, neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence ve zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçları ile 5271 sayılı CMK'nın 161.maddesinin 5.fıkrasında düzenlenen adli görevlerden doğan suçlara ilişkin olup olmadığına, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu kapsamında olup olmadığına dair değerlendirme yapacaktır. Bir diğer deyişle MKGYK'da düzenlenen özel soruşturma usulünün istisnası olup Cumhuriyet savcısı tarafından doğrudan soruşturma yürütülen hallerden olup olmadığına ilişkin değerlendirme yapılacaktır.

Soruşturmanın, MKGYK'nın istisna maddelerine dâhil olmadığı hallerde, Kanun hükümleri uyarınca idari işlem tesis edilir. Bu çerçevede, soruşturma sürecinde yazı işleri birimi tarafından evrak kayda alınır, bir soruşturma numarası verilir ve dosya oluşturulur. Ayrıca, bu işlemler kapsamında soruşturma evrakına ilişkin özel bir defter tutulması gerektiği, Cumhuriyet Başsavcılıkları ile Adli Yargı İlk Derece Ceza Mahkemeleri İdarî ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik'in 108. maddesinde açıkça düzenlenmiştir (Bölge Adliye ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkları İdarî ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik, 2015).

Soruşturma dosyası oluşturulduktan sonra soruşturma izninin isteneceği aşamaya dek MKGYK'nın 4.maddesi uyarınca Cumhuriyet savcıları yalnızca ivedilikle toplanması gerekli ve kaybolma ihtimali bulunan delilleri toplayabilecektir. Bir delile derhal erişilmemesi durumunda, o delilin bir daha elde edilememesi ihtimali mevcutsa ve bu delil, somut olayın aydınlatılması açısından belirleyici öneme sahipse, o durumda ivedilikle toplanması gereken delil niteliği kazanır (Gökcan & Artuç, 2016, s. 569). Cumhuriyet savcısı her olayın kendi özelliğine göre ivedilik durumunu değerlendirerek hareket edecektir. Örneğin devlet okulunda

görev yapan bir öğretmenin bahçe nöbeti sırasında meydana gelen öğrenciler arası yaralama eyleminde herhangi bir müdahalede bulunmadığına dair şikâyetle okulun güvenlik kameralarının kayıt saklama süresinin dolma ihtimali bulunduğundan derhal kamera kayıtları istenecektir.

İvedilikle toplanması gerekli ve kaybolma ihtimali bulunan deliller toplandıktan sonra hakkında suç isnat edilen kişinin ifadesi dahi alınmaksızın ilgili makamdan UYAP sistemi üzerinden hazırlanan “soruşturma izni talebi” ile birlikte soruşturma izni talep edilecektir. Soruşturma iznine ilişkin talep yazısında; soruşturma numarası, ihbar veya şikâyet edenin kimlik ve adres bilgileri, kendisine suç isnat edilen kamu görevlisi ve çalıştığı kurum, isnat edilen suç, suçun işlendiği tarih, eyleme ilişkin açıklama, durumun öğrenilmesinden itibaren ön inceleme süresi de dâhil 30 gün içinde karar verilmesi gerektiği, bu sürenin zorunlu hallerde 15 gün daha uzatılması halinde durumdan Cumhuriyet Başsavcılığı’na bilgi verilmesi gerektiği, soruşturma izni verilmesi halinde kararın MKGYK’nın 9.maddesi uyarınca kesinleşmesinden sonra dosyanın gönderilmesi gerektiği, soruşturma izni verilmemesi durumunda ise kararın ve eklerinin derhal gönderilmesi gerektiği, talep tarihi, Cumhuriyet savcısının imzası yer almalıdır (Aslan, 2021, s. 282).

İzin kavramının, ceza muhakemesi bağlamında bir karar olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunan görüşler de mevcuttur. Bu görüşe göre, ivedilikle toplanması gereken ve kaybolma ihtimali bulunan delillerin tespitiyle birlikte memur veya kamu görevlisi hakkında fiilen ceza soruşturması başlamış sayılmaktadır (Demirbaş, 2024, s. 813). Ancak Yargıtay; kamu görevlisi olan sanığın, MKGYK hükümleri uyarınca soruşturma izni istenmeden savunması dahi tespit edilemeyecek olunması nedeni ile soruşturma izni alınmadan yürütülen soruşturma sonucu düzenlenen iddianamenin ve mahkemece tespit edilen sanık savunmasının hukuki değerden yoksun olduğuna hükmetmiştir (Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 2023).

Cumhuriyet savcısı, ivedilikle toplanması gereken ve kaybolma ihtimali bulunan delilleri toplayacak ancak hiçbir şekilde üzerine suç isnat edilen kamu görevlisinin ifadesine başvurmadan soruşturma izni talep edecektir. Suçun yalnızca Cumhuriyet savcısı değil, diğer kamu görevlileri veya makamlarca öğrenilmesi de bildirim yükümlülüğünü doğurur.

3.1.2. Olayın Kamu Görevlileri ve Diğer İlgili Makamlarca Öğrenilmesi ve Yetkili Mercie Bildirilmesi

MKGYK’nın 4. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca; Cumhuriyet savcısı dışında kalan kamu görevlileri ile diğer yetkili makam ve memurlar, bu Kanun kapsamında bir suç işlendiğine dair ihbar, şikâyet, bilgi, belge veya bulgulara dayalı olarak bilgi sahibi olmaları halinde, durumu izin vermeye yetkili mercie bildireceklerdir.

MKGYK'nın 4. maddesinin ikinci fıkrasında, ihbar ve şikâyet haricinde bir suçun öğrenilme yolları; “bilgi”, “belge” ve “bulguya” dayalı öğrenme şeklinde sınıflandırılmaktadır. Bu çerçevede, “bilgi” kavramı, ihbar ya da şikâyet haricindeki sözlü veya yazılı nitelikteki deliller aracılığıyla edinilen bilgiyi; “belge”, üzerinde tahrifat yapılmış defter ya da evrak gibi yazılı delil niteliğindeki materyalleri; “bulgu” ise anılan iki unsurun dışında kalan ve maddi gerçeğin ortaya konulmasına katkı sağlayabilecek her türlü fiziksel delili kapsamaktadır (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 217).

MKGYK'nın 4. maddesinin ikinci fıkrası ile 5237 sayılı TCK'nın 279. ve 280. maddeleri arasında içeriksel ve işlevsel yönden örtüşen hükümler yer almaktadır (Gökcan & Artuç, 2016, s. 569). 5237 sayılı TCK'nın 279. maddesi kamu görevlilerine belirli durumlarda ihbar yükümlülüğü getirmektedir. İlgili hüküm incelendiğinde, kamu görevlisinin görevi kapsamında, kamu adına soruşturulması ve kovuşturulması gereken bir suça ilişkin bilgi edinmesine rağmen, bu durumu yetkili mercilere bildirmemesi veya bildirimini geciktirmesi hâlinde, sorumluluğunun doğduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca 5237 sayılı TCK'nın 279.maddesinin ikinci fıkrasında, cezayı ağırlaştırıcı bir hâle yer verilmiştir. Buna göre, söz konusu yükümlülüğün adli kolluk görevini ifa eden bir kamu görevlisi tarafından ihlal edilmesi halinde, birinci fıkra da öngörülen altı aydan iki yıla kadar hapis cezası, yarı oranında artırılarak uygulanmaktadır. 5237 sayılı TCK'nın 280.maddesinde ise sağlık mesleği mensuplarının, mesleki görevlerini ifa ettikleri sırada bir suçun işlendiğine dair herhangi bir emareyle karşılaşmaları durumunda, bu durumu gecikmeksizin yetkili mercilere bildirme yükümlülüğü bulunmaktadır (Bahriyeli, 2010, s. 9). 5237 sayılı TCK'nın 280.maddesinde de tıpkı 279.maddede olduğu gibi bildirimde bulunmayan sağlık mesleği mensubuna cezai yaptırım öngörülmüştür.

MKGYK'nın 4.maddesinin ikinci fıkrası ile 5237 sayılı 5237 sayılı TCK'nın 279 ve 280.maddeleri birlikte değerlendirildiğinde, Cumhuriyet savcıları dışındaki bütün kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan memur veya kamu görevlilerinin, bir başka memur veya kamu görevlisinin göreviyle irtibatlı bir suç işlediği bilgisine vakıf olduklarında derhal soruşturma izni vermeye yetkili idari merciye bildirmekle yükümlüdürler. Aksi takdirde kendileri suç işlemiş olacaktırlar.

MKGYK'nın 4. maddesinin ikinci fıkrasının düzenleniş biçimi, kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle öğrendikleri bir suçu yalnızca izin vermeye yetkili makamlara bildirmekle yükümlü oldukları; bunun dışında, özellikle Cumhuriyet Başsavcılığına doğrudan bildirimde bulunamayacakları yönünde bir izlenim oluşturabilecek niteliktedir. Ancak, suçun öğrenilmesine ilişkin usuller, genel hüküm niteliği taşıyan 5271 sayılı CMK'da ayrıntılı şekilde

düzenlenmiştir. MKGYK, Cumhuriyet Başsavcılığına yapılacak ihbarları engelleyen ya da Cumhuriyet savcısının suçu öğrenme yollarını sınırlandıran herhangi bir hüküm içermemektedir. CMK kapsamında düzenlenen ihbar ve şikâyet mekanizmaları genel hüküm niteliği taşıırken; MKGYK ise, daha özel bir düzenleme getirerek, suç bildirimlerinin sadece Cumhuriyet Başsavcılığına değil, aynı zamanda izin mercilerine de yöneltilebileceğini öngörmektedir (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 216,217).

Bu çerçevede, memur veya diğer kamu görevlilerinin, görevleri sırasında işledikleri bir suçun varlığına ilişkin bilgi, belge ya da bulguya ulaşılması hâlinde, keyfiyetin derhal izin vermeye yetkili mercie iletilmesi bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir. Bildirim dışında, soruşturma sürecini başlatan bir diğer durum da suçun doğrudan izin vermeye yetkili merci tarafından öğrenilmesidir.

3.1.3. Olayın Soruşturma İzni Vermeye Yetkili Mercii Tarafından Doğrudan Öğrenilmesi

MKGYK'nın yetkili merciiin suçtan haberdar edilmesini düzenleyen 4.maddesinde açıkça bir düzenleme bulunmamakla birlikte soruşturma izni vermeye yetkili mercii tarafından suçun işlendiği bizzat kendi çalışmaları sonucunda veya üçüncü kişilerin ihbar ya da şikâyet bildirimleri ile öğrenmeleri mümkündür (İzmir, 2019, s. 74). Bu durumda MKGYK'nın 5.maddesine göre soruşturma izni vermeye yetkili mercii, bu Kanun kapsamına giren bir suç işlendiğini bizzat veya üçüncü kişiler eliyle öğrendiği takdirde ön inceleme başlatacaktır.

Soruşturma izni vermeye yetkili mercii suç işlendiğini bizzat kendisi veya ihbar ya da şikâyet yoluyla öğrendiğinde 5271 sayılı CMK'nın 158.maddesinin dördüncü fıkrasına gereğince Cumhuriyet Başsavcılığı'na bildirim yapmak yükümlülüğü altındadır (Boz, 2014, s. 62).

Uygulamada, soruşturma izni vermeye yetkili mercii, bir suçun işlendiğine dair doğrudan bilgi edinmeleri halinde dahi, derhal Cumhuriyet Başsavcılığı'na bildirimde bulunmamaktadır. Bunun yerine, söz konusu iddia hakkında ön inceleme başlatılmakta ve ancak bu ön inceleme sonucunda soruşturma izni verilmesine karar verildiğinde, ilgili karar üst yazı ile birlikte Cumhuriyet Başsavcılığı'na iletilmektedir.

Suçun işlendiğini doğrudan ya da ihbar ve şikâyet yoluyla öğrenen yetkili mercii, ön inceleme sürecini başlatmakla yükümlüdür. Zira MKGYK'nın 5. maddesi, ön inceleme başlatma yetkisi vermekle beraber bu yetkiyi kullanan mercie bu yönde harekete geçme sorumluluğunu da yüklemektedir (Boz, 2014, s. 63).

Suç işlendiğinin bizzat yetkili mercii tarafından öğrenilmesi, yetkili merciin soruşturmaya başlayıp bitirmesi için öngörülen sürenin başlangıç ve bitişinin tespiti bakımından önem arz etmektedir. Yetkili merci suç işlendiğini bizzat öğrenmişse kendisinin öğrenmesine sebep olan olayın intikal tarihi, Cumhuriyet savcısının başvurusu ile öğrenmişse ilgili evrakın mercie ulaştığı tarihi, diğer makam veya merci ile kişilerce bildirim yapılmışsa bildirim gerçekleştiği tarihi, öğrenme tarihi olarak kabul etmek gerekmektedir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 572). Sürecin sağlıklı işlemesi açısından, yalnızca suçun öğrenilme yolları değil; yapılan ihbar ve şikâyetin taşınması gereken nitelikler de büyük önem arz etmektedir.

3.1.4. İhbar ve Şikâyetin Taşınması Gereken Nitelikler

MKGYK'nın 4. maddesinin üçüncü fıkrasında, yapılacak ihbar veya şikâyetin taşınması gereken nitelikler açıkça belirtilmiştir. Buna göre, memur ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılan ihbar veya şikâyetlerin soyut ve genel nitelikte olmaması; somut kişi veya olayla ilişkilendirilmiş olması ve ciddi bulgu ya da belgelere dayanması gerekmektedir. Belirtilen bu koşullar, doğrudan isnat edilen iddia ile ilgilidir. Ayrıca, aynı fıkarda, ihbar veya şikâyetin dilekçe yoluyla yapılması halinde, dilekçede başvuru sahibinin adı, soyadı, imzası ile iş ya da ikamet adresinin bulunmasının zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu düzenlemenin maksadı, madde metninin gerekçesinde de belirtildiği üzere memurlar ve diğer kamu görevlilerinin asılsız isnatlarla suçlanmasını önlemektir.

Her ne kadar ihbar ve şikâyetlerde belirli şekil ve içerik şartları öngörülmüş olsa da, MKGYK'nın 4. maddesinin dördüncü fıkrasının ikinci cümlesinde, bu nitelikleri taşımayan başvurularda da istisnai bir durum düzenlenmiştir. Buna göre isnat edilen iddiaların doğruluğu şüpheyi yer vermeyecek nitelikte belgelerle ortaya konuyorsa, söz konusu ihbar veya şikâyetlerdeki ad, soyad, imza ve adres bilgilerinin eksik veya yanlış olmasına bakılmaz.

Bu çerçevede, ihbar ve şikâyetlerde aranan koşulları daha yakından incelemekte fayda vardır.

3.1.4.1. İhbar ve şikâyetlerin soyut ve genel nitelikte olmaması

İhbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olmaması gerekir. Somut kelimesinin karşıtı olarak kullanılan soyut kelimesi, sözlük anlamı itibarıyla anlaşılması, kavranılması güç olan şekilde tanımlanabilir. Soyut ihbar ve şikâyetten kasıt ise anlaşılması, kavranılması güç, anlam bütünlüğü içermeyen, konusu müphem olan, belirli bir ifade ediş formunda olmayan ihbar ve şikâyet anlamına gelmektedir (Zengin, 2006, s. 88).

İhbar ve şikâyetin genel nitelikte değil özelleştirilmiş bir biçimde olması gerekmektedir. Örneğin; kamuya bağlı çalışan bir hekime muayene olan hastanın, hekimin kendisiyle

ilgilenmediğine yönelik şikâyeti genel niteliktedir. Ancak hekimin gerçekleştirdiği diz ameliyatı sonrası bacağında aksama meydana geldiğine yönelik şikâyet genel nitelikte olmamakla birlikte aynı zamanda somuttur (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 219).

3.1.4.2. İhbar ve şikâyetlerin kişi veya olay içermesi

İhbar ve şikâyetlerde kişi veya olayın belirtilmesi zorunludur. Kanun metninde “veya” bağlacının kullanılması kişi belirtilmesinin mümkün olmadığı durumlarda sadece olay belirtilmesinin evrakın işleme alınması için yeterli görüldüğünün bir işaretidir (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 220).

Kanun koyucu burada alternatifli bir yaklaşım benimsemiştir. Zira uygulamada, bazı durumlarda suç teşkil eden fiilin tespiti açık ve kolay bir şekilde yapılabilirken, failin kimliğine ulaşmak her zaman mümkün olmayabilmektedir. Nitekim kimi olaylarda, eylemi gerçekleştiren kamu görevlisinin yalnızca fiziki görünümüne dair bilgiler mevcut olabilir; ancak bu durum kimliğinin net biçimde saptanmasına yeterli olmaz. Bu nedenle, yapılan ihbar veya şikâyetin değerlendirmeye alınabilmesi için, ya suçun maddi olayına ilişkin belirgin unsurların ya da faile işaret edebilecek nitelikte asgari düzeyde tanımlayıcı bilgilerin ihbar ve şikâyetlerde yer alması gerekmektedir (Boz, 2014, s. 66).

3.1.4.3. İhbar ve şikâyetlerin ciddi bulgu ve belgelere dayanması

Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılan ihbar ve şikâyetlerin işleme alınabilmesi, ileri sürülen iddiaların ciddi nitelikteki bulgu ve belgelere dayanmasını gerektirmektedir. İhbar ve şikâyetle en azından kamu görevlisinin görevle bağlantılı olarak suç işlemiş olabileceğine ilişkin bir şüphe uyandırabilecek düzeyde bulgu ve belgenin bulunması zorunlu görülmektedir (Kızılyel, 2006, s. 125).

İddiaların dayandığı bilgi ve belgelerin “ciddi” olarak değerlendirilmesi hususunda yapılacak yorumun esnek bir çerçevede ele alınması, yasanın amacıyla da örtüşmektedir. Zira ceza hukuku bağlamında, isnat edilen fiil ve işlemlerin hukuki anlamda suç teşkil edip etmediği çoğu zaman ancak uzun süren bir yargılama süreci sonucunda netleşebilmektedir. Bu nedenle, “ciddi bulgu ve belge” ifadesiyle doğrudan suçun kesin ve tam anlamda delillerle ispatlanmış olması değil, soruşturmayı başlatmaya yetecek ölçüde bir “delil başlangıcı”nın mevcut olması anlaşılmalıdır (Kızılyel, 2006, s. 126).

3.1.4.4. İhbar ve şikâyetle bulunan kişinin bilgilerinin yer alması

İhbar ve şikâyet, dilekçe ile yapıldığı durumlarda MKGYK’ya göre dilekçe sahibinin adı, soyadı, imzası ve adresinin bulunması şart koşulmuştur. İhbar ve şikâyetler sözlü olarak da

yapılabilir. Sözlü biçimde yapılan ihbar ve şikâyetler tutanağa geçirilip ihbar ve şikâyetle bulunana imzalatılır (Topuz, 2005, s. 161). Sözlü olarak gerçekleştirilen ihbar veya şikâyetlerin tutanak altına alınması hâlinde, ilgili bildirim açısından öngörülen şekil şartlarının aranmasına gerek bulunmamaktadır (Kızılyel, 2006, s. 127).

Vatandaşların kamu gücünü kullanan memurlar veya kamu görevlileri aleyhine, kendi kimlik bilgileriyle ihbar veya şikâyetle bulunmalarının her zaman kolay olmadığı bilinmektedir. Bu nedenle, yapılan başvuruların azımsanamayacak bir kısmının, gerçeğe aykırı kimlik bilgileriyle gerçekleştirilmesi olgusu, uygulamada karşılaşılan yaygın bir durumdur. Bu bağlamda, dilekçenin şekil şartlarına sıkı biçimde bağlı kalınarak değerlendirilmesi, içerikte yer alan ciddi iddialara rağmen görev suçu teşkil eden eylemlerin açığa çıkarılmasını zorlaştıracaktır. Bu sakıncayı bertaraf etmek amacıyla yasa koyucu, MKGYK'nın 4.maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde iddiaların doğruluğunun tereddüde yer bırakmayacak nitelikte belgelerle desteklenmesi halinde, dilekçenin şekil şartlarına yani ad, soyad, imza ve adres gibi unsurların doğruluğu aranmaksızın işleme alınabileceğini hüküm altına almıştır (Kızılyel, 2006, s. 127). Eş deyişle iddia edilen hususun doğruluğu belgelerle ortaya konduğunda; dilekçede şekli hatalar olsa bile ihbar veya şikâyet işleme konulur. Belirtilen koşulları taşımayan ihbar ve şikâyetlerin nasıl ele alınacağı da mevzuat kapsamında ayrıca düzenlenmiştir.

3.1.5. Taşınması Gereken Nitelikleri Haiz Olmayan İhbar ve Şikâyetler

İhbar ve şikâyetlerin, bir önceki kısımda irdelenen şartları taşıyıp taşımadığına dair değerlendirmeyi yapma görevi, ihbar ve şikâyeti alan Cumhuriyet savcısında ve izin vermeye yetkili makamdadır (Gökcan & Artuç, 2016, s. 573). Bu değerlendirme sonucunda gerekli nitelikleri haiz olmadığı anlaşılan ihbar ve şikâyetin işleme konulmayacağı ve durumun ihbar ya da şikâyetle bulunana bildirileceği MKGYK'nın 4.maddesinin dördüncü fıkrasının birinci cümlesinde düzenlenmiştir.

Bir ihbar veya şikâyetin işleme alınmaması durumunda, bu durumun ilgisine bildirilebilmesi için mutlaka bir karar ya da onayın mevcut olması gerekir. İşleme konulmayan ihbar ya da şikâyetler, resmi yazı ile ilgili kişiye bildirilmekte; bu yazıda, idarenin konuya ilişkin iradesini ortaya koyan yetkili kişinin imzası yer almaktadır. Bu bağlamda, söz konusu bildirim işlemi, hukuken karar niteliği taşımaktadır. Soyut ve genel nitelikte, herhangi bir kişi ya da somut olaya yöneltilmeyen ihbar ve şikâyetlerde işlem yapılması mümkün olmadığından, bu tür başvurular hakkında “işlemden kaldırma” kararı verilmesi isabetli olmayacaktır. Bunun yerine, “işleme konulmama” kararının verilmesi daha uygun olacaktır (Gökcan & Artuç, 2016,

s. 573). İşleme konulmama kararına karşı başvurulacak bir kanun yolu olup olmadığının irdelenmesi gerekmektedir.

Soruşturma izni vermeye yetkili merciler tarafından verilen işleme konmama kararına karşı ihbar veya şikâyetle bulunanın, kararın tebliği tarihinden itibaren on gün içerisinde itiraz yoluna başvurabileceği MKGYK'nın 9.maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Danıştay'ın istikrar kazanmış içtihatlarında, soruşturma izni vermeye yetkili merciler tarafından verilen işleme konulmama kararlarına karşı Cumhuriyet Başsavcılıklarının itiraz hakkının bulunmadığı yönünde bir değerlendirmeye yer verilmiştir. Bu değerlendirme, anılan karar türüne karşı Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından başvuru yapılabileceğini açıkça öngören herhangi bir yasal düzenlemenin mevcut olmamasına dayandırılmıştır. Nitekim 20.08.2016 tarihli ve 6745 sayılı Kanun'un 44. maddesiyle MKGYK'nın 9. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesine, "Cumhuriyet başsavcılığı ve şikâyetçi" ibaresinden hemen sonra gelmek üzere, "izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme koymama kararına karşı da şikâyetçi" ifadesi eklenmiştir. Bu değişiklik Danıştay tarafından işleme konulmama kararlarına karşı yalnızca şikâyetçiye itiraz hakkı tanındığı, Cumhuriyet savcılıklarının ise bu kararlara karşı başvuru yoluna gidemeyeceği şeklinde yorumlanmıştır (Danıştay 1. Dairesi, 2025a).

Cumhuriyet savcıları tarafından verilen işleme konmama kararına karşı ise itirazda bulunup bulunulamayacağı hususu MKGYK'da açıkça düzenlenmemiştir. Danıştay, Cumhuriyet savcısı tarafından verilen işleme koymama kararlarına karşı MKGYK kapsamında herhangi bir itiraz yolu öngörülmemiş olması gerekçesine istinaden bu kararlara karşı itirazların incelenmeksizin reddine karar vermektedir (Danıştay 1. Dairesi, 2025b).

Yargıtay'ın Cumhuriyet savcısının işleme koymama kararının da idari yargı denetimine tabi olduğuna dair kararları mevcuttur (Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 2007). Ancak Yargıtay daha yakın tarihli kararlarında bu görüşünde rücu ederek Cumhuriyet savcısı tarafından verilen işleme konulmamasına dair kararların ceza soruşturmasına dayanmadığı ve kovuşturmasızlık vasfında olmadığından 5271 sayılı CMK'nın 172 ve 173.maddeleri kapsamında itiraza konu bir karar sayılamayacağına hükmederek görüş değiştirmiştir (Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 2016b; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 2021).

Doktrinde Cumhuriyet savcıları tarafından verilen işleme konmama kararlarının MKGYK'dan kaynaklanmakta olduğu için Kanun'da öngörülen itiraz usulünün bu kararlar için de geçerli olduğunun savunan görüşler mevcuttur (Bektur, 2020, s. 215). Ayrıca itiraz usulünün öngörülmemesine rağmen kararı veren ilgili Cumhuriyet savcısının üzerinde Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemeleri'nin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında 5235 Sayılı Kanun'un 18. Maddesi'ne göre gözetim ve denetim yetkisi olan Cumhuriyet

Başsavcılığı nezdinde idari başvuru imkânı bulunduğunu savunan görüşler de vardır (Kurt, 2014, s. 53).

Ancak Yargıtay ve Danıştay’ın güncel kararları ile paralel biçimde Cumhuriyet savcıları tarafından verilen işleme konmama kararının kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararlar olmaması nedeniyle itirazının mümkün olmadığını savunan Kınalıtaş ve Aslan’ın (2003) görüşü uygulamada ağırlıklı olarak kabul görmüştür. İhbar ve şikâyetlerin değerlendirilip işleme alınıp alınmayacağına ilişkin usulî sürecin tamamlanmasının ardından, MKGYK kapsamındaki esas aşama olan “ön inceleme” süreci başlamaktadır.

3.2. ÖN İNCELEME AŞAMASI

MKGYK kapsamındaki memur ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılan ihbar veya şikâyetlerde ileri sürülen fiil ya da işlemlerin hukuki niteliklerinin belirlenmesine yönelik yürütülen inceleme ve araştırma süreci, “ön inceleme” olarak adlandırılmaktadır (Gökcan & Artuç, 2016, s. 580).

MKGYK’nın 5. maddesinin birinci fıkrasında, “İzin vermeye yetkili merci, bu Kanun kapsamına giren bir suç işlediğini bizzat veya yukarıdaki maddede yazılı şekilde öğrendiğinde bir ön inceleme başlatır.” hükmü yer almakta olup, bu düzenleme soruşturma iznini verecek makamın aynı zamanda ön incelemeyi de başlatacak makam olduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, ön inceleme sürecinin usulüne uygun şekilde yürütülebilmesi bakımından, bu süreci başlatmaya yetkili makamların kimler olduğunun açık bir şekilde belirlenmesi önem arz etmektedir. Aşağıda, ön incelemeyi başlatabilecek mercilere ve bunların yetki sınırlarına ilişkin düzenlemelere yer verilecektir.

3.2.1. Ön İncelemeyi Başlatabilecek Makamlar

Ön incelemeyi başlatabilecek merciler ile soruşturma izni vermeye yetkili merciler aynı olduğundan bu başlık altında soruşturma izni vermeye yetkili merciler hakkında bilgi verilecektir. Kanun, ön inceleme yapılması ile izin verilmesi yetkilerini birbirinden ayrı olarak düzenlememiştir (Salihoğlu & Demirkol, 2010, s. 49). MKGYK’nın 3.maddesinde kimlerin soruşturma izni verebileceği hususu net bir biçimde yer almıştır. Buna göre:

Soruşturma izni yetkisi

- a) İlçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında kaymakam,
- b) (**Değişik:6/12/2019-7196/51 md.**) İlde ve merkez ilçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kaymakamlar hakkında vali,
- c) Bölge düzeyinde teşkilatlanmış kurum ve kuruluşlarda görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında görev yaptıkları ilin valisi,

d) Cumhurbaşkanına veya Cumhurbaşkanlığına bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşlar ve bakanlıkların merkez ve bağlı veya ilgili kuruluşlarında görev yapan diğer memur ve kamu görevlileri hakkında o kuruluşun en üst idari amiri,

e) **(Değişik:6/12/2019-7196/51 md.)** (b) ve (c) bentlerindeki hükümler saklı kalmak kaydıyla Cumhurbaşkanı kararıyla atanan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında Cumhurbaşkanı veya ilgili bakan,

f) Türkiye Büyük Millet Meclisinde görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri ve yardımcıları hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı,

g) **(Değişik: 2/7/2018-KHK-703/196 md.)** Cumhurbaşkanlığında görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri hakkında Cumhurbaşkanı,

h) Büyükşehir belediye başkanları, il ve ilçe belediye başkanları; büyükşehir, il ve ilçe belediye meclisi üyeleri ile il genel meclisi üyeleri hakkında İçişleri Bakanı,

i) İlçelerdeki belde belediye başkanları ve belde belediye meclisi üyeleri hakkında kaymakam, merkez ilçelerdeki belde belediye başkanları ve belde belediye meclisi üyeleri hakkında bulundukları ilin valisi,

j) Köy ve mahalle muhtarları ile bu Kanun kapsamına giren diğer memurlar ve kamu görevlileri hakkında ilçelerde kaymakam, merkez ilçede vali,

Yokluklarında ise vekilleri tarafından bizzat kullanılır.

Yetkili mercilerin saptanmasında, memur veya kamu görevlisinin suç tarihindeki görevi esas alınır.

Ast memur ile üst memurun aynı fiile iştiraki halinde izin, üst memurun bağlı olduğu merciden istenir (4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun, 1999, m.3).

Görevle bağlantılı olarak işlenen suçlara ilişkin olarak adlî mercilerce kovuşturma yapılabilmesi, ilgili idarî makamın vereceği izne tabi tutulmuş olması nedeniyle, memurlar ve diğer kamu görevlileri bakımından izin vermeye yetkili merciler belirlenirken, atama usulleri ile idarî teşkilat yapısındaki hiyerarşik ilişkilerin esas alındığı madde gerekçesinde belirtilmiştir.

Bu maddede, hangi memur veya kamu görevlisi hakkında hangi makamın soruşturma izni vermeye yetkili olduğu ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Ayrıca, belirtilen yetkili makamların bulunmaması halinde, bu yetkinin vekâleten görev yapan kişiler tarafından kullanılabileceği öngörülmüştür (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 163). Yasa koyucu, sürecin gecikmesini önlemek amacıyla bu hükme yer vermiştir. Ayrıca, maddede yetkiyi kullanacak kişi bakımından “bizzat kullanma” ifadesinin özellikle vurgulanmış olması, kişiye bağlı bir yetki olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. İzin yetkisi yalnızca sahibince kullanılabilir; sahibi görevde değilse ancak vekili tarafından kullanılabilir. Yasa koyucunun bu düzenleme ile siyasi etkileri ve dış müdahale ihtimallerini asgari düzeye indirmeyi hedeflediği ifade edilmiştir

(Gökcan & Artuç, 2016, s. 584). Bu kapsamda örneğin ilçede görevli memur veya kamu görevlisi için ilçe idare kurulları değil bizzat ilçe kaymakamı tarafından bu yetki kullanılabilir.

Madde metninde, soruşturma izni vermeye yetkili merciin belirlenmesinde, memur veya diğer kamu görevlisinin suçun işlendiği tarihte yürüttüğü görevin esas alınacağı açıkça ifade edilmiştir. Bu doğrultuda, kamu görevlisinin fiilen görev yaptığı yerin yetkili merciince soruşturma izni verilmesi öngörülmekte; böylece suçun işlendiği tarihten sonra gerçekleşebilecek yer veya görev değişikliklerinin, yetkili merciin tespiti bakımından doğurabileceği karışıklıkların önüne geçilmesi amaçlanmaktadır (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 163).

Bu maddenin son fıkrasına göre idari teşkilatın çeşitli kademelerinde yer alan memur veya kamu görevlilerinin iştirak halinde suç işlemesi söz konusu olduğunda ön incelemeyi üst dereceli memur veya kamu görevlisinin statüsüne göre belirlenen makam başlatacaktır (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 165). Kanunen ve nitelikleri gereği tek kişi tarafından işlenmesi öngörülen bir suçun, birden fazla kişinin çeşitli biçimlerde katılımıyla gerçekleştirilmesi ya da bir kişinin, çok failli suçlara dâhil olmamakla birlikte icra sürecine katkı sunacak nitelikteki davranışlarla suça dâhil olması, iştirak olarak nitelendirilir (Koca & Üzülmüş, 2024, s. 450). Ortak merciin izin vermeye yetkili olması için, tüm faillerin aynı fiile iştirak etmiş olmaları gerekir. Eğer farklı kişiler, birbirinden bağımsız fiillere iştirak etmişlerse, bu durumda her fiil kendi içinde değerlendirilir ve izin süreci ayrı ayrı ele alınır. Suça iştirak eden kişilerden bazıları MKGYK kapsamı dışında kalıyorsa, yani memur veya kamu görevlisi sıfatını taşımayan gerçek kişilerse, bu kişilerin varlığı, MKGYK'nın hükümlerinin onlar bakımından uygulanmasını gerektirmez. Bu durumda, memur veya kamu görevlisi olmayan failler yönünden soruşturma genel hükümler çerçevesinde yürütülür (Gökcan & Artuç, 2016, s. 587). Birden fazla kurum veya kuruluşun memur ya da kamu görevlilerinin iştirak halinde aynı suçu işlemeleri durumunda, özellikle aralarında hiyerarşik ilişki bulunmayan örneğin Cumhurbaşkanlığı personeli ile Türkiye Büyük Millet Meclisi personeli gibi kişilerin birlikte suç işlemeleri halinde ön inceleme yapmaya veya eş deyişle soruşturma izni vermeye yetkili merciin açıkça belirtilmemesi, eleştiri konusu edilmiştir (Deniz, 1999, s. 147).

Buna ek olarak, sağlık meslek mensuplarına ilişkin soruşturmalar açısından 27 Mayıs 2022 tarihinde yürürlüğe giren 7406 sayılı Kanun ile 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'na eklenen geçici 13. madde önemli bir ayrık düzenleme getirmiştir. Bu düzenlemeye göre, yükseköğretim kurumlarındaki akademik personel dışındaki hekim, diş hekimi ve diğer sağlık meslek mensupları için, kamu ya da özel sağlık kuruluşlarında görev yapıyor olmalarına bakılmaksızın, teşhis, tedavi ve muayeneye ilişkin olarak yürütülecek adlî soruşturmalarda

MKGYK uygulanacaktır. Ancak soruşturma izni, Sağlık Bakanlığı bünyesinde kurulan Mesleki Sorumluluk Kurulu'ndan istenecektir. Kurul, özel hastaneler ve vakıf üniversitelerinde görev yapan sağlık çalışanları bakımından, il sağlık müdürlüklerinde görevli başkan ya da yardımcılarını ön inceleme yapmak üzere görevlendirebilir. Ayrıca, MKGYK'daki süre hükümleri burada iki katı olarak uygulanmakta; Kurul'un kararlarına karşı ise Ankara Bölge İdare Mahkemesi'ne itiraz yolu açık tutulmaktadır (3559 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu, 1987). Böylelikle sağlık çalışanları bakımından ön incelemeyi başlatabilecek makam yönüyle ayrıksı bir durum oluşturulmuştur.

Belirli bir eylem nedeniyle hangi makamın ön incelemeyi başlatma yetkisine sahip olduğunun belirlenmesi kadar, aynı konuda daha önce yapılmış bir ön incelemenin bulunup bulunmadığının tespiti de sürecin sağlıklı ilerlemesi açısından önemlidir.

3.2.2. Mükerrer Ön İnceleme

İhbar veya şikâyetten haberdar olan Cumhuriyet savcısı ya da soruşturma izni vermeye yetkili makam, aynı konuyla ilgili daha önceden yapılmış bir ön inceleme bulunup bulunmadığına dair bir araştırma yapmalıdır (Gökcan & Artuç, 2016, s. 609). MKGYK'nın 5.maddesine 5232 sayılı Kanun ile eklenen 2.fıkra bu husus açıkça düzenlenmiş olup madde metnine göre aynı konuyla ilgili daha önceden sonuçlandırılmış bir ön inceleme olması halinde müracaatın işleme konulmayacağı ancak daha önceki ön incelemenin neticesini etkileyecek yeni belgenin ihbar veya şikâyet eden tarafından sunulması halinde müracaatın işleme konulabileceği hüküm altına alınmıştır. Aynı hususta daha önce bir karar alınmış olmasına rağmen yeniden ön inceleme süreci başlatılırsa; ön inceleme ile görevlendirilen kişi, hazırlayacağı “inceleme raporu”nda bu durumu belirterek yetkili makama bildirmelidir. Yetkili makam da bu gerekçeye dayanarak ön inceleme emrini kaldırabilir (Salihoğlu & Demirkol, 2010). Bu bağlamda, “ön inceleme emri”nin kapsamı ve hukuki niteliği aşağıda ayrı bir başlık altında detaylı biçimde ele alınacaktır.

MKGYK'nın 5.maddesinin ikinci fıkrası 5271 sayılı CMK'nın 172.maddesinin ikinci fıkrasındaki kovuşturmayla yer olmadığına dair verilen karardan sonra yeni delil meydana çıkmadığı sürece aynı fiilden dolayı kamu davası açılmayacağına dair düzenleme ile paralellik arz etmektedir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 611).

3.2.3. Ön İncelemenin Başlatılmasına İlişkin Emir ve Görevlendirme İşlemleri

MKGYK'nın 5. maddesi uyarınca, soruşturma izni vermeye yetkili makamlar; kendilerine ulaşan, doğrudan tespit ettikleri ya da Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla bildirilen ve suç niteliği taşıdığı değerlendirilen eylem veya işlemler hakkında ön inceleme

yapılmasını sağlamakla yükümlüdür. Ön inceleme, ya bizzat yetkili makam tarafından ya da görevlendirilecek bir veya birden fazla denetim elemanı yahut inceleme konusu kamu görevlisinin hiyerarşik olarak üstü konumundaki bir kişi tarafından yürütülür.

Ön inceleme emrinde, incelemeye tabi tutulacak memur ya da kamu görevlisinin adı, soyadı, görevi, isnat edilen fiilin mahiyeti, bu fiille kamu görevlisi arasındaki olası bağlantı ile birlikte inceleme süresine dair bilgilere açıkça yer verilmesi gerekmektedir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 611). Yetkili merci, ön inceleme sürecini yürütmek üzere denetim elemanlarından birini görevlendirebilir (Salihoğlu & Demirkol, 2010, s. 60). İnceleme yapacakların hakkında ön inceleme yapılan memur veya kamu görevlisinin mensubu bulunduğu kamu kurum ve kuruluşlarının içerisinde belirlenmesinin esas olduğu Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun Uygulaması ile İlgili Olarak İçişleri Bakanlığınca Yürütülecek İşlemlere İlişkin Yönerge'nin 10.maddesinde belirtilmiştir (Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılanması hakkında kanunun uygulaması ile ilgili olarak İçişleri Bakanlığınca yürütülecek işlemlere ilişkin Yönerge, 2001).

İzin vermeye yetkili merciin, ön inceleme yapmak üzere kurum dışından ve kendisinin hiyerarşik olarak üstünde bulunan bir makam tarafından personel görevlendirilmesini talep edebilmesi, ancak ilgili memur veya kamu görevlisinin çalıştığı kurumda, incelemeyi yürütebilecek konumda bir üstünün bulunmaması halinde mümkündür. Bu durumda, yetkili merciin üst makamdan görevlendirme talebinde bulunması gereklidir (Salihoğlu & Demirkol, 2010, s. 61). Örneğin, ilçe tarım müdürü hakkında yürütülecek bir incelemede, aynı kurum içerisinde bu şahsın üstü konumunda bir görevli bulunmaması durumunda, incelemeyi yürütecek kişinin il tarım müdürlüğünden görevlendirilmesi gerekebilir. Bu bağlamda, ilçe kaymakamı, ilgili kişinin belirlenmesi amacıyla il valisinden talepte bulunmalıdır.

MKGKYK'nın 5.maddesinin ikinci fıkrasında yargı mensupları ile yargı kuruluşlarında çalışan kişilerin ve asker kişilerin başka mercilerin ön incelemelerinde görev alamayacağı belirtilmiştir. Askerlerle ilgili sınırlama, idarenin işine müdahil olmalarının askeriyei tartışmalı bir konuma çekeceği düşüncesiyle getirilmiştir. Yargı mensuplarıyla yargı kuruluşlarında çalışan zabıt kâtabi, mübaşir gibi personel için getirilen sınırlamanın maksadı ise ön incelemeye konu olayın sonrasında adli makamlara intikal edebilecek bir niteliğinin olması nedeniyle bu konuda adli işlemlere başlanmadan bir kanaate sahip olunmasının doğru olmayacağı düşüncesidir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 614). Aynı konuda daha önce yapılmış bir ön incelemenin varlığına ilişkin inceleme tamamlandıktan sonra, soruşturma izni vermeye yetkili makamın, yeni bir ön inceleme başlatabilmesi için gerekli emir ve görevlendirme işlemlerini usulüne uygun şekilde yerine getirmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, ön inceleme

sürecinin hukuka uygun biçimde başlatılması ve yürütülmesine dair usul ve esaslar aşağıda ele alınacaktır.

3.2.4. Ön İncelemeyi Yapacak Makam ve Görevlilerin Yetkileri

Ön inceleme yapmakla görevlendirilmiş olan kişi ya da kişilerin, bakanlık müfettişleri ile kendilerini görevlendiren soruşturma izni vermeye yetkili merciin tüm yetkilerini haiz olduğu hususu MKGYK'nın 6.maddesinde yer almaktadır. Ayrıca yine aynı kanun hükmünde ön inceleme görevlisinin gerçekleştirdiği işlemlerde evvela MKGYK hükümlerini uygulayacağı, bahse konu kanunda hüküm bulunmaması halinde ise 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'na göre işlem yapacakları düzenlenmiştir. Buradaki hukuki tartışma ön inceleme görevlisinin 5271 sayılı CMK'ya göre Cumhuriyet savcısının haiz olduğu yetkilerin ne kadarını kullanabileceği noktasında doğmaktadır.

Doktrinde MKGYK'da 5271 sayılı CMK'ya atıf yapılmasını geniş yorumlayarak ön inceleme görevlisinin Cumhuriyet savcısının sahip olduğu yetkilerin tamamını kullanabileceğini ifade eden yazarlar bulunmaktadır (Salihoğlu & Demirkol, 2010, s. 68; Kınalıtaş & Aslan, 2003, s. 40-45; Yurtcan, 2019, s. 743). Öte yandan ön inceleme görevlisinin Cumhuriyet savcısının sahip olduğu yetkileri kullanamayacağı, yalnızca bakanlık müfettişleri ile kendilerini görevlendiren mercilerin yetkilerini kullanabileceğini savunan yazarlar da bulunmaktadır (Gökcan & Artuç, 2016, s. 617). Bu bağlamda yalnızca bakanlık müfettişleri ile kendilerini görevlendiren mercilerin yetkilerini haiz olduğu yönündeki değerlendirme daha isabetli bir yorum olarak kabul edilmektedir.

Bilindiği üzere; Memurun Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat'ta benimsenen tahkik sistemine göre soruşturma; yönetsel makamlar tarafından yapılarak son soruşturma gerekli görülürse, dava direkt olarak soruşturan makam tarafından açılmaktaydı. Bu uygulamanın yürürlükte olduğu tarihlerde idari makamlar suç şüphesi ile başlayıp dava açılmasına kadarki safahatı adli makamların dahil olmadan yürüttükleri için Cumhuriyet savcısının haiz olduğu yetkilerinde kullanılması zorunluluğunun bulunduğu kabul edilebilir. Fakat MKGYK'nın yürürlüğe girmesi ile tahkik sistemi yerini izin sistemine bırakmıştır. MKGYK ile birlikte ön inceleme görevlisinden beklenen, bir hazırlık soruşturması dosyası oluşturmak değil; yalnızca, isnat edilen fiilin ciddiyetine ilişkin yetkili mercide makul ölçülerde bir kanaat oluşmasına katkı sağlamaktır. Bu çerçevede, ön inceleme görevlisinin rolü, artık geçmişte olduğu gibi adli nitelikte görev üstlenen ve gerçeği ortaya çıkarmaya çalışan bir "muhakkik" olmaktan ziyade, idari nitelikli bir inceleme yürütüp ilk değerlendirmeyi yapan görevli olarak tanımlanmaktadır (Akyıldız, 2001, s. 154-221). Kanun koyucu, eğer ön inceleme görevlilerinin, bakanlık müfettişleriyle birlikte kendilerini görevlendiren idari mercilerin

yetkilerine sahip olmalarının yanı sıra Cumhuriyet savcısına özgü yetkileri de kullanabileceklerini amaçlasaydı, bunu açıkça düzenleyebilirdi. Nitekim MKGYK'nın 6. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bütün yetkileri” ifadesi, müfettişlerin veya yetkili mercilerin ön soruşturmaya ilişkin olarak haiz oldukları yasal yetkileri örneğin, görevden uzaklaştırma, bilirkişi veya tanık dinleme, savunma alma ve keşif yapma gibi işlemleri kapsamak amacıyla kullanılmıştır (Gökcan & Artuç, 2016, s. 617). Ön incelemeyi yürüten görevlilerin sahip oldukları yetkilerin sınırları belirlendikten sonra, bu yetkilerin somut uygulama alanlarından biri olan ifade alma süreci ve bu sürece dair usul kuralları ayrıca değerlendirilmelidir.

3.2.4.1. İlgililerin beyanlarının alınması

Ön inceleme aşamasında MKGYK'da açık hüküm bulunmayan hallerde 5271 sayılı CMK'nın uygulanacağına değinilmişti. Bu bağlamda ifade alma işlemleri MKGYK'da açık bir düzenleme bulunmadığından 5271 sayılı CMK'ya göre yapılmalıdır. Ayrıca 01.06.2005 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren *Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği* ile bu Yönetmeliğin ekinde yer alan ifade tutanağı örneği de göz önünde bulundurulmalıdır (Yakalama, gözaltına alma ve ifade alma yönetmeliği, 2005).

İhbar eden veya müştekinin beyanlarının alınması

Suçu haber veren kişiye ihbar eden veya muhbir denir. Bu kişinin suçtan doğrudan doğruya zarar görmüş olması gerekmez. Suçtan zarar gören ve şikâyeti bulunan kişiye ise müştekiye ya da şikâyetçi denir (Özbek vd., 2024, s. 162). Ön incelemeyi yapan görevli imkân dâhilinde öncelikle ihbar eden veya müştekinin detaylı bir biçimde beyanlarını almalı, delillerinin ne olduğunu sormalı, suçtan zarar görüp görmediği hususunu açıklattırılmalıdır (Gökcan & Artuç, 2016, s. 619).

Ön inceleme görevlisi 5271 sayılı CMK'nın 233.maddesi uyarınca ihbar eden veya müştekiye çağrı kâğıdı tebliğ etmeli, CMK'nın 234.maddesindeki haklarını hatırlatmalı, çağrı kâğıdı içeriğindeki davete uymaması durumunda CMK'nın 235.maddesindeki işlemlerin kendisi hakkında uygulanabileceğini ihtar etmelidir (Akkan, 2009, s. 81). Bahse konu ihtar, çağrı kâğıdının zarfına bu hususlar yazılarak ihbar eden ve müştekiye ihtar edilir.

Hakkında ön inceleme yapılan kişinin beyanlarının alınması

Ön inceleme görevlisinin, hakkında ön inceleme yapılan kişinin beyanını alması gerektiği hususu MKGYK'nın 6.maddesinde açıkça belirtilmiştir. İlgili maddede, “...*hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisinin ifadesini de almak suretiyle...*” ifadesi

yer almakta ve ifade alma yükümlülüğü açıkça vurgulanmaktadır. Bu hüküm uyarınca ön inceleme görevlisini hakkında inceleme yaptığı kişinin beyanını alıp almamak konusunda takdir hakkı bulunmamaktadır (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 283).

Hakkında ön inceleme yapılan kişi 5271 sayılı CMK'nın 145.maddesi doğrultusunda çağırılma nedeninin açıkça belirtildiği bir davetiye ile çağrılır. Kişi geldiğinde ise; 5271 sayılı CMK'nın 147.maddesine göre ifade alınmadan önce yüklenen suçun ne olduğu bildirilir ve müdafî seçme veya baro tarafından bir müdafî görevlendirilmesini isteme hakkı olduğu, ifade vermeyebileceği (susma hakkı), lehine delil sunabileceği hususları açıkça anlatılır. Bu hakların tümü ifade alma işleminden önce ve tutanağa geçirilmek suretiyle açıklanmak zorundadır. Kendisine gönderilen davetiyeye rağmen beyan vermeye gelmeyen kişi hakkında ön inceleme görevlisinin 5271 sayılı CMK'nın 146.maddesinde düzenlenen zorla getirme kararı verilmesini talep edip edemeyeceği hususunda farklı görüşler mevcuttur.

Salıhoğlu ve Demirkol'a (2010) göre hakkında ön inceleme yapılanın zorla getirilmesi mümkün olmakla beraber zorla getirme kararının kim tarafından verileceğinin açık olmadığı değerlendirilmiştir. Gökcan ve Artuç'a (2016) göre ise zorla getirme kararı ön inceleme görevlisinin Cumhuriyet savcısından bu kişi hakkında zorla getirme kararı düzenlenmesini istemesi için talepte bulunması, Cumhuriyet savcısının da bu talebi yetkili hâkimin önüne götürerek zorla getirme kararı istemesi, yetkili hâkimin de uygun bulması halinde zorla getirme kararı vererek hakkında ön inceleme yapılan kişinin beyanının alınabileceğini değerlendirmiştir. Pınar ve Çalışkan'a (2020) göre ön inceleme yapan görevli zorla görevlisi hakkında ön inceleme yapılan kişi hakkında doğrudan Sulh Ceza Hâkimliği'nden zorla getirme kararı (ihzar müzekkeresi) çıkartılmasını talep edebilir. Sulh Ceza Hâkimliği'nden alınan zorla getirme kararının infaz edilmesi için de karar ilgili kolluğa gönderilir şeklinde değerlendirme yapılmıştır.

Uygulamada Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma izni talep edilmeden bir diğer deyişle ön inceleme aşamasına geçilmeden önce ihbar veya şikâyet üzerine bir dosya oluşturulmaktadır. Bu dosya kapsamında istenen soruşturma izni üzerine başlanan ön inceleme aşamasında, ön inceleme görevlisi inceleme yürüttüğü kişi hakkında zorla getirme kararı verilebilmesi maksadıyla Cumhuriyet savcısına talebini iletebilmesi, Cumhuriyet savcısının da bu talebi yetkili hâkime iletmesi mümkündür. Ancak soruşturma izni vermeye yetkili merciin doğrudan kendisine yapılan ihbar veya şikâyet üzerine başlattığı ön inceleme süreçlerinde, henüz Cumhuriyet Başsavcılığı'nda oluşturulmuş bir dosyanın bulunmaması nedeniyle, zorla getirme kararı için yapılacak talebin usul açısından sorun yaratabileceği değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, ön inceleme görevlisinin talebine istinaden Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde

bir dosya oluşturulması ve bu dosya üzerinden yetkili hâkime talepte bulunulmasının, sürecin hukuki temellendirilmesi açısından daha uygun olacağı düşünülmektedir.

5271 sayılı CMK'nın 148.maddesinde düzenlenen şüpheli veya sanığın beyanının özgür iradesine dayanması gerektiği, bu iradeyi etkileyebilecek şekilde kötü muamelede bulunulması, işkence yapılması, ilaç verilmesi, aldatma, yorma, cebir veya tehditte bulunulması ya da bedensel ve ruhsal müdahale içeren araçların kullanılmasının yasak olduğu, kanuna aykırı bir yarar vaat edilemeyeceği, bu tür yasak yöntemlerle elde edilen ifadelerin rıza ile verilmiş olsa bile delil olarak değerlendirilemeyeceği hususu ön inceleme aşaması ve ön inceleme görevlileri bakımından da geçerli olacaktır.

Tanık beyanlarının alınması

Ceza muhakemesi bağlamında tanıklık, uyuşmazlığa konu olayın bireyin beş duyusu aracılığıyla algılanması ve bu gözlemlerin kovuşturma aşamasında mahkeme huzurunda sözlü olarak aktarılması biçiminde tanımlanır (Feyzioğlu, 1996, s. 28). MKGYK'nın 6.maddesinde “tanık dinleme” yerine “bilgi toplama” ibaresinin yer alması sebebiyle ön inceleme görevlisinin teknik anlamda tanık dinleyemeyeceğini, sadece ifade alma işlemi yapabileceğini savunan yazarlar vardır (Gökcan & Artuç, 2016, s. 622). Ön inceleme görevlisinin tanık dinleme yetkisini haiz olduğunu savunan yazarlar da vardır (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 282).

Gökcan ve Artuç'a (2016) göre ön inceleme görevlisinin dinlediği bilgi ve görgüsü bulunan kişilere ilişkin 5271 sayılı CMK'nın tanıklığa ilişkin hükümleri denk düştüğü ölçüde uygulanacaktır. Bu nedenle de örneğin tanığın zor getirilmesine ilişkin hükümler ön inceleme görevlisinin işlemleri kapsamında uygulama alanı bulamayacaktır. Pınar ve Çalışkan'a (2020) göre ise ön inceleme görevlisi tutuklu ve acele işlerde tanığın zorla getirilmesine ilişkin hükümleri uygulayabilecektir. Ön inceleme görevlisinin zorla getirilmeye ilişkin kararı nasıl talep veya tanzim edeceği, nasıl icra edeceği veya ettireceği muğlak olduğundan uygulamada bu sürecin gerçekleşmesinin mümkün olmadığı kabul edilmelidir.

Ön inceleme konusu olaya ilişkin bilgi ve görgüsü bulunan kişi 5271 sayılı CMK'nın 43.maddesine göre çağrı kâğıdı ile davet edilir. Çağrı kâğıdının yanı sıra elektronik araçlar kullanmak suretiyle de tanıklar davet edilebilirler (İzmir, 2019, s. 94). Ön incelemenin yapıldığı yerde ikamet etmeyen tanık, istinabe yoluyla bulunduğu yerde de dinlenebilmektedir.

İfade verecek olan kişinin kimliği tespit edilir, hakkında ön inceleme yapılan kişiyle akrabalık bağı bulunup bulunmadığı sorulur. Akrabalık bağının sorulmasının sebebi, 5271 sayılı CMK'nın 45.maddesine göre şüpheli veya sanığın nişanlısı, evlilik sona ermiş olsa bile eşi, kan veya kayın hısımlığından üstsoy ve altsoyu, üçüncü derece dâhil kan hısımları ile ikinci

derece dâhil kayın hısımları ve aralarında evlatlık bağı bulunan kişiler tanıklıktan çekinme hakkına sahip olmasıdır. Mezkûr hüküm ön inceleme görevlisinin bu kapsamda dinlediği kişiler bakımında da uygulanmalıdır. İfade verecek olan kişi, hakkında ön inceleme yapılan memur veya kamu görevlisi ile 5271 sayılı CMK’da sayılan akrabalık bağı bulunan bir kişi ise kendisine tanıklıktan çekinme hakkı hatırlatılmalıdır.

Tanıklara yemin ettirme, 5271 sayılı CMK’ya göre yalnızca hâkimler ve Cumhuriyet savcılarının yetkisindedir. Bu nedenle de ön inceleme görevlisinin bu kapsamda ifadesine başvurduğu kişiye yemin ettirmesi mümkün değildir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 625; Pınar & Çalışkan, 2020, s. 282). Bu hususun pratik bir sonucu olarak ön inceleme sürecinde gerçeğe aykırı beyanda bulunan tanıklar bakımından; 5237 sayılı TCK’nın 272.maddesinde düzenlenen yalan tanıklık suçunun daha fazla ceza öngören ikinci fıkrası değil birincisi fıkrası gündeme gelecektir (İnce Tunçer, 2020, s. 118).

Alınan ifadeye ilişkin düzenlenen tutanaklar içerik ve biçim açısından hatasız olmalıdır. Bu tutanaklarda kazıntı, silinti veya sonradan ekleme izlenimi veren düzeltmelere yer verilmemeli; birden fazla sayfadan oluşan tutanakların her sayfası, ifade veren kişi, ön inceleme görevlisi ve varsa kâtip tarafından ayrı ayrı imzalanmalıdır (Salihoğlu & Demirkol, 2010, s. 73).

3.2.4.2. Bilirkişiye başvurma

6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu’nun 2. maddesinde, “Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde oy ve görüşünü sözlü veya yazılı olarak vermesi için başvurulacak gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi” ifadesiyle bilirkişi tanımlanmıştır (6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu, 2016). Teknik bilgi, fizik, kimya, matematik gibi pozitif bilim dallarına ilişkin verilerin uygulamaya aktarılmasını mümkün kılacak düzeyde bilgi birikimi olarak değerlendirilmektedir. Özel bilgi ise, hukuk disiplini dışındaki belirli bir bilim alanında yürütülen araştırmalar sonucu elde edilen bulgulara dair bilgi olarak tanımlanır (Şahin & Göktürk, 2024, s. 445).

Çözümü, özel ya da teknik uzmanlık gerektiren konular söz konusu olduğunda, ön inceleme görevlisi de bilirkişiye başvurabilir (Salihoğlu & Demirkol, 2010, s. 73). Bilirkişi incelemesi yaptırılması; ön inceleme görevlisinin bir karar vermesi, kararında cevaplanmasını istediği teknik veya özel bilgiye dair soruların açıkça yer alması ve görevin ifa süresinin belirtilmesi gerekir. Bilirkişi, kendisine tevdi edilen konuya ilişkin incelemeyi tamamladığında, yaptığı işlemleri ve ulaştığı sonuçları içeren raporunu imzalayarak ön inceleme görevlisine teslim eder veya gönderir. Danıştay 1. Dairesi 2010 tarihli bir kararında sağlıklı karar

verilebilmesi için konunun uzmanı bilirkişilerden kapsamlı bir rapor alınması ve yapılacak ön incelemede diğer belgelerle birlikte bu bilirkişi raporunun da değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Danıştay 1. Dairesi, 2010a). Gerçekleştirdiği çalışma karşılığında bilirkişiye ücret ödenir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 627). Ön inceleme aşamasında bilirkişiye ücretin hangi kurumun bütçesinden ödeneceği açık değildir. Ödemenin, ön inceleme görevlisini atayan kurumun bütçesinden ödenmesi uygun ise de ödenek bulunmaması durumunda yapılacak işlemler belirsizdir. MKGYK'ya veya 5271 sayılı CMK'ya bu hususta bir hüküm eklenmesinde yarar vardır (Salihoglu & Demirkol, 2010, s. 74).

3.2.4.3. Keşif yapılması

Keşif, kural olarak mahkeme; istisnai hallerde ise hâkim, naip hâkim, istinabe olunan hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda Cumhuriyet savcısı tarafından gerçekleştirilebilen bir faaliyettir. Keşfin temel amacı, delillerin, olay yerinin, olayda kullanılan araçların ve suçun konusunun mevcut durumu ile olayın oluş sürecine ilişkin bilgi ve kanaat elde etmektir. İkincil olarak ise, keşif sırasında rastlanabilecek yeni delillerin tespiti ve toplanması hedeflenir. Bu çerçevede, suçun işlendiği yer, suçla bağlantılı eşya, iz, eserler ya da kişiler üzerinde bu unsurların varlığı, konumu ve niteliklerine dair doğrudan beş duyu aracılığıyla yapılan araştırma işlemi olarak tanımlanır (Yıldız, 2011, s. 128).

Ön inceleme görevlisi, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, tutanağa bağlamak koşuluyla keşif yapma yetkisini haizdir (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 288). Kâtip olarak belirlediği kişiyle hatta lüzumuna binaen bilirkişi olarak belirlediği kişiyle dahi keşif yapması mümkündür (Gökcan & Artuç, 2016, s. 628). Keşif sonucu düzenlenen tutanakta gözlemlere yer verilmeli ve huzurdakilerin imzası alınmalıdır (Topuz, 2005, s. 203). Bilirkişiye başvurma hususunda olduğu gibi keşif faaliyetinden doğan masrafların hangi kurum tarafından karşılanacağı hususunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır.

3.2.4.4. Koruma tedbirlerine başvurma

Koruma tedbirleri, ceza muhakemesinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini temin etmek veya hükmün infazını mümkün kılmak amacıyla, yargılama süreci içerisinde başvuru ve gerekli görüldüğünde zor kullanılarak bazı temel hak ve özgürlüklere geçici olarak müdahale edilmesini içeren işlemler bütünüdür (Özbek vd., 2024, s. 281). 5271 sayılı CMK'da düzenlenen koruma tedbirleri; yakalama, gözaltına alma, tutuklama, adli kontrol, arama, elkoyma, iletişimin tespiti ve denetlenmesi, gizli soruşturmacı görevlendirme, teknik araçlarla izlemedir.

Salihoğlu ve Demirkol (2010) ön inceleme görevlisinin, suç belge ve aletlerine el koyma yetkisinin bulunduğunu ancak arama yapılmasına, tutuklanmasının talep edilmesine yetkisinin olmadığına dair görüş belirtmiştir. Pınar ve Çalışkan’a (2020) göre ön inceleme görevlisi arama ve elkoyma yapabilecek, tıpkı Cumhuriyet savcısı gibi ilgili hâkimlikten tutuklama talep edebilecektir. Bahse konu yazarların görüşünün temelini ise MKGYK’da hüküm bulunmayan hallerde 5271 sayılı CMK’daki hükümlerin uygulanacağını düzenleyen MKGYK’nın 6.maddesi oluşturmaktadır.

Gökcan ve Artuç’a (2016) göre ise ön inceleme görevlisi kendisinin bizzat toplayabileceği veya istinabe suretiyle başka yer merciinden toplatabileceği delilleri toplamaktan başka, CMK’da düzenlenen koruma tedbirlerine başvuramayacaktır. Soruşturma bakımından çok zorunlu ve gecikmesinde sakınca bulunan bir delilin elde edilmesi için koruma tedbirlerine başvurulması gerektiğinde ön inceleme görevlisinin Cumhuriyet savcısından bu konuda istemde bulunabileceği değerlendirilmiştir.

5271 sayılı CMK kapsamında öngörülen koruma tedbirleri, hangi makamlar tarafından uygulanabileceği hususunda açık bir şekilde düzenlenmiştir. Buna göre; bazı tedbirlere yalnızca hâkim tarafından karar verilebilmekte (örneğin tutuklama, adli kontrol, iletişimin tespiti ve denetlenmesi, gizli soruşturmacı görevlendirme, teknik araçlarla izleme), bazı tedbirlere ise gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından başvurulabilmekte (örneğin arama, elkoyma, yakalama), bazı tedbirler ise münhasıran Cumhuriyet savcısının takdirine bırakılmıştır (örneğin gözaltı işlemi). Buna karşılık, MKGYK’nın 6. maddesi uyarınca görevlendirilen ön inceleme görevlisinin, koruma tedbirlerine başvurup başvuramayacağı hususu açıkça düzenlenmemiştir. Ön inceleme görevlisine, süreç içerisinde doğrudan kolluk kuvvetlerine talimat verme yetkisinin tanınmamış olması, bu kişinin 5271 sayılı CMK kapsamındaki koruma tedbirlerine başvurmasını fiilen imkânsız hale getirmektedir. Koruma tedbirlerine başvuru imkânının bulunmaması, özellikle delillerin gecikmeksizin toplanması gereken durumlarda ciddi sakıncalar doğurabilmektedir. Bu durumun, MKGYK’la oluşturulan soruşturma izni sisteminin, maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını zorlaştıran bir kurum olduğunu gösterdiği değerlendirilmektedir.

3.2.5. Ön İnceleme Görevlisinin Görevi ve Raporu

Ön inceleme görevlisi, ön inceleme emri kendisine ulaştığında şikâyetin dayanağı olan belgeleri inceleyerek öncelikle ihbar eden veya müştekinin detaylı beyanını alacak, varsa delillerinin neler olduğunu mutlaka soracaktır. Bu işlemi takiben 5271 sayılı CMK’nın 147.maddesi uyarınca hakkında ön inceleme yürütülen memur veya kamu görevlisinin beyanı alınmalı, delilleri veya bildireceği tanıklar varsa bunların ikmali için kendisinden bilgi

edinilmelidir. İhbar eden veya müştekinin ile hakkında ön inceleme yürütülen memur veya kamu görevlisinin belirttikleri ve re'sen tespit edilen deliller toplanmalı, lüzumu halinde bilirkişi, keşif gibi delil elde etme yöntemlerinden yararlanılmalıdır. Deliller toplandıktan sonra imkân dâhilinde memur veya kamu görevlisinin yeniden beyanı alınarak delillere karşı savunması sorulmalıdır (Gökcan & Artuç, 2016, s. 630). Tüm bu aşamaları tamamlayan ön inceleme görevlisi, yürütülen işlemler neticesinde ulaştığı kanaatleri içeren bir rapor düzenleyerek, söz konusu raporu izin vermeye yetkili mercie sunar (Boz, 2014, s. 98). Ön inceleme raporu, yürütülen incelemenin esasını ve ulaşılan sonuçları içeren bir rapor türü olup, bu raporun, ön incelemeyi gerçekleştiren kişi veya kişiler tarafından imzalanarak mühürlenmesi gerekmektedir (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 291). Ön inceleme raporunun yetkili makama sunulmasıyla birlikte, ön inceleme görevlisinin görevi sona ermiş olur (Bozkurt R. E., 2020, s. 58). MKGYK'nın 5.maddesine göre ön inceleme görevlisi olarak atanan kişiler, genel itibariyle hukuk eğitiminden geçmemiş, maddi ceza hukukuna uygun olarak suç nitelenmesine dair bilgisi olmayan, idari hiyerarşi içerisinde yer alan, ita amirlerine bağlı ve etkiye açık kimselerdir. Bu şart bağlamında, ön inceleme görevlisinin görevini tam bir bağımsızlık ve tarafsızlık içinde etkili biçimde yürütebilmesi mümkün görünmemektedir (Şahin, 2015, s. 257).

MKGYK'da ön inceleme raporunun şekline ilişkin açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir (Salihoğlu & Demirkol, 2010, s. 80). Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun Uygulaması ile İlgili Olarak İçişleri Bakanlığınca Yürütülecek İşlemlere İlişkin Yönerge'nin ekinde ön inceleme raporuna örnek teşkil edecek bir format sunulmuştur. Buna göre raporda; başlangıç şekli ve tarihi, ihbar eden veya müşteki, ileri sürülen iddia, öğrenme tarihi, olay yeri ve tarihi, hakkında ön inceleme yapılan kişiler, kapsam dışı bırakılan konu ve kişiler, ön incelemenin konusu, hakkında ön inceleme yapılanların ifadesi, inceleme ve tahlil, sonuç, ekler ve dizi pusulası yer almalıdır (Salihoğlu & Demirkol, 2010, s. 80-82). Danıştay 1.Dairesi 2014 tarihli bir kararında ön inceleme kapsamındaki eyleme ilişkin olarak ilgili kişilerin isim ve görev unvanlarının belirlenmesi, ifadelerinin alınması, haklarında soruşturma izni verilmesi ya da verilmemesi yolunda bir öneri getirilmesi gerektiği halde bu hususlara aykırı gerçekleştiren ön incelemenin yeniden yapılması gerektiğini belirtmiştir (Danıştay 1. Dairesi, 2014).

Ön inceleme birden fazla kişi tarafından yapılmış ise, farklı görüşler raporda ayrı ayrı gerekçelendirilerek belirtilmelidir (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 291). Ön inceleme ile görevlendirilen kişi veya kişilerin düzenleyecekleri raporda yer verecekleri kanaatler, ön inceleme sürecinde elde edilen bilgi ve belgelerden doğrudan çıkarılabilecek açık sonucu farklı bir yöne çekebilecek nitelikte olmamalıdır. Belirtilen görüşlerin mutlaka gerekçeli olması

gerekmektedir (İzmir, 2019, s. 103). Danıştay’a göre ön inceleme görevlilerin elde edilen bulguların saptırılması, delillerin karartılması gibi davranış ve değerlendirmeleri hariç olmak üzere elde ettikleri belge ve bilgilerle uyumlu kanaatlerine göre getirdikleri teklifler nedeniyle sorumlu tutulamazlar (Danıştay 1. Dairesi, 2025c).

Buna karşılık, Yargıtay 2010 tarihli bir içtihatında ön inceleme aşamasındaki işlemlerin gereği yerine getirilmemesi halinde ön inceleme görevlisinin sorumluluğuna işaret etmiştir. İlgili kararda, bir lise müdürünün MKGYK uyarınca yürüttüğü ön soruşturma sırasında, tanık beyanlarını bizzat almadan, kâtip olarak görev yapan sanığın önünde tanıklara kendi el yazılarıyla ifade yazdırılması yönteminin uygulanması ele alınmıştır. Yargılamaya konu bu eylemin, kanıtlanması durumunda ön soruşturma işleminin yasaya uygun şekilde gerçekleştirilmemiş ve böylece katılanın hakkını araması engellenmek suretiyle mağduriyetine neden olunmuş bulunacağı kabul edilerek dosya sanığın hakkında verilen beraat kararını bozmuştur (Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 2010).

Ön inceleme raporunun düzenlenmesinin ardından, bu rapor doğrultusunda yetkili makamlarca yapılacak işlemler sürecine geçilmektedir.

3.2.6. Ön İnceleme Raporu Sonucunda Yetkili Makamlar Tarafından Yapılacak İşlemler

Ön inceleme görevlisinin, ön inceleme süreci sonucunda düzenlediği rapor ve eklerini, kendisini görevlendiren ve aynı zamanda soruşturma izni vermeye yetkili mercie sunmasının ardından, artık hakkında ön inceleme yürütülen memur veya diğer kamu görevlisi bakımından yetkili merci tarafından bir karar verilmesi aşamasına geçilmiş olur (Gökcan & Artuç, 2016, s. 634).

MKGYK’nın 7.maddesinin birinci fıkrasına göre yetkili merci, soruşturma izni verilmesine ilişkin kararını, suçun öğrenilmesinden itibaren, ön inceleme süreci dâhil olmak üzere, en geç otuz gün içinde vermekle yükümlüdür. Bu süre, zorunlu hallerin varlığı durumunda yalnızca bir defaya mahsus olmak üzere ve on beş günü aşmamak kaydıyla uzatılabilir. Doktrinde bu sürenin hak düşürücü veya zamanaşımı niteliğinde olmadığı, düzenleyici nitelikte olduğu savunulmuştur (Aslan & Altındağ, 2020, s. 186; Kınalıtaş & Aslan, 2003, s. 54; Boz, 2014, s. 103). Danıştay da, anılan bilimsel görüşlerle paralel biçimde içtihat geliştirerek, söz konusu sürelerin düzenleyici nitelikte olduğunu vurgulamıştır (Danıştay 1. Dairesi, 2015; 2017). Belirtmek gerekir ki uygulamada bahse konu düzenleyici süreler aşılmakta, soruşturmaların geciktirildiği görülmektedir.

Ön inceleme raporu ile ekleri incelendikten sonra hakkında ön inceleme yürütülen kişiye isnat edilen fiile dair Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından adli soruşturma açılmasının gerekip

gerekmediği belirlenir (Topuz, 2005, s. 222). Ayrıca MKGYK'nın 7.maddesinin ikinci fıkrası uyarınca da yetkili merci memur veya kamu görevlisi hakkında soruşturma izni verilmesine ya da verilmemesine dair bir karar vermek mecburiyetindedir. Bu hususta Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından 07.2.2000 tarihli ve 013/0165 sayılı yazı ile Danıştay'dan görüş talep edilmiştir. Danıştay da izin vermeye yetkili mercinin 30 + 15 günlük süreyi aşması halinde dahi olumlu ya da olumsuz bir karar vermek zorunda olduğu yönünde görüş belirtmiştir (Danıştay 1. Dairesi, 2000). Yargıtay da bu konuda Danıştay ile aynı görüşte olup idari görevinden dolayı suç işlediği ileri sürülen kişi hakkında soruşturma izni istendiğinde yetkili merciin MKGYK'ya uygun bir karar vermesinin zorunlu olduğunu belirtmiştir (Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 2009). Ayrıca Yargıtay 18. Ceza Dairesi, MKGYK gereği soruşturma izni gerektirmeyen bir suç için soruşturma izni verilmemesine dair karar veren İstanbul Valiliği'nin yetki aşımı yaptığını, soruşturma izni verilmemesi kararının yok hükmünde olduğunu karara bağlamıştır (Yargıtay 18. Ceza Dairesi, 2019).

Soruşturma izni vermeye yetkili merci, ön inceleme görevlisinin düzenlemiş olduğu raporu incelediğinde; hakkında suç isnadı bulunan kişinin MKGYK kapsamında yer almadığını, isnat edilen fiilin görev sebebiyle işlenmediğini ya da isnat konusu fiil veya failin mevzuatta öngörülen istisnalar arasında bulunduğunu tespit ederse, bu durumda söz konusu kişi hakkında soruşturmanın genel hükümlere göre ya da ilgilinin görevi dolayısıyla tabi olduğu özel usul hükümleri çerçevesinde yürütülmesi gerektiğini gerekçeleriyle birlikte belirtmek suretiyle dosyayı ilgili Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderir. Ayrıca, bu gönderme kararını varsa müşteki veya ihbar edene de bildirir. Ayrıca, yetkili merci; isnat edilen fiilin affa uğrayıp uğramadığını ya da suçun ceza zamanaşımına tabi olup olmadığını da tespit etmelidir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 635).

Soruşturma izni vermeye yetkili merci memur veya kamu görevlisine isnat edilen eylemin MKGYK kapsamında olmadığını değerlendirip evrakın Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine karar verdikten sonra ilgili Cumhuriyet savcısı tarafından isnat edilen eylemin MKGYK kapsamında görülmesi halinde; Cumhuriyet savcısının bu karara karşı kanun yollarına gitme yetkisinin bulunmaması gerekçesiyle evrakı tekrardan soruşturma izni vermeye yetkili mercie gönderdiği halde soruşturma izni vermeye yetkili merciin eylemi MKGYK kapsamında değerlendirilerek soruşturma izni verilmesine ya da verilmemesine dair karar vermesi gerektiği değerlendirilmiştir (Kınalıtaş & Aslan, 2003, s. 57). Öte yandan, soruşturma izni vermeye yetkili merciin, MKGYK kapsamına girmediğini değerlendirdiği bir fiil hakkında, Cumhuriyet savcısının ısrarı üzerine izin konusunda mutlaka karar vermesi gerektiğine dair kanuni bir zorunluluk bulunmadığı savunulmuştur. Bu görüşe göre, böyle bir durumda izin verilmemiş gibi değerlendirilerek MKGYK'nın 9. maddesindeki itiraz usulü işletilmeli; itiraz

mercii de fiilin Kanun kapsamı dışında olduğuna karar verirse, Cumhuriyet savcısı genel hükümlere göre soruşturma başlatmalıdır (Karavaizoğlu, 2010, s. 96). MKGYK'nın, Cumhuriyet savcısı ile müşteki veya ihbar eden açısından, evrakın soruşturma izni vermeye yetkili merci tarafından Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine ilişkin kararlara karşı herhangi bir itiraz yolu öngörmemesi; bu türden kararlara yönelik başvuru usullerine açıklık getirmemesi, uygulama bakımından ciddi bir belirsizliği göstermektedir. Bu eksiklik, özellikle soruşturma sürecinin hukuki güvencelerle desteklenmesi açısından MKGYK'nın uygulama yeterliliğine yönelik tereddüt oluşturmaktadır.

Yetkili merciin, ön inceleme sürecinde toplanan deliller üzerinde serbest bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Hakkında ön inceleme yürütülen memurun, isnat edilen suçta işlediğine yönelik az da olsa delil mevcutsa ve söz konusu fiil suç teşkil ediyorsa; ayrıca olayda ölüm, af veya zamanaşımı gibi bir hukuki engel de bulunmuyorsa, yetkili merci soruşturma izni vermek zorundadır (Çetin, 2003, s. 466). Bu değerlendirmeler ışığında, soruşturma izni vermeye yetkili merci tarafından soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine ilişkin kararların hangi koşullarda ve hangi hukuki gerekçelere dayanarak alınabileceği ayrı ayrı incelenmelidir.

3.2.6.1. Soruşturma izni verilmesi kararı

MKGYK kapsamında yürütülen ön inceleme sonucunda, soruşturma izni vermeye yetkili idari merci, hakkında ön inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisinin soruşturulmasına izin verilmesi gerektiği yönünde bir kanaate ulaşırsa, “soruşturma izni verilmesine” karar verir. Bu karar, ön inceleme konusu eylemlerin suç teşkil ettiğinin değerlendirilmesine bağlı olarak alınmakta olup, esasen Cumhuriyet Başsavcılığı'na hazırlık soruşturması yapma yetkisi tanıyan, hukuki niteliği itibarıyla idari bir işlemdir (Kınalıtaş & Aslan, 2003, s. 56; Topuz, 2005, s. 224; Boz, 2014, s. 105).

Soruşturma izni verilmesine karar verildiğinde, bu kararda bazı zorunlu unsurların yer alması gerekir. Bunlar arasında; ihbar veya şikâyetle bulunan kişinin adı, soyadı, adresi ile şikâyet tarihi; hakkında suç isnat edilen kamu görevlisinin adı, soyadı, görevi ve adres bilgileri öncelikle bulunmalıdır. Bunun yanı sıra, müştekinin ve memur veya kamu görevlisinin verdikleri ifadelerin özetine, isnat edilen fiil ya da işlem ile birlikte suçun işlendiği yer, tarih ve zaman aralığına da yer verilmelidir. Ayrıca, toplanan bilgi ve belgelerin, tanık beyanlarının özetinin sunulması; ileri sürülen olayların mevcut delillerle nasıl ilişkilendirildiğinin ortaya konulması; isnat edilen eylemin hangi mevzuat hükmüne göre suç oluşturduğunun belirtilmesi ve varılan sonuca hangi gerekçelerle ulaşıldığının açıklanması zorunludur. Son olarak, verilen

bu karara karşı hangi süre içinde, hangi usulle ve hangi yargı merciine başvuru yapılabileceği hususları da ayrıntılı şekilde gösterilmelidir (İzmir, 2019, s. 108).

MKGKYK'nın 8. maddesinin birinci fıkrasında, soruşturma izninin; şikâyet, ihbar veya iddia konusu olaylar ile bunlara bağlı olarak soruşturma sürecinde ortaya çıkabilecek hususları da kapsadığı hükme bağlanmıştır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, soruşturma sırasında izin verilen olay ve konudan tamamen farklı ya da bağımsız bir suç teşkil edebilecek bir fiilin tespit edilmesi durumunda, bu yeni fiil için ayrıca izin alınmasının zorunlu olduğu açıkça belirtilmiştir. Buna göre, soruşturmanın ilerleyen aşamalarında, ilk izin kapsamında değerlendirilemeyecek nitelikte yeni bir fiil ortaya çıkarsa, yeniden izin süreci işletilmelidir. Örneğin, bir kaymakam hakkında usulsüz sosyal yardım dağıtımı nedeniyle görevi kötüye kullanma suçundan ön inceleme başlatılmışken, inceleme sırasında söz konusu kaymakamın kamuya ait bir taşıtı şahsi işlerinde de kullandığı tespit edilirse, bu ikinci fiil ayrı bir suç niteliği taşıdığından, yeni bir izin alınması zorunludur. Öte yandan, aynı maddenin üçüncü fıkrasında, yalnızca suçun hukuki niteliğinde bir değişiklik meydana gelmesinin yeniden izin alınmasını gerektirmeyeceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla, soruşturma konusu eylem aynı kalmakla birlikte, bu fiilin farklı bir ceza normu kapsamında değerlendirilmesi söz konusuysa, yeniden izin alınmasına gerek bulunmamaktadır (Karavaizoğlu, 2010, s. 97). Örneğin, bir vergi dairesi memuru hakkında, bir mükellefin vergisel işlemleriyle ilgili gizli bilgileri üçüncü kişilere aktardığı gerekçesiyle kişisel verileri hukuka aykırı olarak yayma suçundan soruşturma başlatılmış; ancak inceleme sonucunda, aynı fiilin görevi kötüye kullanma suçu kapsamında değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmışsa, burada fiil değişmemiş, yalnızca hukuki vasıflandırma farklılaşmış olduğundan, yeniden soruşturma izni alınmasına gerek yoktur. Bununla birlikte, yapılan ön inceleme sonucunda soruşturma izni verilmesine gerek görülmeyen durumlar da söz konusu olabilmektedir.

3.2.6.2. Soruşturma izni verilmemesi kararı

Soruşturma izni verilmemesi kararı, ön inceleme sonucunda yetkili idari mercinin, hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisinin suç işlediği yönündeki iddianın somut delillere dayanmadığı, hukuken soruşturma açılmasını gerektirecek nitelikte olmadığı kanaatine varması durumunda verdiği karardır. Bu karar, genellikle ön inceleme raporundaki değerlendirmelerle örtüşmekle birlikte, yetkili merci bu rapora bağlı olmaksızın farklı bir sonuca varabilir. Ancak rapora aykırı şekilde karar verilmesi halinde, bu kararın açık ve gerekçeli biçimde dayanaklarıyla birlikte ortaya konulması zorunludur. Soruşturma izni verilmemesi yönündeki karar, “soruşturma izni verilmemesine” şeklinde ifade edilir (Topuz, 2005, s. 224; Akkan, 2009, s. 94).

Soruşturma izni verilmemesi kararı; yetkili idari mercinin, ön inceleme sonucunda hakkında suç isnadı bulunan memur veya diğer kamu görevlisinin isnat edilen fiili işlemediği, fiilin ceza hukuku kapsamında suç teşkil etmediği, eylemin yalnızca disiplin cezası ya da idari para cezasını gerektiren bir mahiyette olduğu veya yalnızca tazminatla sonuçlanabilecek bir hukuki ihtilaf niteliği taşıdığı sonucuna varması ve isnat edilen suça ilişkin yeterli delilin bulunmadığını tespit etmesi halinde verdiği karardır (Boz, 2014, s. 106).

Soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararın, denetim ve itiraz mercileri tarafından değerlendirilebilir nitelikte olması için; müştekinin ve hakkında karar verilen memur veya kamu görevlisinin kimlik bilgileri, isnat edilen eylemin mahiyeti ile ön inceleme sürecinde gerçekleştirilen işlem ve tespitlerin tıpkı soruşturma izni verilmesine dair kararda olduğu gibi ayrıntılı biçimde ortaya konulması gerekmektedir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 636). Soruşturma izni verilmesi veya verilmemesi dışında, yetkili merci tarafından farklı nitelikte kararların da alınabildiği durumlar mevcuttur ki, bu kararlar aşağıda “Diğer Kararlar” başlığı altında ele alınacaktır.

3.2.6.3. Diğer kararlar

Yetkili idari merci, soruşturma izni verilmesi veya verilmemesi dışında, ön inceleme sürecinin özelliğine göre başka nitelikte kararlar da verebilmektedir. Bu kararlar, doğrudan soruşturma açılmasına ilişkin olmayıp, daha çok sürecin tamamlanması ya da şeklen değerlendirilmesiyle ilgilidir.

Ön inceleme raporunda usul veya esas yönünden eksiklik tespit edilmesi halinde, yetkili merci bu raporun aynı görevliye tamamlatılmasına karar verebileceği gibi, gerek görmesi durumunda başka bir raportör görevlendirerek yeni bir ön inceleme yapılmasını da isteyebilir (Kınalıtaş & Aslan, 2003, s. 56).

İhbar veya şikâyet, somut ve ciddi bulgular içermiyorsa, soyut isnatlara dayanıyorsa veya ön inceleme yapılmasını gerektirmeyecek nitelikteyse, yetkili merci tarafından işleme koymama kararı verilebilir (Boz, 2014, s. 107). Uygulamada, bazı soruşturma izni vermeye yetkili idari mercilerin, Cumhuriyet savcısının soruşturma izni talebine cevaben usule aykırı olarak işleme koymama kararı verdikleri görülmektedir. Oysa bu tür bir karar, yalnızca ihbar veya şikâyetin doğrudan ilgili idari mercie yapılması halinde söz konusu olabilir. Şayet ihbar Cumhuriyet Başsavcılığına yapılmış ve savcılık makamı bu ihbar üzerine izin talebinde bulunmuşsa, bu durumda ihbar işleme alınmış demektir. Böyle bir durumda, yetkili merci yalnızca soruşturma izni verilmesi ya da verilmemesi yönünde karar verme yetkisine sahiptir. Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan talep üzerine işleme koymama kararı verilmesi,

mevzuatta karşılığı olmayan bir tasarruftur ve hukuki dayanağı bulunmamaktadır. Bu nedenle, bu tür bir karar verildiğinde, ilgililer tarafından karara karşı itiraz yoluna başvurulması yerinde olacaktır (Aslan, 2021, s. 284). Soruşturma izni talebine rağmen işleme koymama kararı verildiği takdirde Cumhuriyet savcısı tarafından itirazda bulunulduğunda MKGYK'nın 9.maddesinde işleme koymama kararına yalnızca müştekinin itirazda bulunabileceği düzenlendiğinden Cumhuriyet savcısının itiraz hakkı bulunmadığı gerekçesiyle itirazın reddine karar verilme olasılığı bulunmaktadır. Özellikle Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından re'sen başlatılan bir memur veya kamu görevlisine dair soruşturmada, soruşturma izni talep edildiğinde; soruşturma izni vermeye yetkili merciin işleme koymama kararı vermesi sonucunda Cumhuriyet savcısının itiraz hakkı MKGYK'da açıkça düzenlenmediğinden itiraz reddolunması, ilgili memur veya kamu görevlisinin eyleminin soruşturulamaması sonucu doğabilecektir. Bu itibarla, işleme koymama kararlarına karşı yalnızca müştekilerin değil, Cumhuriyet savcılarının da itiraz edebilmesine imkân tanıyan bir düzenlemeye gidilmesi yahut sistematik aksaklıklara yol açtığı değerlendirilen MKGYK'daki soruşturma izni prosedürünün yürürlükten kaldırılması daha isabetli bir yaklaşım olacaktır.

MKGYK'nın kapsamı dışında kalan suçlar veya bu Kanun'a tabi olmayan görevliler hakkında ön inceleme yapılmışsa ya da takibi şikâyetle bağlı suçlarda şikâyetçinin şikayetinden vazgeçtiği durumlar söz konusuysa, yetkili idari merci tarafından karar verilmesine yer olmadığı yönünde bir karar tesis edilmesi gerektiği savunulmaktadır (Salihoğlu & Demirkol, 2010, s. 84). Bu kararın verilmesi durumunda müştekinin veya ihbar edenin itiraz merciine süresi içerisinde itiraz edebileceği belirtilmiştir (Topuz, 2005, s. 165). Fakat bu görüş; MKGYK'da ve yargı kararlarında ihbar edene itiraz hakkının tanınmaması, itirazın yalnızca soruşturma izni verilmesine ya da verilmemesine dair kararların ortadan kaldırılmasını sağlayan bir yol olması nedeniyle bahse konu hukuka aykırılığın çözüm yolunun itiraz mercii olmadığı belirtilerek eleştirilmiştir (Boz, 2014, s. 107).

Soruşturma izni verilmesine, verilmemesine ya da diğer karar türlerinin hukuki denetime elverişli hale gelmesi, tebliğ usulü ve itiraz hakkının nasıl düzenlendiğiyle doğrudan ilişkilidir.

3.3. TEBLİĞ VE İTİRAZ

Tebliğ ve itiraz, MKGYK'nın soruşturma izni mekanizmasında dengeyi sağlayan iki temel güvencedir. Yetkili idari mercilerce verilen kararların ilgililer açısından hüküm ve sonuç doğurabilmesi, bu kararların usulüne uygun şekilde tebliğ edilmesi ve gerektiğinde öngörülen sınırlı itiraz yollarının işletilebilmesiyle mümkündür.

3.3.1. Kararın Tebliği

Ön inceleme aşaması sonunda soruşturma izni vermeye yetkili merci tarafından verilen soruşturma izni verilmesine ya da soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararlar; Cumhuriyet Başsavcılığı'na, hakkında ön inceleme yapılmış olan memur veya kamu görevlisine ve varsa müştekiye bildirilir. Bu husus MKGYK'nın 9.maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiştir. Ne var ki, MKGYK, soruşturma izni vermeye yetkili merciler tarafından verilen kararların hangi süre içerisinde Cumhuriyet Başsavcılığı'na bildirileceği ile hakkında karar verilen memur veya kamu görevlisi ve varsa müştekiye tebliğ edileceği hususlarında herhangi bir düzenleme öngörmemiştir. Soruşturma izni vermeye yetkili mercilerin kararlarını gecikmeksizin yetkili Cumhuriyet Başsavcılığı'na ve ilgililere ivedilikle tebliğ etmeleri gerekmektedir (İğdeler & Yusuf, 2000, s. 29). MKGYK'nın metnine bakıldığında suçtan zarar görmeyen ihbarcıya kararın tebliğ edilmesine dair bir hüküm bulunmadığından tebliğ edilmesine gerek bulunmamaktadır.

Bildirme işleminin ne şekilde yapılacağı MKGYK'da açıkça düzenlenmemiştir ancak bildirimin 7201 sayılı Tebligat Kanunu'na göre yapılması gerektiği konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır (Salihoğlu & Demirkol, 2010). Elektronik tebligat işlemleri de dâhil olmak üzere tüm tebligatların Posta ve Telgraf Teşkilatı aracılığıyla veya memur vasıtasıyla yapılacağı, 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 2. maddesi ile Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 4. maddesinde düzenlenmiştir (7201 sayılı Tebligat Kanunu, 1959; Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik, 2012). Ayrıca Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun Uygulaması ile İlgili Olarak İçişleri Bakanlığınca Yürütülecek İşlemlere İlişkin Yönerge'nin 32.maddesinde de soruşturma izni verilmesine dair kararın hakkında ön inceleme yapılan memur veya kamu görevlisine, soruşturma izni verilmemesine dair kararın ise Cumhuriyet Başsavcılığı'na ve varsa müştekiye tebliğ edileceği düzenlenmiştir.

Cumhuriyet Başsavcılığı'na yapılacak tebligat ise, 5271 sayılı CMK'nın 38. maddesi uyarınca, tebliğe konu evrakın aslının ilgili savcılığa teslimi suretiyle gerçekleştirilir. Evrakın teslim edildiği gün, ilgili Cumhuriyet savcısı tarafından belgeye tebligat tarihi yazılır ve imza edilerek tebellüğ işlemi tamamlanır. Danıştay, 2010 tarihli bir kararında; soruşturma izni kararının, müşteki ve Cumhuriyet Başsavcılığı'na usulüne uygun biçimde tebliğ edilmemesi nedeniyle, yazılı ve günlü-imzalı bildirim alındıklarına dayalı tebligat yapılması gerektiğini belirterek bu gerekçeyle dosyanın işlem yapılmak üzere mahalline iadesine hükmetmiştir (Danıştay 1. Dairesi, 2010b). Zira tebligat tarihi, itiraz süresinin başlangıç anını belirlediğinden, sonuçları bakımından özel öneme sahiptir.

3.3.2. Karara Karşı İtiraz Yolu

MKGYK, soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine dair kararlara karşı ilgililere itiraz hakkı öngörmüştür. Bu bölümde, itirazın usulü, kimlerin itiraz edebileceği, süresi ve mercii ile birlikte itirazın sonuçlandırılmasına ilişkin hükümler incelenecektir.

3.3.2.1. İtiraz edebilecek kişiler ve itiraz usulü

MKGYK'nın 9.maddesinin ikinci fıkrasına göre soruşturma izni verilmesine ilişkin karara karşı, hakkında ön inceleme yapılan memur veya kamu görevlisi; soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı ise Cumhuriyet Başsavcılığı veya müşteki tarafından itiraz edilebilir. Ayrıca, izin vermeye yetkili merci tarafından verilen işleme koymama kararlarına karşı da yalnızca müştekinin itiraz yoluna başvurabileceği düzenlenmiştir.

MKGYK'da itiraz dilekçesinin nereye verileceği yolunda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu nedenle, MKGYK'da yer alan başvuru yeri konusundaki boşluk; hakkında soruşturma izni verilen kişilerin, müştekilerin ve Cumhuriyet Başsavcılıklarının itiraz haklarının kısıtlanmaması ve taraflar arasında eşitliğin korunması amacıyla, Danıştay 1. Dairesinin istikrar kazanan içtihatları ile doldurulmuştur (Danıştay 1. Dairesi, 2024a; Danıştay 1. Dairesi, 2021). Söz konusu içtihatlara göre, itiraz dilekçeleri (postaya verilme hariç) kararı veren yetkili mercinin bağlı bulunduğu kurum veya kuruluşlara, Cumhuriyet Başsavcılığının yer aldığı adliyelere ya da ilgili bölge idare, idare veya vergi mahkemelerinden herhangi birine verilmelidir. Müşteki, memur veya kamu görevlisinin itiraz dilekçesini doğrudan itiraz merciine de verebileceği açıktır. Uygulamada itiraz dilekçeleri çoğunlukla "... Bölge İdare Mahkemesine gönderilmek üzere ... Valiliğine/Kaymakamlığına" şeklinde yazılarak doğrudan kararı veren makama sunulur; ilgili makam da dilekçeyi ve soruşturma dosyasını itiraz merciine iletir. Öte yandan Danıştay, işleme konulmama kararının tebliğ evrakı üzerine "işleme konulmama onayına itiraz ediyoruz" şeklinde yazılan notun usule uygun, itiraz iradesini ve gerekçelerini hukuka uygun şekilde ortaya koyan bir itiraz dilekçesi olarak kabulünün mümkün olmadığını 2025 tarihli içtihadında, itiraz mercileri arasında sayılmayan, yargısal bir niteliği ve görevi bulunmayan, Cumhurbaşkanlığına yapılan başvuruların kabulü konusunda yetkilendirilen CİMER'e yargı mercilerine sunulması gereken dilekçelerin verilemeyeceğini açıkladıktan sonra müştekinin CİMER kanalıyla yaptığı itirazın incelenmeksizin reddine dair kararını 2024 tarihli bir içtihadında belirtmiştir (Danıştay 1. Dairesi, 2024b ; Danıştay 1. Dairesi, 2025d).

Cumhuriyet savcılarının itirazı konusunda Danıştay, özel bir vurgu yapmıştır. Danıştay 1.Dairesi'nin 2013 tarihli bir içtihadında; Cumhuriyet Başsavcılıklarınca yapılacak itirazlarda

herhangi bir aracı merci kullanılmaksızın, doğrudan doğruya itiraz edilebilmesi gerektiği belirtilmiştir (Danıştay 1. Dairesi, 2013). Başka bir ifadeyle, Cumhuriyet savcıları, itirazlarını idari makam aracılığına gerek duymaksızın doğrudan doğruya inceleme yapacak yargı merciine iletir. Günümüzde bu uygulama, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden elektronik başvuru şeklinde gerçekleşmektedir. Nitekim adli teşkilatta, Cumhuriyet savcıları UYAP sistemi üzerinde özel bir “Memur Suçları Soruşturması - İtiraz” modülü vasıtasıyla, soruşturma izni verilmemesi kararına ilişkin itirazlarını doğrudan doğruya ilgili itiraz merciine gönderebilmektedir. Bu sayede Cumhuriyet savcısının itirazı, aracı bir idari kuruma gönderilmeksizin hızlıca yargı merciine intikal ettirilmiş olur. UYAP sistemi üzerinden itirazını doğrudan itiraz merciine ulaştırabilecekleri bir ekran bulunduğundan, bu suretle de itirazlarını iletebileceği kabul edilmiştir.

İtiraz dilekçesinin içeriğinde nasıl olacağı MKGYK’da düzenlenmemiştir. Ancak Danıştay kararlarında itirazın geçerli sayılabilmesi için, itiraz iradesini ve gerekçelerini belirten, itiraz edenin (Cumhuriyet savcısı hariç) bizzat veya vekili tarafından imzalanmış ve itiraz merciine hitaben düzenlenmiş bir dilekçeyle itirazda bulunulmasının kabul edileceği belirtilmiştir (Danıştay 1. Dairesi, 2024c).

İtirazın usulüne uygun yapılmasının ardından, başvurunun geçerliliği açısından itiraz süresine riayet edilmesi de ayrı bir önem taşımaktadır.

3.3.2.2. İtiraz süresi

MKGYK’nın 9.maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesinde itiraz etme hakkı bulunanların; yetkili merciin kararının tebliğinden itibaren on gün içinde itiraz haklarını kullanabileceklerini düzenlemiştir. İtiraz etme süresinin başlangıç ve bitiş günlerinin hesaplaması yapılırken 7201 sayılı Tebligat Kanunu dikkate alınır. İtiraz süresi, kararın ilgiliye tebliğinden itibaren işlemeye başlar; tebligatın yapıldığı gün süreye dâhil edilmez, takip eden gün süre başlangıcı olarak kabul edilir. Süre hesabında hafta sonu ve resmi tatil günleri dâhil edilir; ancak sürenin son günü bir tatil gününe rastlarsa, süre, tatili izleyen ilk iş günü mesai bitimine kadar uzar (Gökcan & Artuç, 2016, s. 644). Danıştay’ın 2012 tarihli bir içtihadında açıkça ifade edildiği üzere, MKGYK’da, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nda yer alan süre uzatımı hükümlerine benzer bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle, soruşturma izni kararına karşı itiraz süresinin son gününün çalışmaya ara verme dönemine (adli tatile) rastlaması halinde, sürenin adli tatil sonuna kadar uzamayacağı kabul edilmektedir (Danıştay 1. Dairesi, 2012). Gökcan ve Artuç’a (2016) göre adli tatile ilişkin genel kuralın MKGYK’da öngörülen süreye uygulanamayacağına dair herhangi bir hükmün olmaması nedeniyle, adli

tatile rastlayan sürelerin işlemeyeceğine ilişkin genel kural MKGYK kapsamında da uygulanabilecektir.

İtiraz süresine ilişkin usuli çerçevenin belirlenmesinin ardından, şimdi de bu itirazların hangi makamlara yöneltileceği yani yetkili itiraz mercilerinin kimler olduğu hususu ele alınacaktır.

3.3.2.3. İtiraz merci

MKGYK'nın 9.maddesinin üçüncü fıkrasına göre Cumhurbaşkanınca atanan memur veya kamu görevlileri, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görevli memur veya kamu görevlileri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri ve yardımcıları, Cumhurbaşkanlığı bünyesindeki personel ile belediye başkanları ve yerel meclis üyeleri hakkında verilen soruşturma iznine dair kararlara karşı yapılacak itirazlar, Danıştay 2. Dairesi tarafından incelenir. Bu sayılanlar dışındaki memur veya kamu görevlileri için yapılan itirazlar ise, yetkili merciin bulunduğu yerin yargı çevresinde görev yapan bölge idare mahkemesince karara bağlanır. Ancak "Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri" hakkında bizzat Cumhurbaşkanı tarafından verilen kararlar bu genel kuralın dışında bırakılmıştır. Madde metninde açıkça "Cumhurbaşkanınca verilen kararlar hariç" ifadesine yer verilerek, Cumhurbaşkanının bu konudaki takdirine karşı itiraz yolunun kapalı olduğu belirtilmektedir.

02.06.2004 tarihli ve 5183 sayılı Kanun ile 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 41. maddesinde yapılan değişiklik neticesinde, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılanmasına ilişkin işlerin Danıştay 1. Dairesi'nin görev alanına dâhil edildiği belirtilmiştir. Bu değişiklikten önce söz konusu işler Danıştay 2. Dairesi tarafından yürütülmekteydi. Ancak, MKGYK'da herhangi bir değişiklik yapılmamış olmasına rağmen, 2575 sayılı Kanun'da yapılan ve daha sonraki tarihte yürürlüğe giren bu düzenleme doğrultusunda, artık MKGYK kapsamında yapılan itirazlar Danıştay 1. Dairesi tarafından değerlendirilmektedir (2575 sayılı Danıştay Kanunu, m. 41; 5183 sayılı Kanunla değişik, 2004; Karavaizoğlu, 2010, s. 106).

3.3.2.4. İtirazın sonuçlandırılması

MKGYK kapsamında yapılacak itirazlar bakımından, Danıştay ve Bölge İdare Mahkemelerinin hangi tür kararları verebileceğine ilişkin açık ve net bir yasal düzenlemeye yer verilmemiştir. Yalnızca MKGYK'nın 11.maddesinde kararların kesinleşme süreci ele alınırken; itirazın reddi ya da itirazın kabulü kararlarına değinilmiştir (Topuz, 2005, s. 239). Buna karşın, uygulamada Danıştay ve Bölge İdare Mahkemeleri; itirazın incelenmeksizin reddi, itirazın reddi, itirazın kabulü ya da dosyanın mahalline gönderilmesi yönünde kararlar verebilmektedir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 659).

MKGYK'nın 9.maddesinin dördüncü fıkrasında açıkça ifade edildiği üzere, yapılan itirazların Danıştay veya ilgili Bölge İdare Mahkemeleri tarafından öncelikli olarak ele alınması gerekmekte olup, bu başvurular en geç üç ay içinde karara bağlanmalıdır. Ancak, dosyada tespit edilen usule ilişkin eksiklikler nedeniyle itiraz merciince dosyanın yeniden değerlendirilmek üzere mahalline gönderilmesine karar verilmesi halinde, üç aylık karar süresi kesilir; eksikliklerin giderilip dosyanın tekrar itiraz merciinin evrak kaydına geçtiği tarihten itibaren bir gün sonra bu süre yeniden işlemeye başlar (Topuz, 2005, s. 245).

Bölge İdare Mahkemeleri ile Danıştay'ın mevcut iş yükü dikkate alındığında, MKGYK'nın öngördüğü üç aylık karar süresine fiilen riayet edilmesi çoğu durumda mümkün olmamaktadır. Bununla birlikte, söz konusu merciler tarafından verilen kararların başka bir yargı yoluna taşınması mümkün değildir; zira MKGYK'nın 9. maddesinin dördüncü fıkrasının ikinci cümlesinde açıkça belirtildiği üzere, bu kararlar kesin niteliktedir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 659).

İtirazın usulden reddi

Danıştay veya bölge idare mahkemeleri, kendilerine sunulan itiraz başvurularını öncelikle usule ilişkin bazı temel kriterler çerçevesinde değerlendirir. Bu kapsamda, başvuru; süre yönünden süresinde yapılıp yapılmadığı, başvuru sahibinin itiraz ehliyeti bulunup bulunmadığı ve vekâlet ilişkisinin hukuken geçerli olup olmadığı bakımından incelenir. Eğer itiraza konu edilen fiil, MKGYK'nın kapsamı dışında kalıyor; başvuru süresi geçmiş bulunuyor; yetkisiz bir kişi tarafından yapılmış ya da vekil sıfatını haiz olmayan kişi tarafından sunulmuş ise, mahkeme dosyanın esasına girmeksizin, itirazın usul yönünden reddine karar verir (Karavaizoğlu, 2010, s. 110).

İtirazın esastan reddi

Danıştay veya bölge idare mahkemeleri, soruşturma izni verilmesine dair karara karşı yapılan itirazı değerlendirirken, öncelikle ilgili kişinin kamu görevlisi statüsünü haiz olup olmadığını ve isnat edilen fiilin görevle bağlantılı olarak gerçekleşip gerçekleşmediğini inceler. Eğer söz konusu fiilin kamu göreviyle ilişkili olduğu, itiraz eden kişinin bu eylemi gerçekleştirdiğine dair mahkemede tartışılabilir nitelikte yeterli delilin mevcut bulunduğu ve dolayısıyla soruşturma izni kararının yerinde olduğu kanaatine varılırsa, itirazın reddine hükmedilir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 660). Bu durumda, dosya ilgili karar ile birlikte görevli ve yetkili Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir (Topuz, 2005, s. 219).

Buna karşılık, soruşturma izni verilmemesi yönündeki kararlara karşı yapılan itirazların incelenmesinde; eylemin görev kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olmadığı, ilgili

kişinin memur veya kamu görevlisi statüsünü taşımadığı, isnat edilen fiilin kamu görevinden kaynaklanmadığı, söz konusu fiilin yalnızca bir disiplin ihlali veya kabahat niteliğinde olduğu ya da ceza soruşturmasını gerektirecek düzeyde yeterli delilin bulunmadığı sonucuna varılırsa, müştekinin veya Cumhuriyet savcısının itirazı esastan reddedilir (Koran, 2016, s. 127).

İtirazın kabulü

Soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine ilişkin kararlara karşı yapılan itirazlar sonucunda, Danıştay ya da bölge idare mahkemeleri tarafından itirazın kabulü yönünde bir karar verilebilir. Şayet itiraz, soruşturma izni verilmesine dair bir karara karşı, suç isnat edilen kişi tarafından yapılmışsa; mahkeme tarafından, isnat edilen fiilin suç teşkil etmediği, ilgili kişinin kamu görevlisi statüsünde olmadığı, eylemin görevle bağlantılı olmadığı, yeterli delilin bulunmadığı veya suçun zamanaşımına uğradığı gibi hususlar saptanmış olabilir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 661). Bu durumda, soruşturma izni kararının kaldırılmasına ve itirazın kabulüne hükmedilir (Karavaizoğlu, 2010, s. 111).

Öte yandan, soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararlara karşı müşteki veya Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan itirazlarda ise; mahkeme, idarenin izin vermeme yönündeki değerlendirmesini yeterli görmeyip, isnat edilen fiilin görevle ilişkili ve soruşturma yapılmasını gerektirir nitelikte olduğuna kanaat getirirse, bu durumda da itirazın kabulüne karar verir (İzmir, 2019, s. 114).

İtiraza dair verilen karar üzerine yapılacak işlemler

MKGKYK'nın 11.maddesi uyarınca; soruşturma izni verilmesine ilişkin kararın itiraza konu edilmeden kesinleşmesi ya da yapılan itirazın reddiyle birlikte kesinleşmesi durumunda veya soruşturma izni verilmemesi yönündeki karara karşı yapılan itirazın kabul edilmesi halinde, dosya gecikmeksizin yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığına tevdi edilir.

Buna karşılık, yetkili ve görevli idari yargı mercilerince, soruşturma izni verilmemesine dair kararlara yönelik itirazların reddedilmesi, izin verilmesine ilişkin kararlara karşı yapılan itirazların kabul edilmesi yahut dosyada tespit edilen eksiklikler sebebiyle mahalline iade kararı verilmesi durumlarında, dosya yeniden değerlendirilmek üzere soruşturma izni vermeye yetkili idari makama gönderilir (İzmir, 2019, s. 116). Soruşturma izninin doğrudan ya da itiraz üzerine verilmesi halinde, ceza soruşturmasının başlatılması ve sonuçlandırılması zorunlu hale gelir. Ancak izin verilmemesi kararı kesinleştiğinde, hakkında suç isnadında bulunan kamu görevlisi bakımından ceza soruşturması açılması hukuken mümkün değildir (Koran, 2016, s. 132). Bu durumda, ceza soruşturmasının yürütülmesi hukuken olanaksız hale geleceğinden, dosyanın işlem den kaldırılması kararı veya soruşturmaya yer olmadığına karar verilir (Bozkurt,

R. E., 2020). MKGYK kapsamında soruşturma izni verilmemesi veya itirazla aynı sonucun alınamaması halinde ceza soruşturması başlanmayacağı için, belirtilen duruma ilişkin 5271 sayılı CMK'nın 172.maddesinde zikredildiği anlamda bir kovuşturmaya yer olmadığına dair karar niteliğinde olmadığı ve bu kararın aynı Kanun'un 173.maddesi gereği itiraza tabi olmadığına uygulamada dikkate alınması gerektiğine Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan tavsiyeler listesinde yer verilmiştir (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2025, s. 31).

3.4. MEMUR VEYA KAMU GÖREVLİSİ HAKKINDA SUÇ UYDURANLARIN SORUŞTURMASI

MKGYK'nın 15.maddesine göre memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılan ihbar veya şikâyetlerin, gerçekte mağduriyet yaratma amacı güdülerek ve uydurma bir suç isnadıyla yapıldığının hazırlık soruşturması aşamasında anlaşılması ya da bu durumun yargılama sonucunda sabit hale gelmesi durumunda, haksız isnatta bulunan kişiler hakkında yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından re'sen soruşturma başlatılır.

İlgili maddede, Cumhuriyet Başsavcılıklarına bu tür durumlarda re'sen soruşturma yapma yükümlülüğü getirilmektedir. Bu düzenlemenin anlamı şudur: Haksız isnatta bulunan kişi, MKGYK kapsamındaki bir memur veya kamu görevlisi olsa dahi, Cumhuriyet Başsavcılığı, bu kişiler yönünden soruşturma izni prosedürüne tabi olmaksızın doğrudan soruşturma başlatabilecektir. Zira bu tür isnatların, kamu görevini kötüye kullanan bir yöntem olarak değerlendirilmesi ve cezasız bırakılmaması hedeflenmektedir. Kanun koyucu, bu düzenleme ile söz konusu fiilleri gerçekleştiren kişilerin, MKGYK'nın sağladığı koruma mekanizmalarından yararlanmasını açıkça engellemek istemiştir. Hükmün sevk edilmesindeki temel amaç, kamu görevlilerinin hukuk dışı isnatlara karşı korunmasıdır (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 752).

3.5. SORUŞTURMA AŞAMASI

Soruşturma izni verilmesine ilişkin kararın itiraz edilmeksizin kesinleşmesi veya soruşturma izni verilmemesine dair kararın itiraz merciince kaldırılması halinde, kesinleşen karar gereğince işlem yapılmak üzere dosya, yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığına iletilir. Cumhuriyet Başsavcılığı ise dosyayı teslim aldıktan sonra, CMK ve ilgili diğer mevzuat hükümleri çerçevesinde gerekli hazırlık soruşturmasını yürütür ve süreci sonuçlandırır.

3.5.1. Soruşturma Aşamasında Yetkili Merciler

Hazırlık soruşturmasını yürütecek Cumhuriyet Başsavcılığı, hakkında soruşturma yürütülecek olan memur ya da kamu görevlisinin görev unvanı ve statüsü dikkate alınarak belirlenir (Aslan & Emektar, 2017, s. 297).

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, bakan yardımcılar ve valilere yönelik ceza soruşturmaları, MKGYK uyarınca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya onun görevlendireceği vekili tarafından yürütülür. Bununla birlikte, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri hakkında soruşturma izni verme yetkisi doğrudan Cumhurbaşkanına ait olduğundan, Cumhurbaşkanı'nın izni olmaksızın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ya da vekilinin bu karara itiraz etme yetkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle, soruşturma izni verilmediği takdirde, ilgili başsavcılık makamının hazırlık soruşturmasını başlatma ve yürütme yetkisi de söz konusu olamaz (Karavaizoğlu, 2010, s. 115).

Vali ve vali yardımcılar dışındaki il düzeyindeki memur veya kamu görevlileri ile kaymakam dışında kalan ilçe düzeyindeki memur veya kamu görevlileri hakkında hazırlık soruşturması, görev yerlerindeki yetkili Cumhuriyet Başsavcılıklarınca yürütülür. Bunun yanında, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri hariç olmak üzere Cumhurbaşkanlığı bünyesinde görev yapan diğer memurlar ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri dışındaki Türkiye Büyük Millet Meclisi personeli hakkında da görevli ve yetkili Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından hazırlık soruşturması yapılır (Koran, 2016, s. 135). MKGYK'nın 12.maddesinin birinci fıkrasının son cümlesine göre kaymakamlar hakkında yürütülecek hazırlık soruşturması ise görevli ve yetkili olan il Cumhuriyet Başsavcısı veya onun görevlendireceği başsavcıvekili tarafından gerçekleştirilir.

Hazırlık soruşturmasının hangi makamlar tarafından yürütüleceği belirlendikten sonra, bu sürecin sonunda yetkili merciler tarafından verilebilecek kararların neler olduğu değerlendirilmelidir.

3.5.2. Soruşturma Sonucunda Verilebilecek Kararlar

Yetkili merci tarafından soruşturma izni verilmesine karar verilmesinin ardından, ilgili kişi ve olaya ilişkin evrak, yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığına ulaştığında, hazırlık soruşturmasına esas olmak üzere kayıt altına alınır ve dosyaya soruşturma numarası verilir. Bu aşamadan itibaren Cumhuriyet savcısı, CMK'nın kendisine tanıdığı yetkiler çerçevesinde hareket ederek, ön inceleme sürecinde toplanan veya eksik bırakılan tüm delilleri tamamlar. Soruşturmanın safhasında hâkim kararı gerektiren işlemler söz konusu olduğunda, ilgili kararlar yetkili sulh ceza hâkimliğinden talep edilir. Tüm delillerin toplanmasının ardından ise,

Cumhuriyet savcısı dosya hakkında nihai değerlendirmesini yaparak bir karar verir (Gökcan & Artuç, 2016, s. 664). Cumhuriyet savcısının soruşturma sonucunda ulaştığı kanaate göre, ya kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilmekte ya da kamu davası açılması amacıyla iddianame tanzim edilmektedir.

3.5.2.1. Kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar

Hazırlık soruşturması sonucunda, kamu davasının açılmasını gerektirecek düzeyde yeterli delil elde edilememesi veya ileri sürülen iddiaların kovuşturmayı gerektirmediğinin değerlendirilmesi halinde, Cumhuriyet savcısı, CMK'nın 172. maddesi uyarınca, ilgili memur ya da kamu görevlisi hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verir (Bozkurt R. E., 2020, s. 81).

Kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar, kamu davası açılması için yeterli delil bulunamaması ya da fiilin cezai takibi gerektirmeyecek nitelikte değerlendirilmesi hallerinde verilir. Bu durumun, soruşturma izni verilmesiyle çeliştiği izlenimi oluşsa da, gerçekte böyle bir çelişki bulunmamaktadır. Nitekim MKGYK'nın 4'üncü maddesi gereğince, Cumhuriyet savcısı, hakkında suç isnadında bulunulan kamu görevlisiyle ilgili olarak ilk aşamada, ifadesini almaksızın ve vakit kaybetmeden, kaybolma ihtimali bulunan delilleri toplamaya yetkilidir. Bu delillerin toplanmasının ardından, elde edilen bilgi ve belgeleri yetkili merciye sunarak soruşturma izni talebinde bulunur. Yetkili merci tarafından soruşturma izni verilmesi ve bu kararın kesinleşmesinin ardından, yürütülen hazırlık soruşturması neticesinde elde edilen delil ve beyanların önceden toplananlarla çelişmesi ya da yeni elde edilen bilgi ve belgelerle isnat edilen fiilin işlendiğine dair yeterli şüphenin oluşmaması halinde, Cumhuriyet savcısı, hakkında soruşturma izni verilmiş olsa dahi, kamu görevlisi hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına karar verebilir. Çünkü soruşturma izni, kamu görevlisinin suç işlediği yönünde kesin bir kanaatin varlığını değil, yalnızca iddiaların araştırılmasına hukuken olanak tanıyan bir izindir. Bu bağlamda, Cumhuriyet savcısının, yürüttüğü hazırlık soruşturması sonucunda kamu davası açılmasına yer olmadığına karar vermesi, ceza muhakemesi sürecinin olağan bir sonucudur (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 362).

5271 sayılı CMK'nın 172 ve 173. maddeleri uyarınca, kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar, suçtan zarar görene ve daha önce ifadesi alınmış veya sorgusu yapılmış şüpheliye tebliğ edilir. Kararda, itiraz hakkı ile birlikte bu hakkın süresi ve başvuru yapılacak merci açıkça gösterilir. Kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın verilmesinden sonra, aynı fiile ilişkin olarak kamu davası açılabilmesi, ancak yeterli şüphe oluşturacak yeni delillerin elde edilmesi ve bu hususun sulh ceza hâkimliğince değerlendirilerek kabul edilmesi halinde mümkündür. Suçtan zarar gören, kararın kendisine tebliğinden itibaren iki hafta içerisinde, kararı veren

Cumhuriyet savcısının görev yaptığı yargı çevresinde bulunan ağır ceza mahkemesinin yargı alanındaki sulh ceza hâkimliğine itiraz edebilir. İtiraz dilekçesinde, kamu davasının açılmasını gerektirebilecek somut olay ve delillerin belirtilmesi zorunludur.

Yargıtay; MKGYK ve kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar bağlamında kamu görevlisi hakkında soruşturma izni alınması gerekirken alınmaması halinde soruşturma işlemi niteliğinde olan kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmesinin hukuka aykırı olduğu yönünde değerlendirme yapmıştır (Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 2022; Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 2019). Yürütülen soruşturması sonucunda yeterli şüphenin oluşması hâlinde, Cumhuriyet savcısı kamu davası açmak üzere iddianame tanzim etmektedir.

3.5.2.2. İddianame tanzim edilmesi

Yetkili merciden alınan soruşturma izni doğrultusunda yürütülen hazırlık soruşturması sonucunda, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla yapılan araştırmalar, başlangıçtaki basit şüpheyi kamu davası açılmasına yetecek derecede kuvvetlendirmişse, Cumhuriyet savcısı iddianame düzenleyerek kamu davasını açar (Pınar & Çalışkan, 2020, s. 363). Hazırlık soruşturması sonucunda yeterli şüphenin oluşması halinde, 5271 sayılı CMK'nın 170. maddesi uyarınca kamu davası açılması kural olmakla birlikte bazı hallerde, Cumhuriyet savcısına kamu davası açıp açmama konusunda takdir yetkisi tanınmıştır (Bozkurt, R. E., 2020, s. 82). CMK'nın 171. maddesi uyarınca, cezayı ortadan kaldıran şahsi nedenlerin bulunması, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren şartların oluşması ya da şahsi cezasızlık sebebinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısı kovuşturmayaya yer olmadığına karar verebilir. Bunun yanında, uzlaştırma ve önödeme kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, üst sınırı üç yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren fiiller yönünden yeterli şüphenin mevcut olması durumunda dahi, Cumhuriyet savcısı kamu davasının açılmasını beş yıl süreyle erteleyebilir. Ancak aynı maddenin altıncı fıkrasının (b) bendinde açıkça hüküm altına alındığı üzere, kamu görevlileri tarafından görev sebebiyle işlenen suçlar bakımından Cumhuriyet savcısının takdir yetkisi bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle, yeterli şüphenin varlığı halinde kamu davası açılması zorunludur. Cumhuriyet savcısının iddianame tanzim etmesiyle birlikte soruşturma evresi sona erer ve kovuşturma aşamasına geçilerek yargılama, yetkili ve görevli mahkeme önünde yürütülür.

3.6. KOVUŞTURMA AŞAMASI

5271 sayılı CMK'nın 2.maddesine göre iddianamenin kabulüyle başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen aşamaya kovuşturma aşaması denir (Özbek vd., 2024, s. 508). İddianamenin kabul edilmesiyle birlikte kamu davası açılmış sayılır ve kovuşturma süreci

başlar. Bu kabul, soruşturma evresinin sona erdiğini ve suç şüphesi bulunan kişinin artık sanık konumuna geçtiğini gösterir. Cumhuriyet savcısının iddianameyi hazırlaması tek başına kamu davasının açılması için yeterli değildir. Kamu davası, ancak mahkemenin bu iddianameyi kabul etmesiyle başlamış olur. Soruşturma sürecinde yetki Cumhuriyet savcısındayken, kovuşturma aşamasında yetki artık mahkemededir (Şahin & Göktürk, 2024, s. 471).

MKGYK, Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunu Muvakkat'tan farklı olarak kovuşturma aşamasına ilişkin genel görev ve yetki kurallarından ayrılarak bu aşamaya dair özel düzenlemeler getirmiştir (Yayla, 2011, s. 114). Yetkili ve görevli mahkemenin farklılığı ile soruşturma izninin kovuşturma şartı olması dışında, kovuşturma aşamasında genel hükümlerin dışına çıkan kayda değer bir farklılık bulunmamaktadır.

3.6.1. Yetkili ve Görevli Mahkeme

MKGYK'da olduğu gibi, bazı özel kanunlarda genel yargılama kurallarından sapmalar söz konusu olduğunda, bu istisnai düzenlemelere paralel olarak kovuşturmayı yürütecek mahkemelerin açıkça belirtilmesi, sistematüğın tamamlanması açısından zorunludur (Yurtcan, 2019, s. 751).

Cumhuriyet savcısı tarafından yürütölen soruşturma sonucunda kamu davası açılmasıyla birlikte, kovuşturma evresi başlamış olur ve yargılama genel hükümlere göre görevli ve yetkili mahkemede gerçekleştirilir (İzmir, 2019, s. 116). Ancak MKGYK'nın 13.maddesi bazı kamu görevlileri bakımından özel hükümler içermektedir. Bu kapsamda; Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, bakan yardımcıları ve valiler hakkında açılacak kamu davalarına Yargıtay'ın ilgili ceza dairesi tarafından bakılırken; kaymakamlar bakımından yargılama yetkisi il ağır ceza mahkemesine aittir. Diğer tüm memur ve kamu görevlileri için ise yargılama, suçun işlendiğı yerin bağılı olduğu adli yargı çevresindeki görevli mahkemede yürütölür.

3.6.2. Kovuşturma Şartı

Ceza muhakemesi kural olarak herhangi bir şarta bağılı olmadan yürütölür. Suç işlendiğıne dair bir şekilde bilgi edinen soruşturma makamları harekete geçer, iddianın ciddiyetini değerlendirir; eğer ciddi bulunursa soruşturmaya devam edilir (m. 160/1). Suçun işlendiğıne dair yeterli delil elde edildiğinde kamu davası açılır, yargılama yapılır ve hüküm verilir. Ancak bazı durumlarda soruşturmanın başlatılması, davanın açılması veya yargılamanın sürdürölmesi belirli koşulların gerçekleşmesine ya da bazı engellerin bulunmamasına bağılı olabilir. Böyle durumlarda “kovuşturma şartları” söz konusu olur. Kovuşturma şartlarının kabul edilme gerekçeleri, şartın türüne göre değişiklik gösterir. Suçtan zarar görenin iradesine önem

vermek (şikâyet), yargının iş yükünü azaltmak, mağduru korumak (uzlaştırma), kamu hizmetinin aksamadan devam etmesini sağlamak (memur dokunulmazlığı), başka bir devletin egemenlik alanına müdahale etmemek (diplomatik dokunulmazlık), basın özgürlüğünü korumak (süre koşulu) ve devlet çıkarlarını gözetmek (izin) gibi farklı nedenlerle muhakeme şartlarına yer verilmiştir (Şahin & Göktürk, 2024, s. 51).

3.6.2.1. Kovuşturma şartı olarak soruşturma izni

Bazı durumlarda Cumhuriyet savcısının kamu davası açabilmesi, yetkili idari makamların, ilgili kişi hakkında yargılamaya geçilmesini uygun bulduklarını ifade etmelerine bağlıdır. Bu tür bir irade beyanı, hukuk literatüründe izin olarak adlandırılır. Her ne kadar MKGYK'da yalnızca soruşturma izni kavramı yer almakta ve bu izin esasen hazırlık soruşturmasının yürütülmesine imkân tanımakta ise de; bu iznin kamu davasının açılmasına da olanak sağlaması nedeniyle, soruşturma izninin aynı zamanda bir kovuşturma şartı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Özbek vd., 2024, s. 119). Diğer bir deyişle izin, soruşturma yapılması ya da kamu davası açılmasına yönelik mevcut bir engelin kaldırılması işlevini görmektedir. Kanun koyucu, bazı suçlar bakımından soruşturma ya da kamu davası açılmasının kamu yararı açısından değerlendirilmesini gerekli görmüş; bu değerlendirme yetkisini ise tereddüt durumlarında ilgili idari makama bırakmıştır. İdari bir işlem niteliğindeki bu izin, ceza muhakemesinde kamu davasının mecburiliği ilkesini yumuşatan istisnai mekanizmalardan biri olarak kabul edilmektedir (Şahin & Göktürk, 2024, s. 66).

3.6.2.2. Soruşturma izninin eksikliği durumunda yapılacak işlemler

Görevli ve yetkili mahkemenin kendisine hitaben düzenlenmiş bir iddianameye dair yaptığı inceleme sonucunda; soruşturma izninin gerektiği hallerde iznin var olmadığını veya soruşturma izni verilmediğine dair karar bulunmasına rağmen iddianame düzenlendiğini tespit etmesi hâlinde izlenecek usul, ceza yargılaması açısından özel bir önem taşımaktadır.

İddianamenin iadesi

Soruşturulması ve kovuşturulması izne tabi bir suçta izin alınmaksızın düzenlenen iddianame iade edilebilir. Bu husus 5271 sayılı CMK'nın 174.maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde açıkça düzenlenmiştir. Ancak bu iade işleminin yapılabilmesi için, söz konusu şartın gerçekleşmeden iddianamenin düzenlendiğinin Cumhuriyet savcısı tarafından da kabul edilmesi gerekir. Diğer bir ifadeyle, bu durumun Cumhuriyet savcısının gözünden kaçmış olması şarttır. Eğer Cumhuriyet savcısı, yargılamanın herhangi bir şarta bağlı olmadığı kanaatindeyse ve bu değerlendirme iddianameden açıkça anlaşılıyorsa, mahkeme savcının bu hukuki nitelendirmesini esas almak zorundadır. Zira Cumhuriyet savcısı, suçun şarta bağlı

olmadığı yönünde bir değerlendirmede bulunmuşsa, bu durumda iddianame iade edilemez (Şahin & Göktürk, 2024, s. 57). 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 174.maddesinde iddianame iadesinin; iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren on beş gün içinde karar verilebileceği hükme bağlanmıştır.

Durma kararı ile eksikliğin giderilmesi

Kovuşturma şartlarının varlığı veya yokluğu, soruşturmanın başlamasından hükmün kesinleşmesine kadar yargılamanın her aşamasında re'sen araştırılır (Centel & Zafer, 2022, s. 725). Mahkemenin; kovuşturma şartı olan soruşturma izninin eksikliğini gözden kaçırması, iddianame iadesine karar verilebilecek olan on beş günlük sürenin kaçırılması veya soruşturma izni verilmediği hâlde sehven iddianamenin kabul edilmiş olması gibi durumlarda bu eksikliğin giderilmesi mümkündür.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223.maddesinin sekizinci fıkrasında soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediğinin anlaşılması halinde şartın gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verileceği düzenlenmiştir. Durma kararı veren görevli ve yetkili mahkeme, sanık olan memur veya kamu görevlisi hakkında MKGYK gereğince soruşturma izni talep edilmesi için dosyayı iddianameyi düzenleyen Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderir. MKGYK uyarınca Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma izni talep edildikten sonra soruşturma izni kararı verilmesi ve bu kararın kesinleşmesini müteakiben yeniden iddianame düzenlenerek görevli ve yetkili mahkemeye dosya gönderilir. Mahkeme, bu halde kovuşturmayı tamamlayarak hükmünü verir.

Mahkemenin durma kararı üzerine MKGYK uyarınca Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma izni talep edildikten sonra soruşturma izni kararı verilmemesi halinde veya soruşturma izni verilmediğine dair kesinleşmiş bir karar bulunmasına rağmen sehven iddianamenin kabul edildiği hallerde ise 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223.maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca davanın düşmesine karar verilir. İlgili yasal düzenlemeler ve uygulamadaki yansımaları çerçevesinde yapılan açıklamalar doğrultusunda, elde edilen sonuçlar ile çözüm önerileri aşağıda tartışılacaktır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu son bölümünde, yukarıda ayrıntılı biçimde incelenen mevzuat hükümleri, yargı kararları ve öğretilerdeki görüşler doğrultusunda ulaşılan temel sonuçlara yer verilmekte; söz konusu sonuçların teorik ve uygulamaya ilişkin yansımaları tartışılmakta; ayrıca tespit edilen sorun alanlarına yönelik çözüm önerileri sistematik bir biçimde sunulmaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un (MKGYK) öngördüğü soruşturma izni mekanizmasını, ceza muhakemesi ilkeleri ve hukuk devleti anlayışı açısından eleştirel bir bakışla değerlendirmeyi amaçlamıştır. Çalışmanın başlangıcında varsayılan üzere, söz konusu sistemin teorik olarak kamu hizmetinin güvenliğini ve sürekliliğini sağlamak amacı taşıdığı kabul edilmiştir. Bu mekanizmanın, kamu görevlilerini görevlerini yerine getirirken maruz kalabilecekleri keyfî veya maksatlı adli süreçlere karşı bir tür idari filtre görevi gördüğü yönündeki varsayım, hukuki gerekçelere dayanmakla birlikte, uygulamadaki sonuçlar bakımından sınırlı geçerliliğe sahiptir.

Araştırma sürecinde incelenen yargı kararları, öğretilerdeki görüşler ve mukayeseli hukuk örnekleri, bu varsayımın uygulamada önemli ölçüde aşıldığını ortaya koymuştur. Nitekim soruşturma izni sisteminin kamu görevlilerini korumanın ötesinde, çoğu durumda fiili bir cezasızlık zırhına dönüştüğü, idarenin takdir yetkisini sınırlandıran bir denetim mekanizmasının yeterince işletilmediği ve böylece yargı bağımsızlığının zedelendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, çalışmanın ikinci varsayımında dile getirildiği üzere, sistemin sadece koruyucu değil aynı zamanda yargısal denetimi engelleyici potansiyel taşıdığı yönündeki tespiti doğrulamaktadır.

Çalışmada kullanılan yargı kararları ile mevzuat ve öğretilerden yararlanılan normatif kaynakların temsil niteliği taşıdığı, bu yönüyle incelemeye dayalı değerlendirmelerin tutarlılık gösterdiği anlaşılmıştır. Farklı tarihlerde ve konularda alınmış olan kararların sistemli biçimde değerlendirilmesiyle ulaşılan sonuçlar, söz konusu kararların uygulama pratiğini yansıttığı yönündeki varsayımı desteklemektedir. Ayrıca, kullanılan kaynakların sistemin işleyişi hakkında anlamlı ve yeterli veri sunduğu, yapılan çıkarımları akademik açıdan geçerli kıldığı görülmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışmanın bulguları ışığında MKGYK'nın yalnızca reformla dönüştürülebilecek bir düzenleme olmadığı, sistemin mevcut haliyle sürdürülemeyeceği net biçimde ortaya konmuştur. Kamu görevlilerinin ceza sorumluluğu, diğer bireylerden

farklılaştırılmadan, genel ceza muhakemesi hükümlerine tabi tutulmalı; soruşturma izni prosedürü tamamen yürürlükten kaldırılmalıdır. Bu yaklaşım, yalnızca ceza adaletinin eşitlik ilkesiyle uyumlu değil; aynı zamanda şeffaf, denetlenebilir ve yürütmeden bağımsız bir yargı sisteminin tesisi açısından da zorunlu görülmektedir.

Tartışma

MKGYK'nın öngördüğü özel soruşturma usulü, teorik düzlemde kamu görevlilerinin görevlerini icra ederken asılsız veya kötü niyetli şikâyetlerden korunmasını amaçlamaktadır. Ancak uygulamadaki yansımalar, bu koruma mekanizmasının çoğu zaman kamu görevlilerinin hukuki sorumluluktan kaçınmasına imkân tanıyan de facto bir cezasızlık zırhına dönüştüğünü göstermektedir.

Cezasızlık algısı ve adalet duygusunun zedelenmesi: Soruşturma izni uygulaması, pratikte pek çok kamu görevlisi için fiili bir cezasızlık zırhı haline gelmektedir. İzin sisteminin suç işlemiş kamu görevlilerinin yargı önüne çıkarılmasını engelleyecek veya geciktirecek şekilde işlemesi, toplum nezdinde adalet duygusunu zayıflatmakta ve ceza adaletine olan güveni sarsmaktadır. Nitekim MKGYK'nın amacı kamu hizmetini haksız soruşturmalara karşı korumak olsa da izin kararlarının keyfi biçimde verilmesi veya verilmemesi sonucu doğan cezasızlık algısı, kamu vicdanında ciddi rahatsızlık yaratmaktadır.

İdari takdir yetkisinin keyfi kullanımı ve gerekçe yetersizliği: Soruşturma izni vermeye yetkili merciler tarafından verilen izin veya izin vermeme kararlarının çoğunlukla standartlaşmış, yetersiz gerekçelere dayandığı gözlemlenmektedir. Birçok durumda idare, geniş takdir yetkisini kullanarak soruşturma izni taleplerini objektif olmayan biçimde karara bağlayabilmektedir. Özellikle “soruşturma izni verilmemesi” kararlarının gerekçelendirilmesinde görülen şablon ifadeler, idari otoritenin hukuki denetime kapalı şekilde hareket edebilmesine olanak tanımaktadır. Bu durum, idarenin kendi personelini yargı sürecinden muaf tutma yönünde sübjektif davranabildiği eleştirisini gündeme getirmekte ve hukuk güvenliği ilkesini zedelemektedir.

Yargısal denetimin sınırlılığı ve itiraz prosedüründeki belirsizlikler: Mevzuat, soruşturma izni kararlarına karşı idari yargıda sınırlı bir itiraz imkânı tanımaktadır. Ancak Danıştay veya bölge idare mahkemelerinin bu itirazları incelerken hangi tür kararlar verebilecekleri kanunda açıkça düzenlenmemiştir. Bir başka ifadeyle, itiraz mercileri izin vermeme kararını yalnızca usul yönünden mi iptal edebilecekleri, yoksa esasa girip doğrudan soruşturma izni verilip verilmeyeceğine karar verebilecekleri belirsizdir. Bunun yanı sıra, itiraz dilekçesinin nereye ve hangi usulle verileceği konusunda da kanunda boşluk bulunmaktadır; bu

durum uygulamada tereddütlere ve usul hatalarına yol açabilmektedir. Ayrıca itirazı inceleyen hâkimlerin, ceza soruşturmalarında uzmanlaşmış Cumhuriyet savcıları ile mukayese edildiğinde ceza hukuku bağlamındaki uzmanlıklarının yeterli olmadığı değerlendirilmektedir. Sonuç olarak, mevcut itiraz mekanizması hem kapsam bakımından dar tutulmuş hem de usul hükümleri net olmadığı için etkili bir denetim yolu sunamamaktadır.

Kuvvetler ayrılığına aykırılık ve yargı bağımsızlığı sorunu: Ceza soruşturmasının açılmasının yürütme organının iznine tabi kılınması, yargı yetkisinin yürütme ile paylaşıldığı izlenimini vermekte ve kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı bir durum yaratmaktadır. Görev sırasında suç işleyen bir memurun yargıdan ön onay almaksızın yargılanamaması, yargı erkinin yetki alanına idarenin müdahalesi anlamını taşımakta ve yargının bağımsızlığı ile tarafsızlığını zedelemektedir. Doktrinde de vurgulandığı üzere, kamu görevlilerinin ayrıcalıklı bir yargılama usulüne tabi tutulması, hukukun genel ilkeleriyle bağdaşmadığı gibi yargısal denetimin etkinliğini de azaltmaktadır. Bu sistemde yürütme, yargılama sürecinin başlangıcı üzerinde mutlak belirleyici konumda olduğundan, yargı erkine ait bir yetkinin idari makamca kontrol edilmesi sonucuyla karşı karşıya kalınmaktadır. Böyle bir yapı, idare-yargı sınırlarının bulanıklaşmasına ve demokratik hesap verebilirlik mekanizmalarının zayıflamasına neden olmaktadır.

Soruşturma süreçlerinde gecikme ve delillerin kaybolması riski: Soruşturma izni prosedürü, ceza soruşturmalarının zamanında ve etkin başlatılmasını geciktirebilmektedir. Ön inceleme süreci ve izin aşamasında geçen süre zarfında, suçla ilgili bazı kritik delillerin kaybolması veya karartılması riski ortaya çıkmaktadır. Zira ön inceleme evresinde görev yapan idari soruşturmacılar, adli kolluk yetkilerine tam olarak sahip olmadıkları için arama, elkoyma gibi koruma tedbirlerine başvuramamaktadır. Mevcut düzenlemede ön inceleme görevlisi, ancak ivedilik arz eden ve kaybolma ihtimali bulunan delilleri tespit etmekle yetkilidir; bunun ötesindeki zorlayıcı adli tedbirler için savcılığın devreye girmesi gerekmektedir. Bu yapı, özellikle delillerin hızlı toplanması gereken durumlarda ciddi sakıncalar doğurmakta; maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını zorlaştıran bir engel teşkil etmektedir. Nitekim kanun koyucu her ne kadar bazı hallerde savcılığın derhâl devreye girebilmesini öngörmüş olsa da, genel olarak izin süreci soruşturmaların sürüncemede kalmasına ve adaletin gecikmesine yol açabilmektedir.

Yukarıda sıralanan sorunlar, soruşturma izni sisteminin hem normatif temelleri hem de pratik sonuçları açısından sürdürülebilir olmadığını göstermektedir. Mevzuatın amacı ile uygulamada doğan sonuçlar arasındaki derin uyumsuzluk, araştırmamızın temel problemi olarak ortaya konulmuştur. Bu bağlamda, çalışmanın bulguları ışığında sistemin yalnızca yüzeysel

reformlarla dönüştürülebilecek bir düzenleme olmadığı, aksine mevcut haliyle devam etmesinin mümkün görülmediği açıkça anlaşılmaktadır.

Öneriler

Bu çalışmada ulaşılan bulgular doğrultusunda, memur veya kamu görevlilerinin ceza sorumluluğunun idarenin takdirine bırakılmasının, ceza muhakemesinin temel ilkeleriyle ve hukuk devleti anlayışıyla bağdaşmadığı ortaya konmuştur. Bu çerçevede, MKGYK'nın yürürlükte kalarak kısmi iyileştirmelerle yetinilmesinin yeterli olmayacağı, köklü bir yaklaşım değişikliğinin zorunlu olduğu değerlendirilmektedir. Mevcut soruşturma izni sistemi, yalnızca uygulamada cezasızlık sonucunu doğurmakla kalmamakta, aynı zamanda ceza soruşturmalarının bağımsız bir yargı süreci olmaktan çıkarmaktadır. Bu nedenle, memur veya kamu görevlilerinin görevleriyle ilgili eylemlerinden dolayı doğrudan Cumhuriyet savcıları tarafından soruşturulabilmeleri sağlanmalı; soruşturma izin usulü tamamen ortadan kaldırılmalıdır.

Memur veya kamu görevlileri açısından ayrıcalıklı bir muhakeme usulü oluşturulması, ceza adaletinin eşitlik temelinde işlemlerini engelleyen yapısal bir sorundur. Ceza muhakemesi rejimi, evrensel olarak bireyin statüsüne değil, eylemin hukuka aykırılığına odaklanır. Bu nedenle, memur veya kamu görevlisi sıfatı, ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran ya da onu askıya alan bir gerekçe olarak kabul edilmemelidir. Ceza hukukunun kişisel sorumluluğa dayalı yapısı gereği, tüm bireyler gibi kamu görevlileri de işlemiş oldukları fiillerin ceza hukuku bakımından sonuçlarına katlanmalıdır.

Soruşturma sürecinin idari takdirle başlatılmasını öngören mevcut yapı, kuvvetler ayrılığı ilkesine doğrudan aykırıdır. Ceza soruşturmalarının açılıp açılmayacağına, yürütme erki içinde yer alan mülki amirlerin karar vermesi, yargının fonksiyonuna dışarıdan müdahale anlamına gelmektedir. Bu nedenle, suçun işlendiği kanaatine ulaşan Cumhuriyet savcılarının, herhangi bir izin ya da onaya gerek duymaksızın doğrudan soruşturma başlatabilmesi sağlanmalı; ceza adaleti sistemi, yürütmenin etkisinden arındırılmalıdır.

Soruşturma süreçlerinin daha etkin yürütülebilmesi için savcılık kurumunun görev suçu alanında uzmanlaşması da önem arz etmektedir. Özellikle kamu yönetimi hukuku, kamu görevlisi etiği ve ceza muhakemesi prensipleri konusunda özel birikime sahip Cumhuriyet savcılarının yalnızca memur suçlarıyla ilgilenen bürolar oluşturularak sadece bu bürolarda görevlendirilmeleri; aynı zamanda hizmet içi eğitim programlarıyla donanımlarının artırılması gerekir. Böylece hem yargı sürecinin teknik kalitesi yükseltilir hem de adil yargılanma ilkesinin somut güvenceye kavuşması sağlanır.

Son olarak, kamuoyunun bu süreçler hakkında daha şeffaf ve bilinçli hale getirilmesi, adalet sistemine olan toplumsal güvenin pekiştirilmesi açısından önemlidir. Soruşturma izinlerinin kaldırılması, sadece yargı mekanizmasının iç dinamiklerini değil; aynı zamanda vatandaşın adalete erişim ve denetim mekanizmalarına duyduğu güveni de doğrudan etkiler. Bu nedenle reform süreci, yalnızca yasal değişikliklerle sınırlı kalmamalı; kamuoyuna açık ve hesap verebilir bir soruşturma sisteminin inşasını da içermelidir.

KAYNAKÇA

- Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun. (2005). *T.C. Resmî Gazete*, 25606, 7 Ekim 2004. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5235&MevzuatTur=1&MevzuatTe rtip=5>
- Akgündüz, A. (1987). 1274/1858 tarihli Osmanlı Ceza Kanunnamesinin hukuki kaynakları, tatbik şekli ve Men'-i İrtikâb Kanunnamesi. *Belleten*, 51, 153–192. doi: <https://doi.org/10.37879/belleten.1987.153>
- Akkan, T. M. (2009). 4483 sayılı Kanun'a göre memurların yargılanmasında idari süreç (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No. 227894)
- Akyıldız, A. (2001). Memur yargılamasında idari süreç. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(2), 154–221. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789883>
- Anayasa Mahkemesi. (1965). E.1965/18, K.1965/53, 11/10/1965 tarihli karar. Ankara. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1965/53> adresinden alındı.
- Anayasa Mahkemesi. (1991). E.1990/12, K.1991/7, 04/04/1991 tarihli karar. Ankara. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1991/7> adresinden alındı.
- Anayasa Mahkemesi. (2006). E.2006/163, K.2006/121, 27/12/2006 tarihli karar. Ankara. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2006/121> adresinden alındı.
- Aslan, A. (2021). *Cumhuriyet savcısı ve soruşturma*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Aslan, O. E. (2019). *Devlet, bürokrasi ve kamu personel rejimi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Aslan, Ü. M., & Emektar, F. (2017). *Memur suçları soruşturma usulleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Aslan, Z., & Altındağ, H. (2020). *Memurların disiplin ve ceza soruşturması*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun. (1951). *T.C. Resmî Gazete*, 7872, 31 Temmuz 1951. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5816&MevzuatTur=1&MevzuatTe rtip=3>
- Bahriyeli, K. (2010). *Türk Ceza Kanunu'nda kamu görevlisinin suçu bildirmemesi suçu (TCK. m. 279)* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No. 271019)
- Başbüyük, İ. (2010). Türk Ceza Kanunu'nda işkence suçu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12, 1443 - 1485. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/756752> adresinden alındı.
- Bektur, S. (2020). Hukuk devleti ilkesi ışığında kamu görevlilerinin yargılanması. *Prof. Dr. Metin Günday Armağanı*. içinde (ss. 195–233). Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları.
- Belediye Kanunu. (2005d). *T.C. Resmî Gazete*, 25874, 13 Temmuz 2005. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTe rtip=5>
- Bilirkişilik Kanunu. (2016). *T.C. Resmî Gazete*, 29898, 24 Kasım 2016. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6754&MevzuatTur=1&MevzuatTe rtip=5>

- Boz, S. S. (2014). *Memur yargılanmasında izin ve itiraz süreci*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bozkurt, G. (2020). *Batı hukukunun Türkiye'de benimsenmesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Bozkurt, R. E. (2020). *4483 sayılı Memur ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun kapsamındaki görevlilerin yargılama usulü* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No. 652402)
- Bölge Adliye ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkları İdarî ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik. (2015). *T.C. Resmî Gazete*, 29437, 6 Ağustos 2015. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/08/20150806-3.htm>
- Bucaktepe, A. (2014). Devlet memurluğu ve memurların değerlendirilmesi üzerine düşünceler. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(3), 459-490. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789130> adresinden alındı.
- Candan, R. B. (2015). 1840 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu incelemesi. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(1), 63-81. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1278769> adresinden alındı.
- Centel, N., & Zafer, H. (2022). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Ceza Muhakemesi Kanunu. (2005). *T.C. Resmî Gazete*, 25673, 17 Aralık 2004. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5271&MevzuatTur=1&MevzuatTe rtip=5>
- Cömert, A. N. (2006). *4483 sayılı memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılanması hakkındaki kanunda soruşturmaya izin vermeye yetkili merciler sisteminin tartışılması* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No. 186847)
- Çelik Başbozkurt, Ö. (2025). Zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçu (TCK m.256). *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 27(1), 649-696. doi:<https://doi.org/10.33717/deuhfd.1619676>
- Çelik, İ. (2022). *Ceza hukukunda kamu görevlisi*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Çetin, E. (2003). *Açıklamalı-içtihatlı ceza hukukunda ve özel yasalarda memur memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılama usulü ve memur suçları*. Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Çocuk Koruma Kanunu. (2005c). *T.C. Resmî Gazete*, 25876, 15 Temmuz 2005. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5395&MevzuatTur=1&MevzuatTe rtip=5>
- Danıştay 1. Dairesi. (2000). *E. 2000/29, K. 2000/59, 17.04.2000 tarihli karar*. Ankara: Uyp sistemi.
- Danıştay 1. Dairesi. (2010a). *E. 2010/456, K. 2010/622, 13.04.2010 tarihli karar*. Ankara: Uyp sistemi.
- Danıştay 1. Dairesi. (2010b). *E. 2010/217, K. 2010/343, 02.03.2010 tarihli karar*. Ankara: Uyp sistemi.
- Danıştay 1. Dairesi. (2012). *E. 2012/1591, K. 2012/1636, 13.11.2012 tarihli karar*. Ankara: Uyp sistemi.
- Danıştay 1. Dairesi. (2013). *E. 2013/93, K. 2013/217, 21.02.2013 tarihli karar*. Ankara: Uyp sistemi.

- Danıştay 1. Dairesi. (2014). E. 2014/1507, K. 2014/1562, 13.11.2014 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Danıştay 1. Dairesi. (2015). E. 2015/1448, K. 2015/1722, 10/12/2015 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Danıştay 1. Dairesi. (2017). E. 2016/1760, K. 2017/99, 01/02/2017 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Danıştay 1. Dairesi. (2021). E. 2021/1941, K. 2021/2124, 30.12.2021 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Danıştay 1. Dairesi. (2024a). E. 2024/464, K. 2024/1267, 26.09.2024 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Danıştay 1. Dairesi. (2024b). E. 2024/1955, K. 2024/1955, 25.11.2024 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Danıştay 1. Dairesi. (2024c). E. 2024/1520, K. 2024/1462, 24.10.2024 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Danıştay 1. Dairesi. (2025a). E. 2025/407, K. 2025/392, 20.03.2025 tarihli karar. Ankara: UYAP sistemi.
- Danıştay 1. Dairesi. (2025b). E. 2025/556, K. 2025/553, 29.04.2025 tarihli karar. Ankara: UYAP sistemi.
- Danıştay 1. Dairesi. (2025c). E. 2025/314, K. 2025/354, 06.03.2025 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Danıştay 1. Dairesi. (2025d). E. 2025/345, K. 2025/350, 06.03.2025 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Danıştay Başkanlığı. (1983). MMHK hakkında Danıştay'ın görüşü. *Danıştay Dergisi*, (48-49), 3-8.
<https://cdn.bartın.edu.tr/personel/ecf292227efb77dbdc4ccb91b19d8031/danistaydergis i4849.pdf> adresinden alındı.
- Danıştay Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2004). *T.C. Resmî Gazete*, 25487, 9 Haziran 2004. <https://www.lexpera.com.tr/resmi-gazete/metin/danistay-kanununda-degisiklik-yapilmasina-dair-kanun-25487-5183-1>
- Demir Koşar, G. C. (2019). *Yaşam hakkı ile işkence ve kötü muamele yasağı kapsamında kamu görevlileri hakkında soruşturma izni işlemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Demirbaş, T. (2024). *Ceza hukuku genel hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Demren Dönmez, B. (2011). Türk Ceza Kanunu'nda "kamu görevlisi" kavramı. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (94), 95-130.
- Deniz, M. (1999). Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılanması. *Sayıştay Dergisi*, (35), 135–154. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3164218> adresinden alındı.
- Devlet Memurları Kanunu. (1965). *T.C. Resmî Gazete*, 12056, 23 Temmuz 1965. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=657&MevzuatTur=1&MevzuatTert ip=5>
- Erdoğan, A. (1963). Memurin muhakematı hakkındaki kanunun kaldırılması özleminde olanlar. *İdare Dergisi*, 281, 57-75.
- Erdoğan, A. (1968). *Yüzyıl boyunca Danıştay 1868-1968*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

- Eren, A. (2000). Memurun Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat ile onu yürürlükten kaldıran Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 55(3), 55-79. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001883 adresinden alındı.
- Eren, E. (2009). *Personel sisteminde dönüşüm*. B. Övgün (Ed.), *Kamu yönetimi: Yapı işleyiş reform içinde* (ss. 175-186). Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Feyzioğlu, M. (1996). *Ceza muhakemesi hukukunda tanıklık*. Ankara: US-A Yayıncılık.
- Gökcan, H. T. (2015). Türk Ceza Kanunu uygulamasında kamu görevlisi kavramı. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi (CHKD)*, 3(2), 148-160. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/331434> adresinden alındı.
- Gökcan, H. T., & Artuç, M. (2016). *Ceza hukukunda kamu görevlisi ve özel soruşturma usulleri (memur yargılaması)*. Adalet Yayınevi.
- Gökcan, H. T., & Artuç, M. (2021). *Pratik Türk Ceza Kanunu*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Günerbüyük, U. (2010). *Ceza muhakemesi hukukunda kovuşturma şartı olarak izin kavramı ve iznin denetimi*. (Yüksek lisans tezi) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No. 264917)
- Hâkimler ve Savcılar Kanunu. (1983). *T.C. Resmî Gazete*, 17971, 26 Şubat 1983. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2802&MevzuatTur=1&MevzuatTe rtip=5>
- İcra ve İflas Kanunu. (1932). *T.C. Resmî Gazete*, 2128, 19 Haziran 1932. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2004&MevzuatTur=1&MevzuatTe rtip=3>
- İçişleri Bakanlığı. (2001). *Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılanması hakkında kanunun uygulaması ile ilgili olarak İçişleri Bakanlığınca yürütülecek işlemlere ilişkin Yönerge*. Ankara. [https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/mulkiyeteftis/Tefti%C5%9F%20Mevzuat/memur_ve_kamu_yargi_yonergesi\(1\).docx](https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/mulkiyeteftis/Tefti%C5%9F%20Mevzuat/memur_ve_kamu_yargi_yonergesi(1).docx)
- İğdel, S. & Yusuf, S. (2000). Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uygulaması. *Türk İdare Dergisi*(426), 1-37. [http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayilar\(2\)/1976-2000/2000/Yil72_426_2000_.pdf](http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayilar(2)/1976-2000/2000/Yil72_426_2000_.pdf)
- İnalcık, H. (2021). *Osmanlı'da devlet, hukuk, adâlet*. İstanbul: Kronik Yayıncılık.
- İnce Tunçer, A. (2020). *Yalan tanıklık suçu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İzmir, B. (2019). *Memurların ve diğer kamu görevlilerinin yargılanmasında idari soruşturma usulü (4483 sayılı Kanun)* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No. 585083)
- Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu. (2001). *T.C. Resmî Gazete*, 24460, 12 Temmuz 2001. <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/kamu-gorevlileri-sendikaları-ve-toplu-sozlesme-kanunu-4688>
- Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname (1990). *T.C. Resmî Gazete*, 20417, 29 Ocak 1990. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/4.5.233.pdf>
- Karakaş, F. (2002). *Memur yargılama hukuku ve uygulaması*. İstanbul: Legal Kitabevi.

- Karavaizoğlu, T. (2010). *4483 sayılı Kanun'un öngördüğü soruşturma usulleri* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No. 273726)
- Kayra, M. (1950). Memurlar ayrı muhakeme usulüne tabi olmalı mıdır? *Siyasi İlimler Mecmuası*, (232), 137-141.
- Keleş, E. (2005). Tanzimat Dönemi'nde rüşvetin önlenmesi için yapılan düzenlemeler (1839–1858). *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 24(38), 245–266. doi: https://doi.org/10.1501/Tarar_0000000242
- Keleş, M. (1996). Memurin muhakematı hakkında kanun kaldırılmalıdır. *İzmir Barosu Dergisi*, 61(1), 61-66.
- Keyman, S. (1962). Memurin muhakematı kanunu. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(1), 173-200. doi: https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000001435
- Kılıç, Y. (2023). *Soruşturmaya yer olmadığı kararı*. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No. 783585)
- Kınalıtaş, V., & Aslan, F. (2003). *Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılanması hukuku*. Ankara: Türkiye Kamu-Sen Yayını.
- Kızılyel, S. (2006). 4483 sayılı yasa uygulamasında verilen işleme konulmama kararı ve hukuki denetimi. *Türk İdare Dergisi*, 78(451), 119-137. [http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayilar\(2\)/2001-2025/2006/Haziran/SerkanKizilyel-119_137.doc](http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayilar(2)/2001-2025/2006/Haziran/SerkanKizilyel-119_137.doc)
- Koca, M., & Üzülmaz, İ. (2024). *Türk ceza hukuku genel hükümler*. Seçkin Yayıncılık.
- Koran, E. (2016). *Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılanması için 4483 sayılı kanunun öngördüğü soruşturma usulü*. (Yüksek lisans tezi) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No. 449596)
- Kozan, M. (1999). Memurin muhakematı hakkında kanun üzerine düşünceler. *Türk Hukuk Enstitüsü Dergisi*, 4(39), 18-21.
- Köy Kanunu. (1924). *T.C. Resmî Gazete*, 68, 7 Nisan 1924. <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/koy-kanunu-442>
- Kunter, N. (1954). Memurin muhakematı kanunu ve tenkidi. *Siyasi İlimler Mecmuası*, (282), 191-193.
- Kurt, G. (2014). *Cezasızlık sorunu: Soruşturma süreci*. İstanbul: Hakikat Adalet Hafıza Merkezi. <https://hakikatadalethafiza.org/sites/default/files/2022-12/cezasisizlik-sorunu.pdf>
- Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu. (1990). *T.C. Resmî Gazete*, 20508, 4 Mayıs 1990. <https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3628&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Malkoç, İ. (2006). *Açıklamalı ve Gerekçeli Memur Yargılaması*. Ankara: Malkoç Kitabevi.
- Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun. (1999). *T.C. Resmî Gazete*, 23896, 4 Aralık 1999. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4483&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Gerekçesi. (1999). TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi. <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay?YasamaKanunId=f72877bd-711e-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=4483#step-2>

- Milli Piyango Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (1988). *T.C. Resmî Gazete*, 320, 6 Haziran 1988. <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanun-hukmunde-kararnameler/milli-piyango-idaresi-genel-mudurlugu-kurulus-ve-gorevleri-hakkinda-kanun-hukmunde-kararname-320>
- Mumcu, A. (1985). *Osmanlı hukukunda zulüm kavramı*. İstanbul: Birey ve Toplum Yayınları.
- Mumcu, U. (1971). Türk hukukunda memurların yargılanması. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23(1-4), 133-182. doi: https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000001074
- Ongan, H. (1958). *Ankara'nın 1 numaralı şer'îyye sicili*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Orhun, H. (1946). *Türkiye'de devlet memurlarının hukuki rejimi: Umumi hatlar ile, tarihi gelişim ve bugünkü durum*. İstanbul.
- Özbek, V. Ö., Doğan, K., & Bacaksız, P. (2024). *Ceza muhakemesi hukuku*. Seçkin Yayıncılık.
- Özek, Ç. (1960). Türk hukukunda memurların muhakemesi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, XXVI(1-4), 34-85.
- Özen, M., & Tozman, Ö. (2009). Türk ceza hukukunda kamu görevlisi kavramı. *Amme İdaresi Dergisi*, 42(4), 25-57. https://ammeidaresi.hacibayram.edu.tr/documents/article/1f65cdfa-cde7-484a-a5e8-0793434834c9_trk-ceza-hukukunda-kamu-grevlisi-kavram.pdf
- Özgenç, İ. (1994). Kamu görevi, yükümlülük suçları, yükümlülük suçlarına iştirak. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1-2), 329-348. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/261734>
- Özkan, M. (2022). Tanzimat sonrası Osmanlı ceza hukuku düzenlemeleri. *Balıkesir İlahiyat Dergisi*, 15(1), 241-277. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2391110>
- Pınar, İ., & Çalışkan, Ö. (2020). *Açıklamalı-içtihatlı 4483 ve 2547 sayılı kanunlara göre kamu personeli ceza soruşturma usulü*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu. (1934). *T.C. Resmî Gazete*, 2751, 14 Temmuz 1934. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2559&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>
- Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun. (1985). *T.C. Resmî Gazete*, 18792, 25 Haziran 1985. <https://www.lexpera.com.tr/resmi-gazete/metin/4-7-1934-tarihli-ve-2559-sayili-polis-vazife-ve-salahiyet-kanununun-bazi-maddelerinin-degistirilmesi-2>
- Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu. (1987). *T.C. Resmî Gazete*, 19461, 7 Mayıs 1987. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3359&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Salihoğlu, E., & Demirkol, S. (2010). *4483 sayılı kanun ile memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılanması öncesi aşamaya ilişkin usul ve işlemler*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun. (1961). *T.C. Resmî Gazete*, 10796, 2 Mayıs 1961. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=298&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=4>
- Selçuk, S. (2017). *Kamu görevlilerinin yargılanması*. Ankara: Yetkin Yayınları.

- Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu. (2006). *T.C. Resmî Gazete*, 26173, 20 Mayıs 2006. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5502&MevzuatTur=1&MevzuatTerip=5>
- Şahin, C., & Göktürk, N. (2024). *Ceza muhakemesi hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şahin, İ. (2015). 4483 sayılı kanunda öngörülen inceleme görevlisinin yetkileri ve bu çerçevede izin sisteminin gerekliliği hakkında değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(3), 249-320. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789068>
- Şekercioğlu, M. (1974). *Ceza hukukumuzda memur kavramı*. İstanbul: Cezaevi Matbaası.
- Şen, E. (2006). *Yeni Türk Ceza Kanunu yorumu*. İstanbul: Vedat Kitabevi.
- Tebliğat Kanunu. (1959). *T.C. Resmî Gazete*, 10139, 19 Şubat 1959. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7201&MevzuatTur=1&MevzuatTerip=3>
- Tebliğat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik. (2012) *T.C. Resmî Gazete*, 28184, 25 Ocak 2012.
- Teftiş Kurulu Başkanlığı. (2025). *Kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararlara yönelik tavsiyeler*. Ankara: Hakimler ve Savcılar Kurulu. <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/3101202513553-kyok-tavsiyeleripdf.pdf>
- Terzioğlu, F. (2023). Ceza soruşturması için izin usulünün anayasaya aykırılığı. *Ankara Barosu Dergisi*, 81(2), 1-25. doi: <https://doi.org/10.30915/abd.1138364>
- Topuz, İ. (2005). *Açıklamalı-içtihatlı memur yargılaması hukuku*. Ankara: Mahalli İdareler Derneği Yayını.
- Topuz, İ. (2010). *Kamu görevlilerini soruşturma ve yargılama usulleri*. İstanbul: HD Yayıncılık.
- Tosun, Ö. (1983). Memurların suçlarında özel muhakeme kuralları I. *Yargıtay Dergisi*, 9(4), 458-469.
- Türk Ceza Kanunu. (1926). *T.C. Resmî Gazete*, 320, 13 Mart 1926. <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/turk-ceza-kanunu-765>
- Türk Ceza Kanunu. (2005). *T.C. Resmî Gazete*, 25611, 12 Ekim 2004. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTerip=5>
- Türk Ceza Kanunu Gerekçesi. (2005). TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi. <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay?YasamaKanunId=f72877bd-aa54-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=5237#step-1>
- Velidedeoğlu, H. (1940). *Kanunlaştırma hareketleri ve tanzimat*. İstanbul: Maarif Matbaası.
- Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği. (2005) *T.C. Resmî Gazete*, 25832, 1 Haziran 2005. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050601.htm>
- Yargıtay 4. Ceza Dairesi. (2007). E. 2006/8381, K. 2007/487, 23.01.2007 tarihli karar. Ankara: Uyak sistemi.
- Yargıtay 4. Ceza Dairesi. (2009). E. 2008/21516, K. 2009/13754, 08.07.2009 tarihli karar. Ankara: Uyak sistemi.
- Yargıtay 4. Ceza Dairesi. (2010). E. 2008/16095, K. 2010/20461, 08.12.2010 tarihli karar. Ankara: Uyak sistemi.

- Yargıtay 4. Ceza Dairesi. (2014). E. 2013/25044, K. 2014/28113, 01.10.2014 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay 5. Ceza Dairesi. (2015). E. 2015/14908, K. 2015/17586, 21.12.2015 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay 5. Ceza Dairesi. (2016a). E. 2016/4910, K. 2016/9492, 06.12.2016 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay 5. Ceza Dairesi. (2016b). E. 2014/1684 , K. 2016/3187, 30.03.2016 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay 5.Ceza Dairesi. (2019). E. 2019/8078, K. 2019/11866, 16.12.2019 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay 5.Ceza Dairesi. (2022). E. 2022/6764, K. 2022/12136, 13.10.2022 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay 5.Ceza Dairesi. (2023). E. 2021/8039, K. 2023/4971, 12.04.2023 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay 7.Ceza Dairesi. (2023). E. 2023/4647, K. 2023/6029, 14.06.2023 tarihli karar. Ankara: UYAP sistemi.
- Yargıtay 9. Ceza Dairesi. (2021). E. 2021/404, K. 2021/3255, 23.06.2021 tarihli karar. Ankara: UYAP sistemi.
- Yargıtay 11. Ceza Dairesi. (2018). E. 2016/9933, K. 2018/7495, 02.10.2018 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay 11. Ceza Dairesi. (2020a). E. 2017/6410, K. 2020/5331, 01.10.2020 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay 11. Ceza Dairesi. (2020b). E. 2018/1992, K. 2020/4059, 07.07.2020 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi. (2018). E. 2018/1187, K. 2018/6760, 13.06.2018 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi. (2020). E. 2019/1629, K. 2020/1814, 20.02.2020 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu. (1996). E. 1996/129, K. 1996/137, 11.06.1996 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu. (1999). E. 1999/208, K. 1999/205, 21.09.1999 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu. (2014). E. 2014/12-120, K. 2014/291, 27.05.2014 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu. (2019). E. 2015/585, K. 2019/720, 24.12.2019 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu. (2020a). E. 2016/5-1176, K. 2020/437, 03.11.2020 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu. (2020b). E. 2018/5-287, K. 2020/409, 08.10.2020 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu. (2022). E. 2021/5-44, K. 2022/790, 08.12.2022 tarihli karar. Ankara: Uyp sistemi.

- Yayla, K. (2011). *Türkiye'de memurların yargılanması ve 4483 sayılı kanun*. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No. 277438)
- Yıldız, A. (2011). Ceza muhakemesi hukukunda keşif ve yer gösterme. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(1), 127-173. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/95694>
- Yurtcan, E. (2019). *Ceza yargılaması hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüzbaşıoğlu, N. (2024). *Anayasa hukukunun temel metinleri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Zafer, H. (1998). Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkatın son değişiklikler ışığında değerlendirilmesi. *İstanbul Barosu Dergisi*, 72(2), 211-233.
- Zengin, R. (2006). *Kamu görevlilerinin görev suçlarında soruşturma usulü*. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No. 187391)

ÖZ GEÇMİŞ

Süleyman Emre AKTAŞ, ilköğretim ve lise öğrenimini Manisa ili Salihli ilçesinde tamamlamıştır. 2017 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş; 2019 yılında başladığı Cumhuriyet savcısı adaylık eğitimini 2021 yılında tamamlamıştır. 2021 – 2024 yılları arasında Bayburt ilinde Cumhuriyet savcısı olarak görev yapmış; 2024 yılında atandığı Denizli ili Buldan ilçesinde Cumhuriyet savcısı olarak görevine devam etmektedir. Evli ve bir çocuk babasıdır.

